आदर्श-महेन्द्र-चम्पूः

प० क्र० १५५
वा०वि०पु०
मू० ३।५०

लेखकः
अध्यापक कविराज हेमन्तराम भट्टराई
L. A. M. S.
भिषग्रत्न,
आयुर्वेदोपाध्याय
श्री ५ को सरकार
आयुर्वेद विद्यालय तथा चिकित्सालय

आदर्श-महेन्द्र-चम्पूः

सा: प्र
०५१

लेखकः

अध्यापक कविराज हेमन्तराम भट्टराई

L. A. M. S.

भिषग्रत्न,

आयुर्वेदोपाध्याय

श्री ५ को सरकार

आयुर्वेद विद्यालय तथा चिकित्सालय

प्रकाशक:

लेखक स्वयं,
नकसाल नागपोखरी
नेपाल

(सर्वाधिकार सुरक्षित)

प्रथम संस्करण ५००

२०२४ साल पौष १ गते

मुद्रक:
मातृभूमि प्रेस,
घण्टाघर, काठमाडौं
नेपाल ।

मूल्य: ३।५०

पञ्चायत-प्रजा-प्रशासन-पद्धा-प्रवर्त्तकाणां प्रजातन्त्र-प्रवर्द्धकाणां नेपाल-राष्ट्राऽधीश्वराणां

श्री ५ महाराजाऽधिराजानां

महेन्द्र-वीर-विक्रम-शाह-देवाना

ममृतमय-मधुरिम-गरिम-वचनानि संकलय्य चाऽऽकलय्य भवतां भाविनां संस्कृतवाङ्मय-गवीषु भक्त्युद्रेकं कविराज हेमन्तराम भट्टराईत्युपाव्हेन

प्रणीता

आदर्श-महेन्द्र-चम्पूः

सेयं

यावच्छतद्वय-संख्यामितं गद्य-पद्य-मयं विहाय

प्रणेत्रैव

परिशोध्य

संमुद्रय

प्रकाशिता

संमतयः

कविराज हेमन्तराम शर्म भट्टराईले लेख्नु भएको आदर्श महेन्द्र-चम्पू: (महाकाव्य) १ भाग मैले आद्यन्त हेरें सुनें । यसमा श्री ५ महाराजाऽधिराज सरकारको अमरवाणीहरूका संग्रह-संस्कृत-गद्य-पद्यमा लेखेको ज्यादै राम्रो छ । राज-भक्ति-वर्द्धक यो महान् ग्रन्थ शीघ्रतया छापी प्रकाशहुनु नितान्त आवश्यक छ ।

नरहरिनाथ योगी मृगस्थली
२०२३।३।४

न केवल मायुर्वेदविदुषाऽपितु प्राच्य-संस्कृत-भाषया सदाऽलङ्कृतेन संस्कृत-वाक्य-गुम्फने ह्याशुकवित्व रूपेण तिष्ठता श्री-कविराज-हेमन्तराम-भट्टराइ महोदयेन विदुषा परिश्रमेण संपादितां महेन्द्र-चम्पू-नाम काव्य-कृति मवलोक्य-प्रमोदेन प्रहर्षते चेतः लेखकोऽयं सर्वथा धन्यवादार्हः—

कविराज श्री कृष्णकान्त अधिकारी
आयुर्वेदाऽऽचार्यः

अमन्द-भक्ति-भावेन प्रभोः श्री ५ महाराजाधिराजस्य मूल्याऽतीतममर-वचसांसंग्रहं संस्कृत-भाषास्विदमनूदितं

दृष्ट्वामेऽतीव प्रमोदतेतरां चेत: ग्रन्थकर्त्ता स्तुत्योऽस्ति। एवं कारं पुनः प्रभुणे दीरितं लेखितुं संस्कृत भाषायां समर्थो ग्रन्थकार: संपत्स्यत इति कामये

कविराज श्रीयमनाथ अधिकारी व्याकरणतीर्थ
ए, एम्, एफ, एच्, पी, ए श्री ५ को सरकार
आवि तथा चिकित्सालय

कविराज पं० हेमन्तराम भट्टराइ-महोदय आयुर्वेद विद्यालये तथा चिकित्सालये चिकित्साकार्य मध्यापन कार्यञ्च करोति। श्री मता कविराज-महोदयेन लिखितं राष्ट्र-नायक- श्री ५ महाराजाऽधिराजानां महेन्द्र-वीर-विक्रम शाह-देवानां भाषणादीनां संग्रहं सुमनोरमं वहु-परिश्रमेण संपादितं महाकाव्यं दृष्ट्वाऽतीव प्रभावितोऽस्मि। अतो ग्रन्थ-रचयिता स्तुत्योऽस्ति।

श्रीमतां यशोऽभिलाषी
डे. मे. सु. क. एकचन्द्र शर्मा
आयुर्वेद शास्त्राचार्य।

कविराज-श्री हेमन्तराम-भट्टराइ-महोदय-कृता आदर्श-महेन्द्र-चम्पू र्मयाऽवलोकिता। सेयं नेपाल-राष्ट्रिय-प्रभावती विभाव्यते। यत: सूचयति सुतरां श्रीमतां भट्टराइ महोदयानां देश-नरेश-भक्ति-सारस्य सविशेष:-भव इति

क. रामनाथ शर्मा वैद्यरत्न
आयुर्वेदाऽऽचार्य
H. M. D. S.

इत्थं हि श्री ५ महाराजाऽधिराजस्य प्रभो महेन्द्र वीर विक्रम-शाहदेवस्य महती वाणीमयी संस्कृत-भाषायां लिखिता ह्यादर्श-महेन्द्र-चम्पू मयाऽवलोकिता । अनेन कविना कवेःसाकार-रूपा राजभक्ति र्दर्शिता । इदञ्चेदं नः प्रत्यक्ष मादर्श-महेन्द्र-चम्पू-लेखको हेमन्तरामःकवयमानः

अध्यापक कविराज
देवीप्रसाद ढकाल

श्री ५ राज्ञाऽध्यक्ष-महेन्द्र-वीर-बिक्रम-शाह-देवानां कीर्ति-पटल-शौक्ल्यं प्रकाशयितुं कामयमानःकवयते कविराज हेमन्तराम भट्टराइ महोदयः । इयमतिपरिश्रमेण गुम्फिताऽसौ चम्पूः शब्द-सौष्ठवाऽर्थ-गाम्भीर्येण दिशि दिशि स्वमाधुर्यं प्रापयिष्यतीति मेचेतःसुतरां कामयते

अध्यापक कविराज किरणप्रसाद ढुङ्गाना
अध्यक्ष-आयुर्वेद-समिति

कविराज भाजा श्री हेमन्तराम शर्मणा विरचितं लालित्यपद-समुल्लसित मादर्श-महेन्द्र-चम्पू-नाम महाकाव्यं मयाऽवलोकितम् । एष काव्यःखलु विद्वज्जनानां मानस पटले मोदमापादयेत इति मे विचारः

मेडिकल् सुपरिटेन्डेन्ट् कविराज श्री मुक्तिनाथ शर्मा
श्री ५ को सरकार आयुर्वेद विद्यालय तथा चिकित्सालय
नरदेवी

सर्वत्राऽभिव्यक्तये भाषानुशैली च लेखकस्य स्वानुरूप एव भवतः । किंप्रयोजनोऽभिव्यक्ति-प्रयास इत्येव हि निरूपणीय उपयोगितावादिभिः । अनेन दृष्टिकोणेन परीक्षितोऽयं बन्धः सत्यां वाचंयमयति वावदूक मालोचक-समुदायम् । यतः महामहनीययशसां राष्ट्रनायकानां तत्र श्री ५ मताम् अस्मन्महाराजाधिराजानां हिन्दूसम्राजां महेन्द्र वीर बिक्रम शाहदेवानां राष्ट्रजनहितैक-प्रयोजनानां सामयिकानाम् अमर-घोषणा-भाषण-संदेशाना मामेतच्छोभनं सङ्कलनं संस्कृताऽनूदितम् 'महेन्द्र चम्पू नामधेयम्" भविष्यति चैतिहासिक-तथ्य-गवेषकाणां कृते वोभूयिष्यते महीयस्युपलब्धिः । प्रकृतस्य विषयान्तरस्य महत्वविशेषं केवलं मनसिकृत्य नाऽयं बन्धः कस्य चित्साहित्यस्य, व्याकरणस्य, दर्शनस्य वेतिहासस्याऽऽलोचनीयोऽस्तीति कविराज महोदयस्य हेमन्तराम शर्मण एतं प्रयासं स्तुत्यमेव मन्यमानः

विदुषां विधेयः

पूर्णप्रसाद ब्राह्मणः

कृतकृत्यता

संस्कृत-महाविद्यालयस्य प्राध्यापक, शेषराज-शर्म काव्यतीर्थ, साहित्य-सुधाकर, महोपाध्यायेन स्वकीय-बहुमूल्य-समयं दत्वा यावच्छतद्वय-संख्याक-गद्य-पद्य मय मवलोक्य तावन्मात्रमेव संशोधितं स्वविचार-प्रदानं विहितम् । अतस्तस्मै सज्जनाऽवतंसायाऽवैतनिकाऽध्यापन-सुकृत कर्म-पटीयसे संस्कृतधुरंधराय कृतकृत्यतां नार्पयित्वा स्थातुं न शक्नोमि ।

अन्ये चैतद्ग्रन्थाऽवलोकन--कर्मकारिणो मदीयाः सहचराः कविराजा विद्वांसोऽनिर्वचनीय-संस्कृताऽनु रागो धीमतां वरः पूर्णप्रसाद ब्राह्मणो नरहरि योगि-महोदयश्च शतशो धन्यावादाऽर्हा एव । अतः स्तेषां समेषा मनुग्रह-पात्रमऽस्मीति निबद्धाञ्जले

हेमन्तराम शर्मणः

द० ~~७~~१५५ वा०वि० पु०
मू० ३।५०

आदर्श महेन्द्र चम्पूः

कविराज हेमन्तराम-भट्टराई त्युपाव्हेन
विरचिता

आदर्श-महेन्द्र चम्पूः

(गद्य-पद्यमयी)

अमर वाणी गुण गण भरिताऽनवद्यविद्यस्य
श्री ५ महाराजाधिराजस्य महेन्द्र वीर-विक्रम
साहदेव प्रभो रमरवाणी-संग्रहः
२०११।२०१२।२०१३ वैक्रमाऽब्दानाम्.

प्रथमो भागः

नृपते नैकवाचः श्री-गीर्वाण- गवीषु च ॥
अनूदितुं न जानामि जानते कवयोऽतुलम् ॥ १ ॥
केवलं नृप शार्दूल-गुण-गौरव संस्मृतेः ॥
निज श्रद्धा प्रकाशाय कृति रेषा समर्प्यते ॥ २ ॥

आदर्श कुराहरू:—

यो गजब छ जगत् भनेको नै गइरहने भएर नै हो । यो कैलेदेखि नै गइरहने भएको हो त्यो पत्ता लगाउन कठिन-प्राय छ । उषाकालबाट सन्ध्याकाल भएर आयो । यसै पछि भोलीको बिहान, अनि पर्सीको अन्धकार, अनि महिना, वर्ष, युग, कल्प, महाप्रलय । यो जगत् कैल्हे देखि आयो । सृष्टिको आदिदेखि आयो, भनू त्यसो भए, उपल्लो सृष्टि पनि जरूर होला । त्यो ठम्याउन मुश्किल पर्छ । एतावता यो अनुमान गर्न सकिन्छ । यसको आदि र अन्तछैन ।

संसारचक्र:- यो पनि जगतै हो जस्तो रथको पाङ्ग्रो तलमाथि घुमी रहन्छ । त्यस्तै संसार पनि पनि घुमीरहन्छ फेरि मनि रहनु छ, फेरि जन्मीरहनु छ । कालको खेलको चालवाजीमा भकुण्डोको जस्तो तल खस्नु र माथि जानुको तालमा पाङ्ग्राको नेमिको ख्यालमा, नरकको नालमा, दुःखको वेहालमा, क्षणिक भोग हुने जुवाको खालमा; सुखभोगको बाजीमाथ गर्न घुमीरहेका छौं र संसार जङ्गलमा कतै पनि कल्याण पाउँदैनौं ।

संसार, दुःखमयः— यसमा सुख छँदैछैन नभएको सुख पाउन, संसारमा व्यर्थ हामी खोजी, रोजी, मोजी हुन इच्छा गर्दछौं हामीलाई धिक्कार छ । मृग तृष्णाको शिकार छ, सुखीहुनाको ललकार छ । सुखी छौं भन्ने क्षणको अहंकार छ । जन्मनासाथ परमसुखी वस्तुलाई सम्झना गर्न भुल्ने छैनौं भन्ने हाम्रो करार छ । सुखस्वग्रह गरूँ भन्दाभन्दै दुःखको स्वीकार छ ।

भवाटवीः— यस संसाररुपी घोर जङ्गलमा काम, क्रोध, लोह मोह, मद, मात्सर्य आदि छ ओटा शत्रुहरूको संगछ ! भार्यापुत्र आदि धूर्त्त श्यालहरू छन् । अनेकन कर्म्म रूपी लहरा छन् । यसैका झाँगहरूले झाँगिएर हिँडी नसक्नु छ । त्यस घोरजङ्गलमा छोटा दुर्जन मानिस-हरू जस्ता लामखुट्टे छन् । दिशामा दुर्वृत्त पिशाच आदि जस्तो अगुल्टो सल्किएको छ । अनन्त विषय मृगतृष्णा-हरूको वीच छ । रमणीहरूका बिलासता रुपी हुरीले आँखामा छारो हालिदिई सक्यो, भोक, प्यास आदि बिषे-बिष भएका रूखहरू छन् । गृहस्थी अवस्थामा भएको दरिद्रपनरुपी कडा किसिमको ढढेलो सल्किएर ढाकि-सक्यो । यस वनमा राक्षसहरू छन । ती राक्षस भनेका धन कमाउनलाई प्राणैदिनेहरू हुन् । यस जङ्गलमा पर्वतहरू छन् । तिनमा चढ्न सकिदैन । तिनीहरू विभिन्न पद्धतिमा बताएका क्रिया हुन् । यस जङ्गलमा काँढैकाँढाहरू छन् ती हुन् आधि भौतिक सन्तापहरू । यस जङ्गलमा निद्रा आदि गरेका अजिंगरले वास गरेका छन् । यसजङ्गलमा

मोहान्धकार भएको कूवा छ। यस संसार रुपी जङ्गलको-बाटो कसरी गएर पार गर्ने हो। ?

भवाटवी पारगर्ने तत्व कुराहरू:—

यो संसार जङ्गल पार गर्ने रूपक अघि बताएका कुरा याद गरेर त्यसको खूब मनन गर्नु त्यसबाट जल्लाई हामी भन्दछौं ती परचक्री रहेछन् । भन्ने बूँदा बूँदा तत्त्वहरू पत्ता लाग्दछन् र तात्त्विक झलकझलल झल्कन्छ । विषय र विषयीको सम्यक् ज्ञान भएपछि एकमात्र प्रपञ्चको परिपञ्च चलाउने पद्टि दृष्टिकोण दिने र आदर्श राजाधिराज महेन्द्र देवहरूका सैद्धान्तिक अमरवाणीहरूका राहमा चल्ने व्रतपालन गर्न प्रयास गर्ने, अन्ततो गत्वा त्यसबाट अलग रहने, र परमेश्वरमा दृढभक्ति गर्ने । स्वर्गीय श्री ५ महाराजाधिराज राष्ट्रपिताको अमर सदुपदेशका राहमा चलिबक्सी, स्वर्गीय मौसूफ प्रभुको सदाचारलाई दृढतत्परताकासाथ पालन गरीबक्सिएर विश्वका सामु उदार-वाणीव्यक्त गरिबक्सिने वर्त्तमान श्री ५ महाराजाधिराज मौसूफ प्रभुलाई पाउँदा नेपाल आज सौभाग्य भाग्योदयले विभूषित छ । एवङ्कार युग सुहाउँदो नेपाल माताको मृत्स्नाको अनुकूल पञ्चायत प्रजाप्रशासन पद्धति पाउँदा आज अझ बढी सर्वत; विकासोन्मुख भएर विश्वका सामु नेपाल आज खडा भएको छ । यस्तै तवरले—उत्तराधि-कारीहरूद्वारा उत्तरोत्तर सदाचार पछिकाले अनुसरण र अनुकरण गर्दै रहेर परम्परा या उक्त सदाचारका लोक

व्यवहार आदर्श र पुण्यदायक हुन आउने भएर पछि पछि सद्भावनको रूपमा झल्किने हुनेछ र कर्तव्यकर्म र शर्मदायक भै धर्मस्वरूप बन्दछ ।

यस्तै वर्त्तमान श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र बीर विक्रम साहदेवप्रभु शर्म र धर्मदायक कर्तव्यहरूबाट कत्ति पनि विचलितभइ बक्सिन मौसूफको हरेक भाषणहरूका आखिरमा आराध्यदेव श्रीपशुपतिनाथ प्रति संबोधन गरिबक्सिएर मौसूफ श्री पशुपतिनाथको अनुकम्पामा आफ्नो सार गर्भित भाषणका टुङ्गो लगाई बक्सिएको हामीले सुन्न देख्न पारुकां छौं। मौसूफ प्रभुको जगदीश्वर श्री पशुपतिनाथ प्रतिको दृढभक्तिको परिचयले समेत आस्तिक श्रद्धालु सदाचारशील प्रजातुल्याउन प्रशस्त प्रेरणा दिलाउँछ, "यथा राजा तथा प्रजा"

जय नेपाल,

जय श्री पशुपतिनाथ

जय श्री ५ महाराजाधिराज

यत् पद्यं नृप भाषणाऽऽकलनयाचञ्चूर्यमाणं भृशम् ।
यत् पद्यं सुचमत्कृतेर्गुणनिधि-श्रीमन्महेन्द्र प्रभोः ॥
तान्येवाऽनु सरन्स्वसँस्कृतिततो चम्प्वां समारोपयन् ।
गोपायन्निह राजभक्ति स्वगति काम भवेयं व्रती ॥ १ ॥

अश्रान्त स्वीयगत्या निखिल भुविबहून् राष्ट्रपुञ्जान् प्रपद्य ।
काले स्वे भाषमाणः प्रसृमर हसनो लोक कल्याणकारी ॥
यां यां वाणीं बभाषे नृपतिःकुलपतिः सारगर्भां सुकल्पाम् ।
काव्ये तां स्थापयामि प्रतनुमतिरपि श्रद्धया साधवोऽहम् ॥२॥

लेखकः- हेमन्तराम
भट्टराई

निवेदन-प्रार्थने

त्रिषयान्तर मासाद्याऽधीतीविरसगीरहम् ॥
न पारयेऽहन्तदपि प्रसितो * लेखने मुदा ॥ १ ॥
मदीय भाग्य सौभाग्य-विवर्द्धन-पटीयसा ॥
महोद्यमेनशक्तोऽस्मि भागमेकं समापितुम् ॥ २ ॥
"त्वदीयं वस्तु गोविन्द ? तुभ्यमेव समर्पये" ॥
इति न्यायेन त्वद्वाक्यं तुभ्यं राजन् ? समर्पये ॥ ३ ॥
राजन् ? श्रुतिपथातीता वैविध्या तव भारती ॥
अबोधेनाऽपि तद्वाचोऽनुवादं कर्त्तु मुन्मनाः ॥ ४ ॥
स्वयं कवयिता राजा भवानेव सदग्रणीः ॥
ह्रियाऽर्पयेकथंकाव्यं कविराजोऽकविःस्वयम् ॥ ५ ॥
तथापि गुणि राजस्थं पीयूषमधुरं वचः ॥
पायं पायं प्रसक्तोऽस्मि सहर्षोत्कर्ष साहसात् ॥ ६ ॥
गुणिनः सन्ति सुधिय आङ्ग्लभाषाऽनुवादकाः ॥
इति जात दृढमति प्रजारञ्जन कर्म्मणः ॥ ७ ॥
महाराजाधिराजस्य श्री महेन्द्र प्रभोः सतः ॥

*- तत्परे प्रसितासक्तावित्यमरः

प्रत्येक भाषणं चाऽन्ते श्रीमत्पशुपति प्रभोः ॥ ८ ॥
समापितं स्मरणतो लेखने मे त्रुटिर्भवेत् ॥
तत् क्षन्तव्यं सुधीवृन्दैरित्यस्माकीन प्रार्थना ॥ ९ ॥
देदीप्यमान नृपराज निषेविताङ्घ्रेः ।
राजाधिराज महनीय महेन्द्र जिष्णोः ॥
सिद्धान्तसार वचनानि स्वसँस्कृतेषु ।
प्रोद्घाटयन्न भविताऽस्मिविगीत्यकृत्यः ॥ १० ॥ १

लेखकस्य वक्तव्यम्

उदीरितं स्वरगर्भ-हर्ष-जुष्टमिदं वचः ।
राज्ञः समुपजोषं+च प्राप्तआसंहिलेखने ॥ १ ॥
सर्वं यद्यपि तत्काव्ये समानेतुँ न शक्तता ॥
अपेक्षते च समयो गुणानामपि विस्तृतिः ॥ २ ॥
तथापि रसिकाःसन्ति महेन्द्रनृपतेर्गिराम् ॥
इतिमत्वाऽनुरागेणलेखनेऽस्तिसमाहितः ॥ ३ ॥
भूपाऽपचिति-विषयाद् वंशजोऽहं महोद्यमः ॥
कृष्णक्षयाऽनुवादाय प्रभोर्वाचांस्वसँस्कृते ॥ ४ ॥
गुणवैभव-विभ्राजि नृपते रमरा गिरः ॥
नाकर्णयेत्कः सुजनो य आस्ते गुणलोलुपः ॥ ५ ॥
संप्रत्य साम्प्रतं वक्तु मुपस्थापितमित्यदः ॥
निर्णीतेऽर्थेहिलेख्येन * वाचिकस्यात्र तस्यहि ॥ ६ ॥

* संदेशवाग्वाचिकं स्यादित्यमरः

+ दिष्ट्या समुपजोषंचेत्यमरः

श्री ५ महाराजाधिराजस्य प्रभोः पुरोहितस्य
वंशप्रसादस्य
पुत्रस्य हेमन्तराम शर्मणः

आदर्शमहेन्द्र चम्पूः

पञ्चायत-प्रजातन्त्र-प्रवर्त्तकस्य
श्रीमत्प्रभोर्महाराजाधिराजस्य महेन्द्र वीरविक्रम साहदेवस्य
चित्रमधस्तनम्

मङ्गलाऽऽचरणम्

कालेस्वीय प्रजा-सुखार्थ--विभव-प्राज्याम्बु-संवर्षणैः ।
पुष्टिमेदुरयैँश्च जीवनमपि प्रोज्जीवयन्सत्कृतैः ॥
न्यायाऽन्वेषण तत्पराञ्जनगणान् स्वीयान महाकौशलात् ।
संरक्षन्नृपवंशशेखरमणिः श्रीमान्महेन्द्रोऽवतात् ॥ १ ॥

महाराजाधिराजस्य श्री महेन्द्र प्रभोः सतः
सभक्ति कभृतः श्रद्धो दीर्घायुः कामये सदा

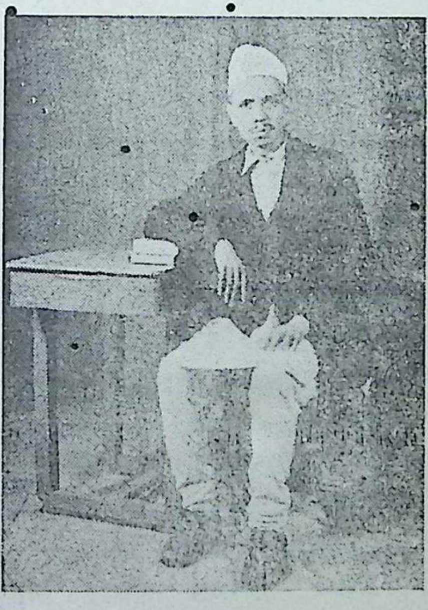

लेखकः—

भूतपूर्व श्री ५ को सरकर आयुर्वेदीय औषधालय काठमाडौं हस्पिटल असिस्टेन्ट सुपरिन्टेन्टेन्ड कविराज सिंहदवार वैद्य खाना तयारीफाँटको हाकिम कविराज वर्त्तमान आयुर्वेद बिद्यालय नरदेवीको अध्यापक कविराज हेमन्तराम भट्टराई एस्, ए, एम्, एस् भिषग्रत्न आयुर्वेदो पाध्याय।

(कलकत्ता अष्टाङ्ग आयुर्वेद कलेज हस्पिटल)

आदर्शमहेन्द्रचम्पूः

२०११ संवत्सरे वैक्रमेमीनराशिस्थिता त्सूर्योद्गत १ दिने
श्री ५ महाराधिराजेन-श्रीमहेन्द्र वीर विक्रमशाह देवेनविहिता घोषणा

प्रिया प्रजा ह्योदिवसे कुम्भेर्के दिनत्रिंशति ॥
रवौ नेपाल वेलाया अनुसृत्याऽष्ट वादने ॥ २ ॥
ज्यूरिच क्यान्टन नाम्नि चिकित्सानिलयेह्निः ॥
परः पूज्यः पिता श्रील महाराजाऽधिराजकः ॥ ३ ॥
त्रिभुवनः प्रभु वीर विक्रमः साहदेवकः ॥
स्वर्गतश्चेति व्यथक समाचार प्रसारतः ॥ ४ ॥
शोकेन महता सर्वे भवामो व्याकुला वयम् ॥
हाहा !! तदुपरि स्नेह भक्तिभ्यां परिपूरिताः ॥ ५ ॥
सर्वे प्रजाजनाश्चपि भविष्यन्ति शुचाऽऽकुलाः ॥
इत्यस्माकं निश्चिताहि विद्यते ध्रुवधारणा ॥ ६ ॥
पारमेशी वाञ्छ नैषाविप्रयोग व्यथामिमाम् ॥
निवारयितुमत्राऽपि नकोऽपित्तमता परः ॥ ७ ॥
व्योमयानात्तस्यशवं पवित्रं काष्ठमण्डपे ॥
समानीय रीतिस्थित्या पारम्पर्याऽनुसारतः ॥ ८ ॥

सद्राजकीय सम्मानं विधायविधिपूर्वकम् ॥
भविता दाह-संस्कारःपितुस्त्रि भुवन प्रभोः ॥ ९ ॥
तस्य स्वर्गप्रयातस्य देह आरोग्य माश्रितुम् ॥
उपचारायात्रदेशे तथा भारत देशके ॥ १० ॥
यूरोपके च यावच्च पार्यते तावदे बहि ॥
चिकित्सकप्रसिद्धानांसमाजः सुमहन्न भूत ॥ ११ ॥
ततःपितुस्त्रभुवन प्रभो रोगाऽपनोदने ॥
आरम्भादुपचारोहि विहितो विदितोऽस्तिहि ॥ १ ॥
अतिभयाऽऽकुले हृद्व्यथातुरे ।
सति नृपेऽपिनोराष्ट्रक प्रजाः ॥
हितमभीक्ष्य तत्काल-वारणे ।
न खलु हा! क्षमा दुर्भिधेर्वशात ॥ १३ ॥
अस्माभिः स्वर्गत प्रभोः पितु रन्तिम दर्शनम् ॥
नीस प्रदेशकाऽऽरोग्य-शालायामपि प्राप्तकम् ॥ १४ ॥
तथापि स्वप्रजानां स वत्सलत्वं प्रदर्शयन् ॥
दत्त कर्माऽधिकारोमेऽनुमतिं गन्तुमार्पयत् ॥ १५ ॥
तस्य प्रभोर्जनिर्जाता त्रिषराणवशशि मिते ॥
वैक्रमे हायने शुक्ले शुचेर्हि नवमी तिथौ ॥ १६ ॥
तस्य राज्याऽऽसनारोहो नगषष्ठाङ्क चन्द्रके ॥
संवत्सरे बिक्रमस्य धनेर्के कृष्ण पक्षके ॥ १७ ॥
जात आसीत्ततस्तस्यच्छत्रछायासु संस्थिते ॥
नेपालेत्रिससेता हि चत्वारिं शत्समाः गता ॥ १८ ॥
विद्याऽर्जनं च प्रभवे रोचते यद्यपि भृशम् ॥
प्रतिकूल परिस्थित्यां योग्यताऽऽप्ता प्रयत्नतः ॥ १९ ॥

इतिहासशिल्पकले साहित्यं च विशेषत : ।।
अरोचन्त प्रभुवर श्रीमत्त्रिभुवनाय च ।। २० ।।
श्रीपञ्च शालिमातृभ्यां महत्या सकनिष्ठया ।।
पतिभक्ति गुणस्तोम शालिनीभ्यां सहैव हि ।। २१ ।।
संपन्नेऽभूत्परिणयः श्रीमत्त्रिभुवन प्रभोः ।।
पञ्च सप्ताङ्केन्दुमिते वैक्रमे हायने समम् ।। २२ ।।
सपर्य्यायै योग्यतमे परमे महनीयके ।।
प्रतीक्ष्येमेमातृ देव्यौ, षट्त्रिंश प्रमितस्य च ।। २३ ।।
वर्षसन्दोहकस्यैव ह्यानन्द मयजीविते ।।
जायापत्योर्द्वयोः पित्रोःपश्चादापतितस्य च ।। २४ ।।
विधवात्वस्य महतिशोके जाते समाः प्रजा ।।
प्रकाशयन्ति सुतरामस्मासु समवेदनाम् ।। २५ ।।
वयं जातास्त्रयः पुत्रा श्च तस्त्रः पुत्रिकाश्चताः ।।
तदनुज्ञाऽनुसारेणाऽस्माकं शिक्षा च दीक्षणा ।। २६ ।।
देशप्रजा सेवमान शैली शीलवती ह्यभूत् ।।
लालनं पालनं नोऽभूदेतद्ध्येयेन हर्षनः ।। २७ ।।
देशेषु पर्यटनतो मानसस्य विकासनाज् ।।
ज्ञानाऽर्जनार्थं जाताचाऽसकृद्भारत-प्रस्थितिः ।। २८ ।।
प्रजातन्त्र प्रणालीतः शासितुं जनता रुचिम् ।।
तदद्दश्यक रुपेण समयोचित-याचनाम् ।। २९ ।।
ज्ञात्वैवसंपूरयितुँ सहयोग शुभाशिषः ।।
जनता सुख संपत्यै सप्ताङ्काङ्केन्दु वत्सरात् ।। ३० ।।
एतद्देशाऽनुरागस्य भावना प्रेरितः पिता ।।
सप्त शून्याऽभ्र युग्मेऽब्दे त्यागं सबलिदानकम् ।। ३१ ।।

दर्शयित्वा भारतकं गत्वा सफल पूर्वकम् ॥
प्रत्यागतः सामहती घटना न पुरातनी ॥ ३२ ॥
सैतिहासा समेषांहि हृदयेऽपि प्रवर्त्तते ॥
तद्दिनादेव देशस्य विभिन्नैः, राजनीतिकैः ॥ ३३ ॥
वर्गैः सनेतृकै र्यांच्याऽनुसारं जनतन्त्रक ॥
प्रणाल्यां शासने नव्य प्रवन्धं कृतवान् ततः ॥ ३४ ॥
प्रचालिते महाराजा देकतन्त्रस्य शासनम् ॥
एव देशे प्रजातन्त्राऽऽरम्भं विहितवानपिता ॥ ३५ ॥
ततःश्रीमत्त्रिभुवनो राष्ट्रतातो गुणाऽग्रणीः ॥
नेपाल सैन्यसर्वोच्चसैन्येश-पद भागभूत् ॥ ३६ ॥
हितायाऽऽरम्भ-कालेहि देशस्य मन्त्रिमण्डलम् ॥
राणाकंग्रेस संयुक्तं सम्पन्न मभवत्खलु ॥ ३७ ॥
ततः परामर्शकाणां मण्डलाच्छासनं कृतम् ॥
ततः प्रजातन्त्ररीत्याप्रशासन व्यवस्थितेः ॥ ३८ ॥
अभिज्ञामवशाद्राष्ट्र प्रजा परिषदा कृतम् ॥
यावत्किञ्चिन्मासमात्रं प्रजानामेव शासनम् ॥ ३९ ॥
ततः स्वतन्त्ररूपेणाऽन्यवर्गैः नायकैः समम् ॥
मिलित्वा निर्मितमभून्मन्त्रिणां मण्डलं चतत् ॥ ४० ॥
मन्त्रिणांनिवहेतत्र स्वर्गीय प्रभुणा कृते ॥
सम्यक्तयाविघटने परो जातोऽस्ति बाध्यकः ॥ ४१ ॥
एतत्फाल्गुनमासस्यो नविंशतितमं दिनम् ॥
यावत्तन्मन्त्रवर्गेण शासनं हि प्रचालितम् ॥ ४२ ॥
श्रेयष्कामयन् देशहेतो र्बाध्य एव नृपो ह्यभूत् ॥
तन्मत्रिणां मण्डलानां कृते विघटितुं तथा ॥ ४३ ॥

स्वर्गवासि महाराजाऽधिराज-प्रभु जीवने ।।
सर्वस्मा दप्युच्चतर प्राधान्य मेव देशके ।। ४४ ।।
प्रजातन्त्रं पालयता कार्येणाऽऽसादितेनच ।।
महत्त्वपूर्ण कार्याणि चालितानि प्रसङ्गत: ।। ४५ ।।
देशेतत्प्रतिकारलोपकरणं सामन्त्यरीत्याऽखिलं ।।
मूल्यादेवविनान्यकार्यकरणं भूमि-प्रदानाऽखिलम् ।।
व्यक्तौवासविशेषतोगमयनंनौचित्यकाऽधिकृतिम् ।
सौविध्यं प्रपसाप्यस्वैरिविहित न्यायालय स्थापनम् ।।४६।।
आयोगाज्जन सेवनात्कृतपरीक्षाऽजातिर्णत्वकं ।
कृत्वाऽभेदमसम्प्रदाय प्रथया सद्योग्यताऽनुसृतेः ।।
सर्वेभ्योऽवसर प्रदानमखिलंराष्ट्रस्यसैन्यस्यच ।
निर्म्माणं च पुनः प्रशासनविधा वप्रत्नताऽऽपादनम् ।।४७।।
आमूल परिवर्त्तितं नृपतिना राष्ट्रस्यशिष्टौ महत् ।
सेवायांच समस्त सक्तमनसां संवर्धितं वेतनम् ।।
सेवान्ते च पुनर्निवृत्तभरणं सद्वर्त्तनं सेवके ।
आरम्भात्खलु रौप्यत्रिंशतिमितंन्यूनं भृतप्राप्यकम् ।। ४८ ।।
निर्व्वाचनस्य प्रथया जनतन्त्रतायांतब्धेमहं चपरिपूरितकेऽवकाशे
निर्व्वाचनंदशनभोद्विमितेऽब्दकेहिचोपत्यकाञ्चलइतंपुरपालिकाया:४६
भूयस्तेन परामर्शकारिणी परिषत् कृता ।।
संसत्कार्यं प्रणाल्याहि स्थापितंच महत्त्वकम् ।। ५० ।।
त्रिभुवन राजपथ प्रनिर्म्माणस्य योजना ।।
एवं कोशीयोजना च प्राप्तविस्तार संश्रया ।। ५१ ।।
देशनिर्म्पाणहेतोश्चादेशाऽवधि विभिन्नता ।।
सज्जीकर्तुं योजनाश्च बहवः प्राप्त संश्रयाः ।। ५२ ।।

तथा चान्या योजयितुं सन्तिसंकल्पिता भृशम् ॥ ॥
मुख्यतोहि प्रजातन्त्र प्रवर्द्धनमनीषया ॥ ५३ ॥
निर्वाचनंकारयितुं प्रक्रान्तोऽस्तिसमुद्यमः ॥
सर्वं पितुर्जीवनस्य लक्ष्यमेव प्रपद्यते ।॥ ५४ ॥
अतोऽस्माभि श्चसकलैः पूर्णरुपतयैतया ॥
लक्ष्यमेकं धृतध्येयैर्यावच्छक्यं झटित्यपि ॥ ५५ ॥

अथवा

लक्ष्यमेकं धारणीय मनुसृत्यत्वरामपि ॥
एतन्महत्पूरणीयंविधेयं संप्रपद्यते ॥
अस्मा द्दिवंगत स्तात श्चिर-शान्ति समृच्छति ॥ ५६ ॥
एतद्धारणयाऽऽह्वानं कुर्वेनेपाल-वासिनाम् ॥
देशोन्नयन ईशोनो योग्यशक्ति प्रदास्यति ॥ ५७ ॥
स्वर्गतस्य पितुः शान्त्यै प्रार्थयन्तः परेशकम् ॥
अवष्टभ्य क्षणंमौनं चिन्तयामो जगत्पतिम् ॥ ५८ ॥
राष्ट्र-तात-प्रभोःपाद प्रपन्नो भक्तिसंभृतः ॥
महाराजाऽधिराजोऽन्ते जय नेपाल आलपत् ॥ ५९ ॥

— लक्ष्यं लक्षं शरव्यञ्च इत्यमरः

वैक्रमे २०११ संवत्सरे चैत्रमासस्य १ दिने ॥
श्रीपञ्च • महाराजेनविहिता • घोषणा ॥ ६० ॥
मम प्रियाः प्रजाः ?
श्रीमत्प्रभो स्त्रिभुवनस्य महाप्रयाणाच् ।
छोकाऽऽकुलोऽस्मि नितरां खलु खिद्यमानः ॥
दुःखेन विह्वलतयैव स्वकीय कार्ये ।
सञ्चालनेऽपि जडताऽस्ति विसार मात्रा ॥ ६१ ॥
श्रीपञ्चकस्य जनकस्य सुशान्ति-लाभो ।
भूयादितीह परमात्मनि प्रार्थयामः ॥
तद्धेतुना जनिमहीं ननुसेवमाना ।
स्तातकर्मतत्परतयानितरां भवामः ॥ ६२ ॥
यद्वा
श्रीतातकर्मणि सदा परिपूर्णतास्थान् ।
नित्यं च तत्परतया श्रहिता भवामः ॥
अद्याऽऽरभ्य महाराजाऽधिराज-पदमाश्रितैः ।
देशस्य भजनार्थाय चाऽस्माभिर्विहितःपणः ॥ ६३ ॥
अस्मादुत्तरकालस्याधिकारीज्येष्ठ पुत्रकः ।
वीरेन्द्रविक्रमः साहो युवराजाऽधिराजकः ॥ ६४ ॥
भूतोऽस्मत्तनुजोवीर एतत्संश्रावयामिवः ।
शाकेनच समस्याभि र्वेष्टिताः सन्ति नोदशाः ॥ ६५ ॥
आस्ववस्थासु सकला न्यायेनदेश सेवने ॥
अस्मत्सहायं कर्त्तारश्चास्माक मितिधारणा ॥ ६६ ॥
काल फाल एक एव राज्ञाच प्रज्ञया तथा ।
पुरवासि सैनिकादि कर्म्मचारिजनैस्तथा ॥ ६७ ॥

स्वीयात्स्वीयात्प्रदेशाच्च कृत नेपाल सेवनैः ॥
नेपाल देश हेतोश्च सद्बुन्नति मनीषया ॥ ६८ ॥

दातुमावलि दानंच प्रस्तावः करणीयकः ॥
पित्राऽऽनीतं प्रजातन्त्रं कार्यं चाऽतिव लष्टकम् ॥ ६९ ॥

अस्यदेशस्य विषये कार्यं नोद्विविधं मनः ॥
उद्देश्यं सततं चैक मस्माकंस्या त्सुचिन्तितम् ॥ ७० ॥

२०११ विक्रम वत्सरे चैत्रस्य ६ दिवसे

राष्ट्रपितुः श्री ५ महाराजाधिराजत्रिभुवन वीरविक्रम साहदेवस्यानु सुरलोक वासं तं प्रतिश्रद्धाञ्जलिमर्पयितुं काष्ठमण्डपे टूणीखेल आयोजित-विशाल सार्वजनिकशोक सभायां श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीरविक्रम शाहदेवेन प्रेषित :संदेशः ॥ ७१ ॥

श्रीमत्प्रभो स्त्रिभुवनस्य च स्वर्गवास ।
आयोजकै र्विहित-लोक-सभा-प्रकोष्ठे ॥
आयोजका निह विराजित सर्वलोकान् ।
प्रत्यर्पितोऽखिल स्वहार्दिक-धन्यवादः ॥ ७२ ॥

इत्थ मुक्त्वा सभा-मञ्चे किञ्चित्तं पितरंप्रति ॥
श्रद्धानिबद्धाञ्जलिका नर्पयामि स्वकीयकान् ॥ ७३ ॥

मनुष्य-जीवने नृणां विद्यते सुखदुःखके ॥
तथा च जन्म निधने धर्म जीवन तुल्यके ॥ ७४ ॥

किन्त्वेतत्कथनेनैव चित्ते जाते विशोधिते ॥
जहाति नो विप्रयोग स्तथापि किलवेदनाम् ॥ ७५ ॥
परिकल्पतयाऽतीतो वहिरात्मा गतोऽभवत् ॥
अवशिष्टा स्मृति श्रद्धा चास्माभिःसंप्रपद्यते ॥ ७६ ॥
तस्यै व स्मरणऽस्माभि रर्पणे भूत श्रद्धया ॥
अश्रुयुक्तांऽञ्जलींर्हि यतितव्यं मुहुर्मुहुः ॥ ७७ ॥
यत्तस्य प्रतिपद्यतेस्म महती चोद श्यता पूरिता ।
तामेवंकरवाणि सप्रयतनैः पूर्णां विधानाऽन्विताम् ॥
चेदास्माक निवद्ध भक्ति सरित श्रद्धाऽञ्जलिःसुस्फुटा ।
पूतायोग्यतमा भविष्यति प्रभुं प्रत्यर्पणार्थायच ॥ ७८ ॥
सुमनी करणे फलोद्भवे जनतन्त्रस्य नृपःकृतिव्यधात् ॥
अयतिष्ठपिता मुहुर्मुहुः र्न नु नेपाल जनैर्हिज्ञातकम् ॥७९॥
परिचित परिहावकं हि पित्रा ॥
कियदिह पूर्व-दिनेऽस्ति सर्वमेव ॥
विनिहित जनतन्त्र स्वल्पकाले ।
दिवि सगतोहि प्रभुर्विहाय चाऽस्मान् ॥ ८० ॥
किं कुत्र वै कथ महो जनितः प्रमादः ।
अस्माभिरेव विदितो ह्यथ वोभवीति ॥
सर्वैर्निजैकमिलितैर्जन तन्त्रतायाः ।
निष्पद्यतेऽथ खलु सर्वत एधनत्वम् ॥ ८१ ॥
शृणोति परमेश्वरः खलु पवित्र-सत्प्रार्थनां ।
प्रपद्यत इतिप्रथा ननुच सत्यता-संयुता ॥
हित-प्रकरणाय चेद्ध यदि तथाऽस्य देशस्यच ।
समस्त-जनहेतवे हितकरोऽखिलेभ्यो महान ॥ ८२ ॥

यद्धेतो रनुशास्तिलम्भनमतः कुर्वन्तु सर्वेऽधिकं ।
ह्यायत्वाऽखिल व्यग्रता परिषाद् श्रीमत्पितुर्हेतवे ॥
आनीतं जनतन्त्रकं चद्रद्वयन्यूच्छ्रद्धानिबद्धाञ्जलिः ॥
भक्त्याचात्रसमर्प्यते परिषदा राष्ट्रस्य पित्रेऽखिलम ॥ ८२ ॥
श्रद्धार्पणस्य कामेन स आत्मात्रादिवाऽऽलये ॥
प्रहृष्यमाणचेतोहि सन्तोषेन भविष्यति ॥ ८४ ॥

२०११ सवत्सरे विक्रमनाम्नि चैत्रमासस्य २३ दिने
श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तःसन्देशः — ॥ ८५ ॥
देशस्य वर्त्तमानाया दशायाश्च परिस्थितेः ॥
कृत्वा ध्यानं समीपस्थ-समस्या पूरणाय्च ॥ ८६ ॥
स्वस्व सँऽस्था-विवरणैर्विमृश्य विषयाः समे ॥
निर्णीताऽवधिकालं श्री सर्वकार-निकेतने ॥ ८७ ॥
प्रापणीया इतिख्याते राह्वान-पूर्तिरूपतः ॥
भूम्ना राजनयाऽभिज्ञ-संस्था-विवरणान्यपि ॥ ८८ ॥
विमर्शकारि पत्राणि सन्ति चोपस्थितान्यपि ॥
उपस्थितोक्त-निखिल राजनीति-समाजयोः ॥ ८९ ॥
संवन्ध-संस्था-प्रमुखजनैस्तदनुसारतः ॥
सम्पर्क पूर्व चापेक्ष्याः प्रहिता लेखपत्रिका ॥ ९० ॥
साऽभिप्रायविमर्शांस्तान् सतीं देशपरिस्थितिम् ॥
दृग्गोचरी कृत्य ध्यात्वा पुरानिर्णीतकालतः ॥ ९१ ॥
एतत्दिवस मस्माभिर्वारंवारं विमृश्यच ॥
निर्णीतं किन्तु दुर्दैवाद् विपत्तिः समजायत ॥ ९२ ॥
यन्निर्णीताद् दिना त्पूर्वं प्रभोः श्रीजनकस्य मे ॥
महाराजाऽधिराजस्य स्वर्गवासोऽभवद्वत ! ॥ ९३ ॥

यद्धिपद् वज्र पातोनो देशेऽकस्मादभूद् वत ॥
तत् सर्वं स्वप्रजा हृद्भ्यो निगूढं नप्रवर्त्तते ॥ ६४ ॥
एतादृक्ष करालशोकसमयात तप्तेऽपिसम्मानसे ॥
तस्य त्याग-महत्वकेन नितरां लोक श्रमेणाऽपिच ।
लोकानां सहयोग लब्ध जनता तन्त्रात्मकं पादपम् ।
सम्यग् वर्द्धयितुँ कृतिः प्रसरतु नेपाल राष्ट्रे सदा ।६५।
यत् कार्यं ध्रियतेऽस्ति गोपितु मथोध्यानं समाकर्षितुम् ।
चैतादृक्षशोक व्यग्र समयेऽस्माकं पुनर्वर्म्मणः ॥
यातैःषोडशभिर्दिनैश्च सततं हन्ताऽश्मरीशूलतो ।
बाधाहि प्रतिपद्यतेस्मनितरां या दुःसहा वर्त्तते ॥ ६६ ॥
अस्मदीहामनु सृत्य राजनीति विदां सताम ॥
सामाजिकीनां संस्थानां प्रमुखव्यक्तिभिः समम् ॥ ६७ ॥
मीमासायां च काचिन्नो संगतिःसमजायत ॥
सत्राऽद्यावधिलोकेभ्यः शान्तिपूर्ण सयोगको ॥ ६८ ॥
आसादितौस्तस्तेनैव वर्त्तते मम धीरता ॥
स्थिरत्व विलसत्वेषु महत्वैः पूर्ण कर्म्मणः ॥ ६९ ॥
सम्पादयितु कामोऽस्ति तदर्थं चास्मतत्परः ॥
मिलन्वा सकलैः साकं करणीयो विमर्शकः ॥ १०० ॥

२०१२ संव द्वैशाखमासस्य १ दिने
श्री ५ महाराजाऽधिराजेन नववर्षोपलक्षे प्रजानाम्नि सन्दिष्टः
संदेशः —— (१०२)

प्रारम्भिके नूतन-हायनेऽस्मिन् ।
स्वकीय-देशे हि नवीनता-युतम् ॥

प्रभात माश्राद्य प्रिय-प्रजा हृदि ।
उत्पादयत्येष प्रसाद-भावम् ॥ १०३ ॥
आदर्श हर्षोल्लसिताऽभिलाषा ।
आयान्ति यावच्च निसर्गतवत् ॥
तावच्च स्वर्गीय-पितु र्ह्यकाले ।
स्वर्गाऽवरोहादपि दुःखरा कृता, ॥ १०४ ॥
वर्षो पलब्धेऽद्य नव-स्वकीय- ।
नेपालकस्य प्रियक प्रजानाम् ॥
प्रमोद-पूर्णे शम-जीवनेऽपि ।
श्रेयोऽभिलाषे विहितेऽस्मदीये ॥ १०५ ॥
देशस्य केयं च दशा भावद्यते ।
ह्यद्याऽसकृन्नो कथनीय मस्ति ॥
सम्मेलनेनैव मिथः सदैव ।
प्रेम्णा स्वदेशोह निषेवणीयः ॥ १०६ ॥
हृते परेषां वचसां सटीका-टिप्पणी-कथाम् ॥
देशाऽवलम्बः कर्त्तव्य इयं कालस्य याचना ॥ १०७ ॥
नित्यं समाधायच देशनिष्ठा बह्वीःसमस्याः किलदुर्गतानाम् ॥
कृते,विधातुँ जनता सहायंनूनं कति कृत्यचयःप्रविद्यते ॥ १०८ ॥
यायत्यते मण्डल-मण्डले च ॥
कीदृग्दशानो हृदयङ्गमाऽस्ति ।
साऽत्रापि सर्वैं र्विदिता अपद्यते ॥ १०९ ॥
संशुद्धिहेतोः किल मण्डलस्य ।
ह्यायोग-भिन्नं विरचय्य सर्वम् ॥

गन्तव्य भूतं च, परं निवृत्ते ।
चयोजयेच्छक्यतयासुकृत्यम् ॥ ११० ॥
नाम्नि प्रजातन्त्रकस्य न दातु मपवादकम् ॥
प्रजातन्त्रं द्रढयितुँ कार्यं सम्यग् विचारतः ॥ १११ ॥
समस्त-कतथ्य-क्रिया, विचारणां विनैव कार्या सहसैव चेत्तदा॥
संभाव्यतेऽतःपरमाविपत्ति विचार एवं किलबोभवीति ॥११२॥
अधीरता-दूषण कर्म्म-कार्यतः ।
किञ्चिदस्थिराऽभिप्रगति र्वरा हि, ॥
देशे प्रजातन्त्र-सुखं विधाय, ।
सत्यन्तरा राष्ट्रिय-क्षेत्रकेऽपि ॥ ११३ ॥
नेपाल देशस्थ च राष्ट्र सङ्घके ।
सदस्यताऽऽसादन मस्तु मत्वा ॥
यायत्यतेऽस्माभिरतः समस्तैः ।
स्मृत्वा स्वराष्ट्रस्य हितं समस्तम् ॥ ११४ ॥
निर्वर्त्तयामः सहयोग मित्थम् ।
मुहुर्मुहुश्चिन्त न मेतदस्ति ॥
मीमांसना न स्तुलया समन्विता ।
ह्येकं विनष्टं न परो विभावयेत् ॥ ११५ ॥
उद्देश्य मेकं हृदये समेषाम् ।
भव्यं भवेन्नो हृदि चाऽनुकूलम् ॥
शक्ता भवामो ह्यभिलाष-पूर्त्यै ।
कार्याणि कर्त्तुं ह्यसकृत्प्रवृत्ताः ॥ ११६ ॥
मिथो मिलित्वा सकलै विजेयः ।
स्व-जन्मभूमि प्रति भक्ति-भावात् ॥

दे० ६९५५
वा.वि.पु.

प्रपूरयाऽस्मद् हृदये प्रमोदः ।
संप्रार्थये श्रीजगती-पते ? प्रभो ? ॥ ११७ ॥
स्वदेश-सेवाऽऽकुल-मानसानाम् ।
विधाय साहाय्य मभीष्टलब्ध्यै ॥
प्रसाद संपूरित-चित्त वृत्तिम् ।
पश्येय मेव सततं प्रजानाम् ॥ ११८ ॥
इत्थं नाथः पशुपतिः कुर्यान्नः काम-पूरणम् ॥
नेपालो जयतान्नित्यं सन्देशोऽयं महीपतेः ॥११९॥

२०१२ संवत्सरेवैक्रमे वैशाख मासस्य १ दिने
श्री ५ महाराजाऽधिराजेन राजकीयऽऽयोग नियोजनाऽवसरे
प्रदत्तः संदेशः — ॥ १२० ॥
प्रियप्रजाः ? पूर्वगते हिहायने निरीक्ष्य सर्वं खलु कार्यजातम् ॥
ज्ञात्वा जनानां वहुदुःखभेद निवारणार्थं दृढनिश्चयाव्रयम् ॥१२
किन्तुनोदेश-वैशिष्याऽवस्थया च परिस्थितिं ॥
नाऽनुकूला तथाप्यद्य प्रयतिष्यामहे वयम् ॥ १२२ ॥
वर्त्तमान-दशा तत्र सारांशेन परिस्थितिं ॥
तथाचाऽव धारयितुन्तत्कराऽऽमलकसँस्थितिम् ॥१२३॥
वस्तुस्थिति मधीत्यैव सर्ववाधाश्च वेदितुम् ॥
शिष्ट मण्डल मस्माभि र्नियोजित मदोऽस्तिच ॥१२४॥
अतःसर्वजनेच्छां च वुद्धा यच्छकयते लघु ॥
मर्म्म-पीडा निराकृत्य देश शान्ति-व्यवस्थिती ॥१२५॥
कृत्वा स्थिरे प्रजावृद्ध्यै नः प्रावल्य समीहया ॥
कार्याऽन्वितः प्रयत्नश्चे त्सौकर्य च भविष्यति ॥१२६॥

दुःखस्यात्रैव कथा ह्येषां तात-पादो दिवङ्गतः ॥
महाराजाऽधिराजो नो भृशं रोगवशं गतः ॥ १२७ ॥
रोगौषधोपचारार्थे सोऽध्युवास विदेशकम् ॥
तदनुज्ञाऽनुसारन्तद्दिदृक्षा-कुतुकाऽन्वितः ॥ १२८ ॥
गते मकरगे सूर्ये सप्त-विंश-मिते दिने ॥
आकारिता वयं पित्रा नीसस्थेनाऽवशात्मना ॥१२९॥
कलेवरे तस्य काचिदासीदल्पैव स्वस्थता ॥
प्रयत्नाऽतिशयेनापि भिषग्जन-प्रवर्त्तिता ॥ १३० ॥
उपचारो भवन्नासीद्देहे दुर्बलताऽन्विते ॥
स्वकीयाऽस्वस्थतायां च दौर्बल्येऽपि मुहुर्मुहुः ॥ १३१ ॥
स्वदेशस्य प्रजानां च कल्याण-सुख-लब्धये ॥
चिन्तना-संयुता जाताः प्रभवः पितरो भृशम् ॥१३२॥
तया दिशैव सर्वेषां बुद्धा सम्यक्तया व्यथाम् ॥
देश-शान्ति स्थिरीकृत्य प्रशासन व्यवस्थितिम् ॥१३३॥
कृत्वा सम्यग्वर्त्तितव्य मुक्त्वा स स्वर्गगः पिता ॥
राजकीयाऽधिकारं स्वमस्मभ्यं प्राददात् प्रभुः ॥१३४॥

(युग्मकम्)

नेपाल-पालन-परस्य दिवङ्गतस्य ।
श्रीपञ्चकस्य च पितुः खलु राजकीय- ॥
स्वीयेप्सितानुसृतिना ननु शक्यते यद् ।
भूयिष्ठलोक-हित-साधनहेतवे च ॥ १३५ ॥
लोकाऽभिनन्दित-विशिष्ट नृणां च तूर्णं ।
सुखावनस्य च निमित्ततया महात्म ॥

बुद्ध्वाऽऽशयं जनमनोरथकाऽनुसारम् ॥

तत्पद्धतिश्च जनतन्त्र-प्रणालिका याः ।
सन्मन्त्रि-मण्डल-विधौ च प्रकाशनीया ॥ १३६ ॥
सामाजिकाऽखिल सुकृत्य-परायणाना ।
मेवं च राजनय-कृत्य-विचक्षणानाम् ॥
आकारणं कृतमहो ? निखिल-प्रजानां ॥ १३७ ॥

देशस्य सर्वजनता-हित कृतिप्रयस्य ।
सन्मन्त्रिवर्ग-जनतन्त्र-प्रणालिकासु ॥
प्राऽभीप्सितं सकल कर्म्म विचार-पूर्वं ।
संप्रार्थ्य यच्च त्वरया सकलस्यछन्दम् ॥ १३८ ॥

ज्ञात्वा हि लोक निवहे प्सितकाऽनुसारं ।
सामान्य-राष्ट्र-हितकृ ज्जनता-प्रियस्य ॥
सन्मन्त्रिवर्ग-निवहेन च मन्त्रयित्वा ।
उल्लेखितोऽयसभवन्निजघो षणायाम् ॥ १३९ ॥
चेतःखिद्यत एवयन्ननुपितुः श्रीपञ्चकस्य प्रभोः ।
याते फाल्गुनमासिविंशतिदिने रात्रौ ज्युरीच स्थले ॥
निर्वाणेसति तच्छवं तदनु द्राक् चैत्रे चतुर्थे दिने ।
नाम्नाकाष्ठप मण्डपेहिविधिना संमानमानायिच ॥१४०॥

श्रीमत्प्रभोः पशुपतेरार्याघट्टे च तत्प्रभोः ॥
सराष्ट्र-मानंसंपन्नं दाहसंस्कार-कर्मच ॥ १४१ ॥
तस्मिन् स्वर्गगतेयाऽसौवेदनाऽऽऽपतिता भृशम् ॥
न पार्यतेसा वचसा प्रकाशयितुमञ्जसा ॥ १४२ ॥
कर्तव्यं नहिविस्मर्यं तत्त्यागान्महतोऽखिलम् ॥
अविश्रान्तश्रमेणापि समेषां सहयोगतः ॥ १४३ ॥

प्राप्तमेतत्प्रजातन्त्रबीजकं कुसुमायनम् ॥
फलाप्तनं नः परमं कर्त्तव्यं संप्रवर्तते ॥ १४४ ॥
तथैव श्रीपञ्चपितुः शोकव्यग्रतयाऽपिन ।
कर्त्तव्यंचतदारब्ध-कार्यजातं प्रयत्नतः ॥ १४५ ॥
देशेशासन भारस्यविधाय ग्रहणं खलु ।
देशोनिषेवणीयोऽसावस्माभिर्विहितः पणः ॥ १४६ ॥
शोकेन च समस्यामि र्वेष्टितासुदशास्वपि ।
देशेसर्वराजनीतिज्ञाभिः संस्थामिरेवच ॥ १४७ ॥
प्रमुखै र्व्यक्तिभिः सत्रा विचार्योऽतिप्रमाणतः ।
त्वरयैव देशयुग योग्यं सर्वं सर्वजनप्रियम् ॥ १४८ ॥
मत्रिणां मण्डलं स्थापयितुं यन्तो भविष्यति ।
मयानवाच्यं वचनंयदेत त्संप्रपद्यते ॥ १४९ ॥

(युग्मकम्)

यस्यकस्याऽपि देशस्योन्नतिर्या किलदृश्यते ।
सा देशजनता सर्वसामूहिक प्रयासतः ॥ १५० ॥
उत्थापित कृतैरेवजायतेनिर्भरध्रुवम् ।
तन्नो देशस्य भविकं चोन्नति र्देश वासि नाम् ॥ १५१ ॥
सहुयोगो त्थापित श्रीसर्वकारीय यत्नतः ।
भविष्यति ध्रुवं चैत द्वेदनीयं कृताऽस्मभिः ॥ १५२ ॥
तथादेश मराडलयोः सुव्यस्थास्थिरायच ।
मण्डल ऽऽवश्यकप्राप्तमहोद्योगाद् भविष्यति ॥ १५३ ॥
सर्वकारेणयत्नेन यथासंभवमेवच ।
कृतायां कार्यपूर्त्तौच यत्रतत्र तथापिच ॥ १५४ ॥

आपतन्त्यांच स्वीयानां मण्डलानां समुन्नतौ ।
सर्वैसम्यग्विचार्यैवदार्ढ्यं चक्रियतां सदा ॥ १५५ ॥

तन्मण्डल वारतःस्थैर्य थ.शक्य प्रयत्नतः ।
सहायस्य प्रदानंहि करणीयंप्रपद्यते ॥ १५६ ॥
यस्माद्धेतोः समेषांहि सामूहिकप्रयासतः ।
रूच्येर्योगाच्चसर्वत्र कार्यसंपन्नता भवेत् ॥ १५७ ॥
उक्तलोक प्रेममन्त्रिमण्डलो स्थापनायच ।
अल्पोऽपिसमयस्तावन्नै स्फल्यं नाप्नुयादध्रुवम् ॥ १५८ ॥

वाधानिराश स्तब्धत्वं प्रजानां मन्त्र दुःखदम् ।
सर्वा बुद्ध्वात न्निरासे यतनीयं मुहुर्मुहुः ॥ १५९ ॥
तद्वा धानांनिरासाय तत्कार्याणां प्रपूर्त्तये ।
शिष्टमण्डलमस्माभिर्जायतेऽत्र नियोजिता ॥ १६० ॥

अस्माकं पूर्ण वाञ्छाऽस्तिविश्वासोऽप्यत्र जायते ।
एतच्छिष्टमण्डलंनो पक्षपात प्रपीडितम् ॥ १६१ ॥
न्यायाऽऽधारे सत्यतायांशिष्टा वस्तुस्थितिःसमा ।
विधायाऽध्ययनं स्वंस्वंकरिष्यन्ति प्रकाशनम् ॥ १६२ ॥

मण्डलानांस्वमुद्धार उद्देष्यति व्यवस्थिति ।
राभयःप्रजादुः खजातं यथाशक्यंविचिन्त्यच ॥ १६३ ॥
स्थेयसीं शान्तिमाधातु देशस्योन्नयनायच ।
भव्यायकल्पनीयानां सर्वकार्यं भविष्यति ॥ १६४ ॥

ध्यात्वोपर्युक्त वाचोहि मण्डलानां समस्तकैः ।
श्रीसर्वकारीणजनैः कर्मचारि जनैस्तथा ॥ १६५ ॥

कृत्वा न्यायस्य मर्यादां स्थित्वास्वीयाऽनुशासने ।
आस्माकीनस्य देशस्योन्नतिः कार्याप्रयत्नतः ॥ १६६ ॥
मनसाचिन्तयित्वाऽथ स्वकीयंकरणीयकम् ।
पुनःपुनः पालयन्तोनेष्यन्तिसुखसन्ततिम् ॥ १६७ ॥
नैजनैज मण्डलस्य याया बाधा प्रवर्त्तते ।
बोधपूर्वं चाधिकृता अपनेष्यन्ति सन्ततम् ॥ १६८ ॥
इत्थंराष्ट्रे मण्डलेऽपि सौख्य राशिरुदेष्यति ।
विश्वास एवमस्मामि राशाहिविहितापरा ॥ १६९ ॥
अन्ते प्रजाया देशस्य कल्याणं कुरुतादिति ।
श्रीमत्प्रभुंपशुपतिं प्रतिहार्दिक कामना ॥ १७० ॥
स्वर्गीय श्रीतातपाद- सेवासु कृततत्परः ।
महाराजाऽधिराजोऽन्ते जयनेपाल उक्तवान् ॥ १७१ ॥

२०२१ विक्रम संवत्सरे बैशाख मासस्य २५ दिने श्री ५ महाराजाऽधिराजेन राजनीतिक, सामाजिक वर्गाणां संमेलने प्रदत्तं भाषणम्:— (१७२)

उपस्थिताः सर्तांवर्गा, ? स्तथाच महिला जना ?।
अद्यै तन्मेल नार्थंहिराष्ट्रस्य हित साधनम् । १७३ ॥
राष्ट्रस्य तद्वासिनांच हितंस्यादिति चिन्तया ।
समुदायस्य करणं मन्मुख्यं ध्येयमस्तिवै ॥ १७४ ॥
अद्यैतस्मिन् मेलने च संक्षेपात्पूर्वकालतः ॥
कथा द्विरावर्त्तनस्य कामनां विदधाम्यहम् ॥ १७५ ॥
यथा सर्व- प्रयासेभ्य स्वदेशे जनतन्त्रता ॥
जाता तत्र चतुर्थोऽहि वर्षः पूर्णः प्रपद्यते ॥ १७६ ॥

भूयोभूयोऽपिमध्येऽस्मिन् राजनीति-विदां सताम् ॥
वर्गात्पञ्च विंशतेश्च त्रिंशतेश्च नृणां क्रमात् ॥१७७॥
मन्त्रि-संगठनेनैव जातं शासन--यन्त्रकम् ॥
अनन्तरं पुनर्जाता परामर्श-प्रदा सभा ॥ १७८ ॥
इत्यादि-घटनानिश्च कोलाभः कतिचाऽभवत् ॥
देशस्य जनताश्च ज्ञातं नेपाल-वासिनाम् ॥ १७९ ॥
अनावश्य मावर्त्तनकं प्रत्येमि मनसा परम् ॥
प्रति वारं परामर्शामन्त्रि-संगठनं कृतम् ॥ १८० ॥
यावज्जा नाम्यहं तेन द्वित्रमासान् नवीनता ॥
पश्चाद् दृष्टिपथं यातं मन्त्रिणां कलहायितम् ॥ १८१ ॥
द्वित्रमा साऽनन्तरंहि मन्त्रिमण्डल-भञ्जनम् ॥
भूत्वा भूयः संगठन मेवं जात मभीक्ष्णशः ॥ १८२ ॥
विशेष-कर्म्मणा मर्थे चतुर्णां हास्यताम् गतः ॥
चेतयेऽहमित्थमेव मुहुर्मुहुर वर्त्तत ॥ १८३ ॥
नशक्यतेऽवगन्तुंहि चैतद्योग्यं भवेन्नवा ॥
विविनक्ति तदखिलं प्रत्येकनगरश्रितः ॥ १८४ ॥
एवंविध-प्रणालीभिस्तत्कालीनेषु मन्त्रिषु ॥
चैषाघटगितुँरब्धा नैकोपाये सुनिष्फले ॥ १८५ ॥
श्रीमातृकाप्रसादेन भूतपूर्वेण मन्त्रिणा ॥
प्रधानेन त्यागपत्र-प्रदाने च कृते सात ॥ १८६ ॥
स्वर्गीय श्रीपूज्य-तात पर्यन्तं गतवानहम् ॥
सव वृत्तं ज्ञापयितुं नीस-नामक-देशकम् ॥ १८७॥
भास्करात्कुम्भरर्साशस्थाद् यावच्चदिन सप्तकम् ॥
जाता संघटता याया घननाश्च समस्तकाः ॥ १८८॥

समैर्ज्ञाता स्ता भवन्ति रुद्रशून्य युगाऽन्विते ॥
वर्षे फाल्गुन-मासस्य दशमे दिवसे मया ॥ १८६ ॥
व्यतीतानां प्रमादानां भूयो नस्यात् प्रवर्त्तनम ॥
राज-शास्त्र विदां संस्थाभ्य:स्याद्राष्ट्रहितं सदा ॥ १६० ॥
वहुप्रकारं सत्कार्यं सुविचिन्त्य प्रकाशितम् ॥
देशस्य जनतायाश्च कल्याणं च विधास्यति ॥ १६१ ॥
स्या त्स्थेयसी राष्ट्रियता भावना-पूर्वकं सदा ॥
सम्भाषां स्व परामर्शं कृत्वा या या सदर्हता॥ १६२ ॥
निर्णेक्ष्यते तद्विधानं यथायोग्यं भविष्यति ॥
एतद्विमर्शे चाऽस्माभिः स्थेयं यत्न पुर:सरम् ॥ १६३ ॥
आकारितानां संस्थानां वहूनां च सकाशतः ॥
विचारा अपि संप्राप्ता धन्यवाद-पुरस्यरा: ॥ १६३ ॥
किन्तु तानन्तरा भूरि दुर्भाग्यस्य वशेनच ॥
पितुः स्वरारोहणतः कार्यंरुद्ध म भाग्यतः ॥ १६४ ॥
एवं जाते व्यतिकरे मेलयित्वा समस्तकान् ॥
अस्माभिर खिलैर्देशे जनतायाः कथंहितम् ॥ १६५ ॥
भविताऽस्मिनर्हि भवतां समेषा माशयाऽखिलम् ॥
संपादनं चारुतरं नितान्तं ध्यान-चेतसा ॥ १६६ ॥
विचार्याऽद्य समस्तानामेकत्रस्थिति- हेतुकम् ॥
विहितं विद्यते चाऽत्र समस्ताऽऽमन्त्रणं मया ॥१६७॥
गत-फाल्गुन-मासस्य दशाऽहाऽऽकारण कृते: ॥
लब्धेभ्यश्च विचारेभ्य: सामान्येन स्वलाघवात १६८
संस्थानां सङ्घकानाञ्च सकलानांच प्रायशः ।
एवं विचारा युष्माकं समासादितका मया ॥ १६६ ॥

समासेन केचिद्विचारा अधोलिखिताः सन्तिः—

(१) सुजना नाऽवसीदेयु र्नष्टाःस्युश्चाऽत्र दुर्जनाः ॥
परित्राणञ्च साधूना मियमेका विचारणा ॥ २०० ॥

(२) करोतु श्रीसर्वकारो राजनीति-मनीषिणाम् ॥
सामाजिकानां सर्वेषां सम्मेलनमि ति द्वयम् ॥ २०१ ॥

(३) यन्नेतृत्वं लोक-प्रियं सदर्हत्वं सधन्यकम् ॥
न्याय-तत्परता युक्तं भवेदेतत्तृतीयकम् ॥ २०२ ॥

अनर्हाय सकृदपि भूयोऽवसर दानत- ॥
देश-भव्यंच शतधा हन्त ! नाश म व प्नुयात् ॥ २०३॥

(४) नियोजने धर्म-देश-प्रेमाऽनुभवदत्तता ॥
शिक्षा नेतृत्वकानिस्यु र्योग्यताऽऽधाररहेत ब ॥ २०४ ॥

(५) देशोन्नतिः प्रजातन्त्रे भवितेति धिया खलुः ॥
ह्यपावृतं न्यायगृहं भवेन्निर्व्वाचनं समम् ॥ २०५

गार्हस्थ्यस्यमहोद्योगो जायता मिह सर्वदा ॥
विकासार्थं प्रवर्त्ततां योजना योजयन्तु ताः ॥ २०६ ॥

(६) त्रिंशद् द्वात्रिंशकाऽध्यक्षा निर्वाचन वशङ्गताः ॥
एकस्माद् हायनाद् द्वाभ्यां नियुक्ता एव सर्व्वथा ॥२०७॥

वेतनेन पिचराडान् स्वान् पूरयित्वा बिनाकृतेः ॥
निहत्य मक्षिकाः सिंह-प्रासादे निवसन्ति हि ॥२०८॥
(युग्मकम्)

(७) राष्ट्रोत्थाने कार्यक्रमं निर्मातॄणां नृणान्तथा ॥
तद्रहस्योद्घावि संघटनं स्यात् सर्वकारभाक् ॥ २०९ ॥

(८) व्यतीत हायने या या घटना घटिता स्ततः ॥
काञ्चिद्वर्गाञ्च प्रत्येतुँ सहसा नहिराक्यते ॥ २१० ॥

अनभीप्सितकैरेव सिद्धान्त-तत्वकैरपि ॥
सति निर्व्वाचने नूनं प्राप्नुयाद पराजयम् ॥ २११ ॥
जनतासु समुद्भाव्य-सन्नागरिक-भायनाम् ॥
द्वित्र -वर्षान्तरै रेव सर्व्वं निर्व्वाचनं भवेत् ॥ २१२ ॥
(६) जाति, लिङ्ग, धर्म्म--भेदाऽऽधार-निर्म्मितको नयः ॥
निवर्त्तेत प्रवर्त्तेत भेद--दृष्टिं विनानयः ॥ २१३ ॥
मिथः संभाषणं कर्तुं सत्य-राष्ट्रिय--भावना ॥
प्रजा--प्रतिनिधीनांसंमेलनं च भवेत् तथा ॥ २१४ ॥
(१०) प्रशासनस्य यन्त्रस्य द्राक् संघटनमेव हि ॥
प्रत्नं विरुध्दं निर्मूल्य नवीन--विषयो भवेत् ॥ २१५ ॥
लोक-सेवाऽऽयोग द्वारा राजकीय भृतौसमे ॥
भवितव्वा नियुक्ताश्च नान्यथा कर्म्मचारिणः ॥२१६॥
सम्बन्धताऽनुग्रह-कारिता च ।
व्यपोहनीया दृढता मपेक्ष्य ॥
कार्येषु संशोधन-पूर्वकंच ।
कृत्यं विधेयं खलु राजकीयम् ॥ २१७ ॥
इत्थं सदा संघटित प्रणाल्या ।
सुशासनऽवश्यकता प्रविद्यते ॥
स्थाद्रद्ध मुद्रापणसद्व्यवस्थितिः ।
समेधनीयोऽस्ति च राष्ट्रियोद्यमः ॥ २१८ ॥
ताईकस्वीय-देशा दभितःकाष्टमण्डपम् ॥
तण्डुलाऽऽनयनौचित्यं भवितव्यं प्रवन्धकम् ॥२१९॥
(११) देशाऽभ्यन्तरस्य सुख्यतोऽमूःसमस्याःसमाधेयाः—

(१) देशस्य जनतन्त्रस्य प्रशासन व्यवस्थितिः ॥

(२) कृषकेभ्योजनेभ्योंहि सहाय-प्रतिपादनम् ॥२२०॥

(३) दुर्भिक्षाशि-भवानां च समस्यानां च पूरणम् ॥

(४) मुद्रासम्बन्धिनीनीतिरेका निर्णीतनीतिका ॥२२१॥

किन्त्वेपुप्रतिभातियत्स्व हृदयेभूम्नास्वदृष्ट्या सदा ॥
औचित्यं प्रतिपद्यते तदधुनाभिन्नास्ववस्थास्वथ ॥
यन्नित्यंप्रथितं नतर्क वशगं सद्योजना शोभितं ।
तादृक् कर्मकथं प्रसारसहितं स्याच्चिन्तनीयं सदा २२२ ॥

इति प्रभृतिकंसर्वं मिथोनः सहयोगतः ॥
सहमत्या प्रपद्येत विषयेऽस्मिन् विचिन्त्यते ॥ २२३ ॥
किञ्चिदेतर्हिकश्चिद् वै पश्चाद्वक्तुँ यदीहते ॥
स्तोकःकालो यद्यपीह यः स्वल्पससयाऽवधि ॥ २२४ ॥
पार्येत च हितं वक्तुं द्विचतु र्वर्गकै रपि ॥
यया कयाऽपि विधया हित माधेय मेव हि ॥ २२५ ॥
अद्यैतत समुदायेंऽशं ग्रहीतुं स्वीकृतं नचेत् ॥
तत्र चेखिद्यतेऽतीवचेतस्तु न कथाऽऽग्रहः ॥ २२६ ॥
तथापि सत्य। देशहितं राजनीति-विदां वरैः ॥
सामाजिकै स्तथाऽन्यैश्च कार्य-संमेलन स्थितिः ॥ २२७ ॥
स्वीस्रा ना मपमानं च स्मर्युर्ये स्वीय-चेतसा ॥
तथापि स्व-विचारेमेयः सङ्स्थो नकिंभवेत् ॥ २२८ ॥
यःस्यात् कोऽपि राजनीतिजानतां स्वीयसङ्घक ॥
किन्ननून मेकवर्गः सनेतालीय-संभृतः ॥ २२९ ॥

यन्नामवर्गा यावन्तो नेपालाऽऽवसिनां सताम् ॥
नेपाल-भूत्यै तेषां च कृत सामन्त्रणं मया ॥ २३० ॥
तथाप्यस्त्वधिकं राजनीति वर्गै र्वरिष्ठकम् ॥
मत्वा स्वमन्यवर्गैस्तैः समाज-सेविभिर्नरैः ॥ २३१ ॥
प्रतितत्कार्य पुरुषान् । रेग्मीन्युपपदेन च ॥
समाचारे दत्तमिव स्मृत्वा स्वच लघीयसम् ॥ २३२ ॥
हेला-दृष्ट्या दर्शनत्तु कासुचित्तु दृशा स्वपि ॥
महत्वं च दर्शयन्नैत द्विवाञ्छनीयकम् ॥ २३३ ॥
संभूयतेऽनेनकस्मा ज्जातःकिंस्विद्विचारतः ॥
तथाप्यहं समुद्र्येऽदर्शनाच्छोकवानिव ॥ २३४ ॥
कितथ्यं भवतीह सर्वजनता वेत्स्यन्ति तत्वाऽखिलम् ॥
हेयो नो समयो मृषातुच परं निम्नप्रकारं वचः
लोकानां सहयोगताऽऽशय-परामर्शैःसमेषां सताम् ॥
नूनं निर्णयकं यथाशु च भवेदेवं हि विज्ञायते ॥ २३५ ॥
तेसन्ति (१) प्रथमं-सयोगवशतःकस्यां दशायामपि ॥
तादृक्तं जनतन्त्रकं स्थपयितुं नेच्छामि तत्प्राप्तकम् ॥
काले सत्यपि देश शासन व्यवस्था यत्प्रणालीयुता ॥
प्रत्यक्षं मममस्तके च सकला भूयःसमापद्यते ॥ २३६ ॥
तद्धारमेतच्च यथाविलम्बं स्थाने सुयोग्ये स्पृहणीय—

सत्वे ।

मतैश्च युक्ते वहुलोक संमते विसर्जितुं पूर्णपरायणोऽस्मि२३७
परं सहाऽर्मूबलवद्रवेण भव ज्जनान् वोधयितुं प्रवाञ्छये; ॥
कस्या दशायामपि पूर्वतुल्यं याते च वेदाङ्कमिताऽब्दकेऽस्मिन्२३८

एकं प्रजातन्त्रक नामधेया त्केनापि रुपेण स्वदेश-संचयम् ॥
दृग्गोचरी कारयितुं च श्रोतुं द्रष्टुं नशक्तोऽवसरं मदातुम् २३६
वदन्तु यत्तन्त्रनिमित्तकायाऽथोकिंकथं रचयितुं समन्ततः ॥
लभाम एथं निजदेशमुन्नतं ह्यो तत्समाधातुमथोऽमिकामये २४०

(२) आदेशमारभ्य प्रजा समक्षं ॥
चर्मिष्य एवं नतु स्थापितुं परम् ॥
सतीं परामर्श-विधायिनींतां ।
स्थिरामुत स्थापनमस्थिरां च ॥ २४१ ॥

संदेह युक्ते विषयेह्यमुस्मिन् ।
कुर्वन्तिकिं स्वीय विमर्शदानम् ? ॥
परंमृषा राष्ट्र-वसु-व्ययाय ।
कर्त्तव्यतां स्वांनहिचेतयेऽहम् ॥ २४२ ॥

(३) शेषेनिजाऽऽवश्यवचोनितान्तं ।
देशेहिनिर्वाचनमेव सर्व्वम् ॥
तस्मान्महत्क्षुद्रमदो जनप्रिय ।
मित्यादि भेदोहि जनैर्विधीयते ॥ ३४३ ॥

यस्यैवहेतोश्च यथा स्वशक्यं ।
कृतप्रयन्तोऽस्मित्रिमास मध्ये ॥
निर्वाचनारम्भ कृतेचमंहि ।
दिनाङ्क मुद्भावयितुँपरोऽस्मि ॥ २४४ ॥

तेनैबसत्रा न पुरातन त्रुटि र्द्विवार मावर्त्तितु मेवमुद्यमः ॥
निगद्यतेचेद् यदिपूवमुक्तन्तत्समर्थयन्ते गदितँ भवन्तः ॥२४५॥

अयं स्वदेशो निखिलस्य नः समः कल्याणमात्रेऽस्य हि भव्यतानः ॥
स्वार्थं हित्यक्त्वा फलपुष्पहेतोर्धृष्णोक्तया वक्तुमपीह शक्यते
॥ २४६ ॥

नयत् स्ववाङ्मात्रमथो निकृत्य कोलाहलोद्भ्रान्ति
दिशाऽटनेच्छो ॥
ह्यस्तीहस्वी यान्तरजाऽभिलाषा जयेति नेपालनृपो
ह्यवोचत् ॥ २४७ ॥

विक्रम सम्वत्सरे २०१२ ज्येष्ठस्य २ दिने
वैशाख पञ्चविंशदिना दारभ्य नारायणहिटीप्रासादे संजात
राजनीतिक, सामाजिक-वर्गाणां समुदय समापन-समयात्पूर्व
श्री ५ महाराजाऽधिराजेन कथितः सन्देशः— ॥ २४८ ॥
सद्वर्गका हेमहिला उपस्थिता ? मन्तुं न शक्नोमि समूहशेषम् ॥
तथापि मेषार्कगताद्धि षंचविंशात्समारभ्य प्रवर्त्तिते च ॥२४६॥
अस्मिन् समूहे फलवत्समापिते सन्तोषजातो हि मम प्रविद्यते ॥
यमन्तराऽऽकारणताऽनुसारं विभागमासाद्य समस्तलोकै २५०
साधारणाशीतिजनैस्तथा तत्पञ्चोनसंख्याक जनैश्च यद्वा ॥
विचारकाणां प्रकटीकृतेन ह्यनुगृहीतोऽस्मि सधन्यवादः ॥२५१॥
प्रत्ययो विद्यते मेऽस्मिन् यद्धेतोः समुदायके ॥
यद् यद् वर्गेण स्वं भागं न गृहीतं च तैः समैः ॥ २५२ ॥
पुनरेतादृशेऽन्यस्मिन प्राप्तेऽवसरके सति ॥
अवश्यमेव स्वं भागं ग्रहीष्यन्ते च सुस्थिरम् ॥ २५३ ॥
एवंरीत्या यथावश्यं भवद्भिः सहितं पुनः ॥
संस्थापयिष्यामि भूयोभूयः सम्पर्क सेवहि ॥ २५४ ॥

एकोद्देश्य एत्रमस्ति शेष एतत्समूहतः ॥
द्वेषतस्त्रोऽखिला वाचोलब्धा बहुमता मया ॥ २५५ ॥
ता इमा वा चो यथः—

(१) निर्देशका चछासनस्य न भव्यो नियमो नहि ॥
(२) निर्वाचना ज्जनानांहि भव्यं हि कार्य जातकम् ॥२५६॥
(३) प्रजातन्त्र प्रणालीह भवितव्या तृतीयकम् ॥
परामर्शस्य परिषत्साम्प्रतं चास्त्यसाम्प्रतम् ॥ २५७ ॥
परंन्तु मुख्यतःसति ह्यामूर्वाचो मयोदिताः ॥
यद् युस्माकं संमक्षं किं कथंकारच कुर्म्महे ॥२५८॥
इत्युदीरितकार्याणां भवद्भिस्ताऽनुसरतः ॥ ॥
विधानमेवास्मि प्रायो ममाऽभूच्च प्रविद्यते ॥२५९॥
तस्माद् ये सन्ति भव्याः तेनिर्णीता भवन्तिहि ॥
एतयैव प्रणाल्या च तानि कार्याण्यभीक्ष्णशः ॥२६०॥
युष्माभिः सकलैःसार्द्धं मस्माभिः पृथगेवशः ॥
एवं विधं विधेयानि ह्येताद्दृशाऽखिलानिच ॥ २६१ ॥
एतन्हेतोर्भवद्भिश्च किञ्चित्कालं स्व संस्थया ॥
सङ्घेन सहकर्तुं च पार्येत स्वविमर्शताम ॥ २६२ ॥

मीमांसनेकालमहंलभेयं किञ्चाऽगरिष्ठा नहिसन्त्यमूःकथाः ॥
विनाविचारं सहसाविधातुंकार्यंननूनंस्वयथौचितीच ॥२६३॥
किन्त्वेतन्नियमात् समैःसम्मिलितैर्देशःस्वकीयोऽस्ति हि ॥
स्मृत्वैतन्निजयात्रभां परतरां निःस्वार्थभावेन वः ॥
यत्ने संविहिते फलाय जटिलायावस्य आयान्तु च ।
मीमांसा भवितार एवं सफला ह्याशा चमेप्रत्ययः ॥ २६४ ॥

अथो व्रजस्याऽस्य विसर्जनात्प्राक्नःश्रीव्रजस्वर्गस्य पितुश्चमाने॥
क्षण समुच्चाय्यसमूहमेतं सधन्यवादं ह्यवशेषयामि ॥ २६५ ॥

विचार चारु विलसद् दत्तप्रेमा प्रजासुच ॥
यथो रुचि प्रशास्तौ सजय नेपाल उक्तवान् ॥२६६॥

२०१२ वैक्रम सम्वत्सरे ज्येष्टमासस्य ३० दिने श्री ५ महाराजाऽधिराजेन गोचर विमान-घाट स्योद्घाटन समारोहे ददितः संदेश :— ॥ २६७ ॥

उपस्थिताहेमहिला ससन्तः गतागतानां विषयस्य व्योम्ना ॥
ह्युड्डीयमानाखिलकस्य हेतो ह्यकोन्नतेश्चाऽसुविधा निहन्तुम् ॥ २६८ ॥

नितान्त मावश्यक मागतं नो ।
ह्यस्माक मेतत्खलु गोचराणाम् ॥
आकाश मार्गाऽवतरस्थलं च ।
कस्माच्चिदब्दा द्धिव्याप्य कालम् ॥ २६९ ॥

प्रवल्यमानं च समर्तु काले ।
भवेद् हि संचालित मित्थमीहया ॥
प्रावेशिका स्वीयक मित्र राष्ट्रात् ।
सयोगतो निर्मितकी-पलच्चे ॥ २७० ॥

अद्यैवमेतस्य महोत्सवस्य संपन्नताऽऽपादनतो समेयम् ॥
स्वभावसंपन्नतयैव चेतसा हर्षाभिव्यक्तिश्च प्रपद्यतेतराम् ॥२७१॥
किंश्चिद्दिनात् प्राङ्ननुव्योमयानाऽऽरोहाऽवरोहस्थल ।
भव्यकेऽस्मिन् ॥
विमीतु कामैश्चमहोद्यमैनचेक्रीयमाणाऽखिलकर्म्मदृश्यम् ॥२७२॥

मया प्रहृष्टं, हृदयोऽस्तितुष्ट ।
स्तस्माच्चस्थानान्तरश्च प्राप्तः ॥
सहायतोपेत सयोगताकः ।
नेपाल देशीयपरि श्रमोऽयम् ॥ २७३ ॥
आदर्श एकोऽस्ति हित त्प्रवक्तुम् ।
संपार्यते तत्स्थल हेतु श्राम्यतः ॥
यन्त्रज्ञान् भारत वासिनस्तथा ।
तान्कर्म कर्त्तुं जन भार वाहकान् ॥ २७४ ॥
समस्त लोकान् युवकैः समेतकान् ।
यन्त्रस्य वैशेषिक-ज्ञान संभृतान् ॥
क्षेत्रीयकाऽध्यक्ष जनाऽन्वितान् क्षमे ।
स्थातुं न दत्वा प्रति धन्यवादम् ॥ २७५ ॥
कल्याणाय स्वदेशकस्य जनता सत्कामनातः श्रमाद् ।
राष्ट्राणां सखितां सयोग वशतो राष्ट्रं स्वतःकल्पितुम् ॥
अत्युत्कृष्टतमानि स्वल्पसमये जातानि कार्याणि नः ।
संतोषाऽऽवहरीतितःस्युरितिमे पूर्णाऽस्तिहृद्धारणा ॥
कियत्क्षणानां पुरतश्च श्रीलमहामहिम्नःकिलराजदूतात् !
हिन्दोःसकाशात्सकलावऽबोधःप्रपद्यते जात विशेषतश्च ॥२७७॥
तत्मादस्य प्रसंगएव जननी भूम्यैहि प्रावेशिकान् ।
मित्राद्भारतराष्ट्रतःपरतराम्मित्राद् यदाऽऽवश्यकम् ॥
सर्व प्राप्त सयोगकायच पुनर्हृद् धन्यवादं सकृत् ।
कुर्वन् स्वं विदधामि पूरणमथो सद्वक्तृता या ननु ॥ २७८ ॥
स्व प्रजा व्योमयानेन देशाद् देशान्तरे व्रजेत् ॥
इतीहमान-नृपतिं 'जय नेपाल" आलपत् ॥ २७९ ॥

विक्रम संवत्सरे २०१२ श्रावणमासस्य २४ गते
श्री ५ महाराजाऽधिराजस्य साधारण-निर्वाचनतिथेः
संबन्धे राष्ट्रनाम्नि स्वमुखाम्भोजान्निसृष्टा घोषणाः— ॥२८०॥

अग्रे प्रिया प्रति प्रजा ? स्वयथौ चितीमे ।
सप्ताभ्रशून्ययुग संमित वैक्रमेऽब्दे ॥
कुम्भार्क सप्तमदिना त्प्रभृति प्रदेशे ।
श्रीसर्वकार जनतन्त्र समीहनाभिः ॥ २८१ ॥
श्रीपञ्चतातचरणःसमयाऽनुसारं ।
ध्यात्वैवभावुकतमंस्वप्रजा जनानाम् ॥
कालेऽसकृज्जनपरिस्थितिकाऽनुसारं ।
स्वर्गःप्रभुःसमयुनक्खलुमंत्रिवर्गम् ॥ २८२ ॥
परामर्शप्रदातॄणामसाधयत मण्डलम् ॥
स्वर्गीय श्रीपञ्चतातःसमेषां ज्ञात मस्तिहि ॥२८३॥
एकादेश शून्य युग्म हायने मासि फाल्गुने ॥
एकोन बिंश-दिवसे तत्काल-भव-मन्त्रिभिः ॥२८४॥
प्रधान-मन्त्रिणा त्यक्त पत्रस्य प्रेषणेनच ॥
परिस्थितिवशात्कृत्वा तेषां विघटनं ततः ॥ २८५॥
देशप्रशासनस्यास्य व्यवस्था चालिताह्यभूद् ॥
तन्मध्ये मेषगात् सूर्यात् पञ्चशिगते दिने ॥२८६॥
समक्षंनोविभिन्नानां राजनीतिविदांसताम् ॥
प्रतिनिधिस्वरुपाणां समाजसेविनां तथा ॥ २८७ ॥
समुदाये कृते तस्मिन्नावश्यक कथाऽस्ति यत् ॥
मन्त्रिणांमेव सर्वत्र देशे निर्वाचनं भवेत् ॥२८८॥

तत् हृते को वरिष्ठः कोलधिष्ठः प्रियश्चक ॥
इत्यादि न परिच्छेद्यो न वर्गीय प्रकाशनम् ॥२८६॥
त्रिमास मन्तरा कर्त्तुं देश व्यापृतकाऽखिलम् ॥
निर्व्वाचन दिनाङ्कस्यो द्भावनेच्छाकृताऽस्ति नः२६०
तदनु सूचितोऽस्माभि निर्वाचन-समर्थता- ॥
प्राप्तैःसत्रा परामर्शं विधाय देशकस्य च ॥२६१॥
यातायातानां च सम्यक् संबन्धित-परि स्थतेः ॥
समीक्ष्य सर्ववाचोऽतोद्राक् कार्यं साधनोन्मुखा २६२
यद्यपीच्छाऽस्तिमहती परिस्थितिवशंगतैः ॥
आगामि वेद चन्द्राभ्र युग्म (२०१४)संवत्सरस्यच
॥ २६३ ॥
आश्विन शुक्लपक्षस्य पौर्णमास्या स्तिथेर्दिने ॥
सर्वनिर्वाचनाऽऽरम्भोऽस्माभि र्निर्धारितोमुदा २६४
आशा पूर्णा विद्यतेऽस्माकमेषा ।
यन्नोदेशे केनचि त्कारणेन ॥
प्रत्यूहेनः सर्ब निर्वाचनं हि ।
निष्पक्षेण स्वार्थराहित्यकं स्यात् ॥ २६५ ॥
भावैःस्वीयै र्देश-सेवाऽभिधाने ।
स्वीयं प्राप्तं काल मेत त्समरद्भिः ॥
सर्वैर्लोकैः नःसयोग-प्रदाने ।
साफल्यं तत्प्राप्स्यते नूनमेब ॥ २६६ ॥
संबन्धेऽस्मिन् चान्यके तथ्यसरख्ये ।
सम्यग्रूपे तस्य विश्लेषणेच ॥

भूयो भूयो यद्यवश्यं विभागात् ।
तस्योद्भावश्चालितो वैसमीयात् ॥ २६७ ॥
एतद् भाषण शेषेच रञ्जयन् स्व प्रिय-प्रजाः ॥
गिरो ह्युदारा प्रावोच न्नेपाल जय नो नृपः २६८
वैक्रमेसंवत्सरे भाद्रमासस्य १७ दिने
श्री ५ महाराजाऽधिराजेनविहिता भूमिसम्बन्धिनी
भाषणाः-- ॥ २६६ ॥
नवद्विशत संख्याब्दे (२००६) तपस्यस्य नगेदिने ॥
राजकीय-घोषणाभिः स्वर्गश्रीपञ्चकात्पितुः ॥ ३०० ॥
भूमिसुधार-संबन्धि नीतिः सम्यक् प्रकाशिता ॥
कार्याऽन्वथायोक्तंनीते र्भूद्धारं संपरीक्ष्य च ॥ ३०१ ॥
आस्माकीनस्य देशस्य परिस्थि त्यनुकूलक ॥
योजना कल्पनोद्देश्ये परिषद् गठने सति ॥ ३०२ ॥
स प्रति वेदनं सम्यक् स्वविमर्शस्य पूरणे ॥
अत्यन्ताऽवसरो जात श्चोक्तेसंप्रषिते सति ॥ ३०३ ॥
योऽन्तिमो निर्णयःस्याद्धि कर्त्ता तदनु सारकम् ॥
तथापि कृषकाः पृथ्व्यां प्राप्नुवीरन्सुखान्बहून् ॥ ३०४ ॥
बोभूयमाना बाधाशु तेषा मेताहि नश्यतु ॥
इत्यतोऽधःक्षमा-✱ सूत्रंमस्माभिर्वि वृतं हिच ॥३०५॥
(१) उद्भूतशतकार्द्धाच्च कृषकस्य सकाशतः ॥
भूमिपतिः कलयितुं क्षमते नाधिकांशकम् ॥ ३०६ ॥
(२) वस्तुस्वपि रूप्यकेषु शतस्य दशभागतः ॥
भूयिष्ठ सूतमादातुं क्षमते न क्षमोऽपिसन् ॥ ३०७ ॥

✱ भूमि संबन्धीऐलान्

(४) वीजनस्य च द्वैगुरांय ग्राह्यं यत्सूतमेवच ॥
ग्राह्ये भू-स्वामिनाऽथोस पादाद्ग्राह्यं नचाऽधिकम् ३०८
(४) उपायन स्वरुपेण गृह्याणां नियमेनच ॥
कृषकेभ्योऽधुना यच्च विहितोभक्षणीयकः ॥ ३०६ ॥
अथनीते विरोधं च ज्ञात्वा तदनुसारकम ॥
अर्नह-हितकर्त्तृभ्यो दण्डविश्राणनं भवेत् ॥ ३१० ॥
(५) भूपतेःकृषकाणांच संयुक्तकोषनिर्मिति ॥
क्षमोत्पन्नान्न-क्षरणे जातहि व्यय छेदनात् ॥ ३११ ॥
चत्वारिंशत्सेरकस्य सेरैकं प्रस्थ-विंशतेः ॥
प्रस्थमानाद् भूपतेस्तच्चतुर्थांशंहि कर्षकात् ॥ ३१२ ॥
वस्तुरुपेणोक्तकोषहेतोर्ग्राह्यस्य तस्यं च ॥
सर्वकार कोषगृहे परिवर्त्तन मेवच ॥ ३१३ ॥
(६) द्विवर्षमनवच्छिन्नं क्षेत्रंकर्षन्ति कर्षका ॥
स्वीयाऽऽयत्ततया सर्वे स्वनिघ्नत्वं लभन्तिते ॥३१४॥
यावत्सामीप्यार्जितानां तुल्यं येचार्पयन्तते ॥
भू स्वामिनाऽविमोच्याहि कृषकत्व-स्वनिघ्नतः ॥३१५॥
(७) कृते यथार्हताहेतोःस्वमुक्तां स्थापितुं क्षमाम् ॥
त्र्यब्दाऽदिकं नक्षमन्ते कृते तत्कर्षककृतेः ॥ ३१६ ॥
कर्षणेन यदि विना स्थापिता स्यात् तदा क्षमा ॥
भूहीनेभ्योऽर्जितुं देया ह्यभ्यर्ण तुलयाऽर्जने ॥ ३१७ ॥
तदनु स्मृतितो दत्ता किञ्चनेभ्योर्ज्जनेन चेद् ॥
दास्यति श्रीसर्वकारः परस्मै कर्षणाऽर्जनम् ॥ ३१८ ॥
कर्षार्जननियुक्तश्च हायन द्वय-कालतः ॥
प्राप्स्यन्त्यनन्तरं स्वीया कर्षणार्जननिघ्नता ॥ ३१६ ॥

(८) पृथिव्याः कर्षणकृते जाताऽर्पण-समर्षणे ॥
सतिचे यदि भू स्वामि नः प्रयच्छन्ति पत्रकम् ॥३२०॥
अवनीपतयस्तेहि भवन्ति दण्डनीयकाः ॥
तदनीति वशेनैव राजभिर्न्याय कारिभिः ॥ ३२१ ॥

(९) कृष्यर्जने दशांशंभूकरं देयं प्रकाशितम् ॥
सर्वकारस्यपत्रेतद् भूयोऽस्माभि र्व्यपोहितम ॥ ३२२ ॥

(१०) देवपित्र्य कृत्यहेतो रर्पित पृथिवीसुच ॥
सपर्य्यादि कर्मणां हि चालनीय व्यवस्थया ॥३२३॥
कृतदेवाऽनु रागाणां विषयेण सहेतुना ॥
पारंपर्याऽनु सारेण विधेयञ्च यथास्थितम् । ३२४॥

(११) अंगीकारादूऋते भूमि-पतीनां क्षेत्रकर्षणम् ॥
अन्नमुत्पादितुं दद्यु र्नाऽन्येभ्यःप्रत्नकर्षकाः ॥३२५॥
यद्युपार्जयितुं दत्ते ऽन्येभ्यःप्राचीन कर्षकैः ॥
तद्दानं सर्वकारीय नियम-प्रतिकूलकम् ॥ ३२६ ॥

(१२) भूस्वामिनां कर्षकाणा मा विदेश तटाऽवधि ॥
सर्वत्र च नियमितं संख्यान स्यच पालनम् ॥३२७॥

(१३) विर्तेति प्रथित पृच्छ्या रायेऽधस्तन-लेखितो ॥
भूमिकरस्य ग्रहणे नियमोहि दृढीकृत ॥ ३२८ ॥
आत्रिसहस्त्रकरौप्यं भूकरो गृह्यते नहि ॥
ततः पञ्चसहस्रान्तं विंशभागःश-स्यच ॥ ३२९ ॥
दश-सहस्र पर्यन्तं शतस्य सार्द्ध सप्तकम् ॥
आपञ्च दशसाहस्त्रं शतस्य दशभागकः ॥ ३३० ॥

आविंश दशशतकं सार्द्धं द्वादशभागकः ॥
आपञ्चविंशसाहस्रं दशपञ्चकरूप्यरः ॥ ३३१ ॥
त्रिंश-सहस्र-पर्यन्तं सार्द्धं च दशसप्तकम् ॥
आपञ्च-त्रिंश-साहस्रं पञ्चभागं शतस्यच ॥३३२॥
चत्वारिंशत्सहस्रान्तं द्वाविंशं सार्द्धं रौप्यकम् ॥
आपञ्च चत्वारिंशत्तु चतुर्भागः शतस्यच ॥ ३३३॥
ततस्तदु परिष्टाच्च सार्द्धकं सप्तविंशकम् ॥
संख्यातस्या नयारीत्याऽऽयकरः कलनीयकः ॥ ३३४ ॥

२०१२ संवत्सरे वैक्रमे सिंहार्काद्गत २६ दिने श्रीपञ्चक महाराजाऽधिराजेन डाक्टर इन्द्रजित् सिंह कुँवरं प्रतिक्षमा प्रदानं कुर्वता विहिताराजकीय घोषणाः— अग्रेऽस्मदीया ह्यनुराग पूर्णा ।

प्रजा जना ? वोऽस्तु यथार्हणत्वम् ॥
प्रयात-संवत्सर-सप्त शून्य ।
सयुग्म-संख्याक मिते च काले ॥ ३३६ ॥
स्वराजनीतौ च निजांऽशग्राहि ।
व्यक्तिभ्य इत्थं चतदीय काले ॥
क्षमा-प्रदाने खलु सर्वकारात् ।
क्रान्तित्व सञ्चालनताऽभियोगे ॥ ३३७ ॥
यःसंगृहीतोनचनेत्र गोचरो ।
वन्दी कृतो डाकटर इन्द्रजिज्जनः ॥
अष्टाङ्का अद्धय वत्सरस्य । (२००८ साल)
मासस्य माघस्य नवाह्याते ॥ ३३८ ॥

सशस्त्र रक्षादल सैनिकानाम् ।
केचिज् जनानांच सहाय माप्त्वा ॥
स सर्वकारीयक-नेत्रवन्धम् ।
मुक्ता च गत्वाऽघटयद् हि मन्तुम् ॥ ३३९ ॥
भक्तेन नोराष्ट्रिय सैनिकेनच ।
सम्यक् स्वयत्वेन तदीय यत्नकम् ॥
व्यर्थकृतं देशक मन्तु भागिति ।
श्री सर्वकारै विहिता हि घोषणा ॥ ३४० ॥
तेन स्वीयैः सहचरैः सहितो डाकटरो पदः ॥
इन्दुजितसिंहकः सार्द्ध मात्रिवर्षं पलायितः ॥३४१॥
ततश्च पुनरागत्य शरणाऽऽपन्न चेतसा ॥
नरेश-देशयो र्भक्ति कुर्वन्नात्म समर्पणम् ॥ ३४२ ॥
क्षमां नः प्रार्थयित्वैव चिनति-पत्र-लेखनात् ॥
डाकटरो हीन्द्रजित् सिंहःप्रत्यस्मान् प्रैरयद्दलम् ३४३
तत्तानुपरि विहितान् दोषाऽऽरोपा न्निरस्य च ॥
तच्च तस्य सहचरान्नो विशेषाऽधिकारकम् ॥३४४॥
सम्यक्तया प्रयुज्यैव तेषां सर्व-तितिक्षता- ॥
विश्राणनं प्रदत्तं हि सर्वकारैः प्रपद्यते ॥ ३४५ ॥
यत्सद्भावनयाचाऽथोसहाऽनुभवतस्तथा ॥
सर्वकारेण तान्सर्वान्प्रतिदत्ता क्षमाऽखिला ३४६
तामनुसृत्य तैः सर्वैरप्यथोऽहिंसनात्मके ॥
कार्ये सतत्परतया भूयेरऽन्नहि संगता ॥ ३४७ ॥
ते सर्वकारस्य च देशकस्य निषेवमाणाऽखिल-
दत्तचित्ता ॥

उद्भावयन्तोनगरे स्वसत्यतां कर्त्तव्यताकं ननु
रक्षितारः ॥ ३४८ ॥

वैक्रमे २०१२ संवत्सरे कन्याराशिगते भास्करे २२ दिने
श्री-पञ्च-महाराजाऽधिराजेन प्रथमपञ्च वर्षीय-योजना-
विषये समुदीरिता भाषणा :— ॥ ३४९ ॥

आदौ च स्निग्धा निखिला प्रजा जना ? ।
यथोचितं जीवन-जीविकार्थकम् ॥
सर्वाङ्ग देशोन्नति-सर्व—वस्तुनो ।
नितान्त मावश्यकतैकता-जुषः ॥ ३५० ॥

कृत्वो पलब्धिं च स्वतोऽवलंबितः ।
स्वगौरवैः पूरित-भव्य-देशः ॥
श्रीसर्वकारेण च कार्य एष ।
इयं कथाऽस्ते खलु निर्विवादा ॥ ३५१ ॥

दिव्यं च सिद्धान्त-मतं विचिन्त्य ।
चतुष्टयाऽशीति क-लक्ष-मर्त्यक ॥
प्राणस्तरो स्थापन-हेतवे च ।
तद् ग्रास-वासाऽखिलशिक्षणानाम् ॥ ३५२ ॥
स्वास्थ्यस्य वृत्तेश्च तथाऽन्यकाना ।
मावश्यकानां च यथा-स्वशक्यम् ॥
यथात्वरा पूरयणे समीहा ।
सा पञ्च वर्षीय-सुयोजना नः ॥ ३५३ ॥
इदं हि नो लक्ष्क-रूप-रेखा ।
मात्रं तथापि स्व-प्रजा-जनानाम् ॥

सदर्ह--कल्याण--विजृम्भमणाय ।
देशस्य सर्वोन्नतिक--प्रगत्यै ॥ ३५४ ॥
वोभूयमानं निखिलं प्रयासितं ।
ह्यास्माक चित्रं सकलै। र्जनैश्च ॥
प्रलप्स्यतेऽतोहि मदीयवाच्छना ।
तथा च निष्पद्यत एव प्रत्ययः ॥ ३५५ ॥
योजनान्तर्गता भिन्ना विततोउपयोजना॰॥
बोभविष्यन्ति संपूर्णाः कल्पनीयाः समन्ततः ॥३५६॥
सैद्धान्तिकाऽऽधारतया विभागिनः ।
संवन्ध--वृद्धैश्च विशेष-धीमताम् ॥
साहाय्यतः शीघ्रतया सुखेन ।
कार्यान्न्वयायैव यथास्व--शक्यम् ॥ ३५७ ॥
विभिन्नका स्ता उपयोजना द्राक् ।
च कल्पयिष्यन्ति विभागिनस्ते ॥
एवंविधाः कल्पितको--पयोजना ।
युञ्ज त्सभायां प्रहितार एवम् ॥ ३५८ ॥
विभागकै र्निर्मितको-पयोजना- ।
संशोधने तत्प्रमुखाऽधिकारिणि ॥
यद्विद्यते कर्म च तच्च योजना- ।
सभाभिरेवं प्रविधास्यते ध्रुवम् ॥ ३५९ ॥
योजना-पूर्वसदसःसभ्याःश्रीसर्वकारिणः, ॥
योजनापरिषद्या, श्च पूर्वोक्तास्युर्विपर्ययाः ॥३६०॥
सभ्यैरङ्गीकृता स्ताश्च योजना उपयोजना ॥
विभागीयाऽधिकाराणा मधीने तदभीक्षणे ॥३६१॥

क्रियाभिश्च समायुक्ता भवितारःसमस्तका ॥
पूर्वोक्ता योजना सर्वा उपयोजनयाऽन्विताः ॥३६२॥

यस्मिन् कस्मिन् देशकेऽपि स्वकीयो-।
स्थान-कृत्यं स्वीय-देश--प्रजानाम् ॥
नाना हार्दात् सर्व-लोकस्य योगात्।
साफल्याऽर्थे जायते नो समस्तम् ॥ ३६३ ॥

वैशिष्टयं नोऽद्भुततायाःक्षणेऽस्मिन् देशेन्यूनं विद्यते स्वीयकेच ॥
निर्मेयो नोदेशकस्तस्यहेतो रस्माभिर्नश्चाऽन्य साहाय्य-मात्रे
॥ ३६४ ॥

भूत्वा भूयो निर्भरे स्वं नकिञ्चित्स्वाऽङ्घ्रेर्भारैगम्यमेवं
पुरस्तात् ॥
ध्यात्वा भव्यं योजना--पञ्चमा--ऽब्दे साफल्यार्थं योग-
दानं विदध्युः ॥ ३६५ ॥

इत्थमाकारणं नोऽस्ति, कथिता योजना मया ॥
तत्कार्यान्वयने चैव नैक-दुःखस्य संभवात् ॥३६६॥
नालरीयस्यःसमस्याश्च नत्यत्तीकरणीयकाः ॥
परन्तु श्रीपशुपते. र्नाथस्याऽनुग्रहेणच ॥ ३६७ ॥

स्वमात्मौजो-विश्वसन्तोवयं सुगठिता यदि ॥
आपतन्तीषु ह्यापत्सु यादृशीषु स्वदेशकम् ॥ ३६८ ॥

देशकालाऽनुसृत्या च स्वोन्नते र्मार्गमेधयद् ॥
देश-शान्ति-सौख्य-धाराःस्फायितुं समयाऽतुलम्
॥ ३६९ ॥

अपेक्षते च नोऽस्माकं परिपूर्णोऽस्तिप्रत्ययः ॥
वाचं गृहण त्रिमां भूपो "जय नेपाल" उक्तवान् ३७०

२०१२ वैक्रम संवत्सरे कार्त्तिक मासस्य नवमदिने विजया दशम्याः शुभोपलक्षे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तःशुभ--कामना--संदेश :— ॥ ३७१ ॥

आदा व भंष्टां मम हे प्रजा जनाः ? ।
यथोचिताः सन्तु शुभो-पलक्षे ॥
अद्यत्वकाले विजया-दशम्यां ।
सर्वेस्य भव्याय च हार्द-कामना ॥ ३७२ ॥
समुत्थापन्नायैव देशस्य हेतोः ।
विकासस्य सामूहिके कार्यके नः ॥
मिलित्वा मिथो धैर्यतः साहसेन ।
समुत्साह-पूर्वाऽस्ति कर्त्तव्य बेला ॥ ३७३ ॥
परस्पर क्षुद्रतरान् स्ववैरान् ।
ईर्ष्या-विवादा नपसार यित्वा ॥
महोन्नतेरेवच देशहेतोः ।
सद्-भावना-प्रेम समन्वितेन ॥ ३७४ ॥
निजकै ताभिश्च मिथो मिलित्वा ।
करिष्णु--बुद्धि--प्रविचार-शक्तीः ॥
परेशि--माता सम-शक्ति शालिनी ।
ददातु सर्वस्व--प्रजा--जनेभ्यः ॥ ३७५ ॥

अतः श्रीमन्महा राजाऽधिराजो विजयाऽऽश्रित ॥
"जय नेपाल" इत्युक्त्वा विरतो जयते तराम् ॥ ३७६॥

२०१२ विक्रत संवत्सेर कार्तिक-मासस्यो नविंशदिने मित्रराष्ट्रस्य भारतस्य राजकीय भ्रमणे प्रस्थानं कृतवता श्री ५ महाराजाऽधिराजेन मध्यम भ्रातर श्री ५ अधिराज कुमारं हिमालय-वीर-विक्रम-साहदेवं स्व प्रतिनिधित्वे संस्थापयता सता स्वकीय प्रिय-प्रजाभ्यः प्रदत्तः संदेशः ॥ ३७७ ॥

अग्रे प्रति प्रिय प्रजाश्च यथार्हणा मे ।
आस्माक भारतक राष्ट्र-पते विशेषाम् ॥
स्वीकारकं कृतवताच निमन्त्रणां ताम् ।
किञ्चिद् दिनायच प्रगेतन-श्वो-दिनेच ॥ ३७८ ॥
प्रस्थापना ननु मया हि विधास्यमाना ।
सर्वाः कथा हि विदिता ननु विद्यतेऽत्र ॥
किञ्चिद्दिनाय निजदेश-वहिः प्रयातुं ।
वृत्ते हिनो विरह-दुःख समाऽनु भूत ॥ ३७९ ॥
स्वाभाविकी यदि तथा पि निज-प्रजाना ।
मस्मा भिरादृत-सराग-निवद्ध-चित्तैः ॥
साकं सदा स्थिरतरेण मुदाऽन्वितेन ।
प्रस्थातु मेव सुविनिर्णितमन्हि श्वश्च ॥ ३८० ॥
प्रस्थानको द्देश्यक-मुख्य मेतत् ।
मध्ये सनेपालक-भारतस्य ॥
स्थविष्ठ-सद्भावन मित्रतायाः ।
सम्पर्कतास्या च्छत-वत्सराद् दृढा ॥ ३८१ ॥
इत्थंमदीयाऽन्तरजाऽभिलाषाऽ ।
सौ नद्विरावर्त्तनका कथा यत् ॥

देशे हि पितु र्नः सुरलोकगस्य ।
श्रखेण त्यागा त्सह• योगतश्च ॥ ३८२ ॥
ये सन्ति वीराः कति कर्मठाश्च ।
स्वदेश-भक्ता श्च तदीय-प्राणाऽर ॥
पणात्समा सादित--लोक-तन्त्र ।
सुखैकता विद्यत एवस्माऽऽगता ॥ ३८३ ॥

तत्तन्त्रस्थिरतार्थ देशसमयाऽवस्थाऽनु सारं पुनः ।
दृष्ट्वा शान्ति सुरक्षणाय परमं स्थेयः
समास्थापितुम ॥

देशे ये निंवसन्ति तत्परतरं भद्रंभवेद्धे तुनाऽ ।
सङ्कीर्णैश्च प्रकारकै विंगठिताःसर्वा परामर्शिताः ३८४

पूर्वं श्रीलपितुः सुरालयगताद्भंग कृतानन्तरं ।
मन्त्रिस्तोम युतस्य स्निग्ध-जनता-सौहित्य-
माचिन्त्य च ॥

सौख्यस्थापन शान्ति रक्षणविधौताल्कालिकींतांदशां ॥
संवीक्ष्यस्वपरिस्थितिंग्रहणतो राजस्यशिष्टे भंरम् ३८५
देशीय स्वप्रजा-प्रशासनयुतैतत्कार्य-संपादनं ।
यत्कार्यं निखिलंच सर्व-विदितं निष्पद्यते तत्समम् ॥
तत्पश्चा ज्जनतन्त्रताकृतितति:साफल्य मा पादयेत् ।

नूनं सा सुमनायतादितिनिमित्तायाऽसकृन्नैकशः ३८६
देशीयस्व प्रजा हितार्थ विलसच्छिवरैश्चतद्व्यक्तिभिः ।
स्वीयं शासन-भारकंच सकलंसम्यग् व्यवस्थाप्य च ॥

देशस्यैवप्रजाप्रशासनव्यवस्थाश्चारुताभिश्चलेत् ।
इत्यर्थं प्रयतास्महेस्म सकलं नैकेनवारेणहि ॥ ३८७ ॥
एतन्मध्ये राज-नीति दक्षताऽऽश्रय-वर्गिणाम् ॥
प्रतिनिधिस्वरूपाणां समुदाय.कृतो महान् ॥ ३८८ ॥
किंत्वमर्षन्न सफली भवितुं सकरम्वक ॥
उपस्थ-वर्गाऽभ्यर्णेऽपि स्वाबिमर्शाहिस्थापिताः३८६
तत्सम्पर्के च तद्वर्गैः स्वभिप्राया निदर्शिताः ॥
किन्त्वथो सन्ति मे प्रश्ना एषुगम्भीरताश्रयद् - ॥३६०॥
विचाराणां बिनिमयः करणीयोहि विद्यते ॥
तदुक्तवार्तां स्थगितां कृत्वा भारत--देशतः ॥३६१॥
देश आगमने जाते चालयिष्यामहे पुनः ॥
समस्ताः व्यक्तिगान् स्वार्थान् विस्मरिष्यन्ति तासुच
॥ ३६२ ॥
देश देश वासिनां च हितमाधाय चेतसा ॥
प्रजातन्त्र कृतौ प्रत्नांत्रुटिं नाऽऽवर्त्य स्वीयकाम् ३६३
ससत्येन न्यायकेन निः स्वार्थ-देश-सेवने ॥
पार्येरन्निति वाञ्छाःस्त्राः सन्ति प्रादुष्कृताऽखिलाः
॥ ३६४ ॥
देशोऽस्माकं यद्यपिनो तादृशोऽभ्यने क्षमः ॥
तेनैवहेतुना भूरि वाधाःसकठिना भृशम् ॥ ३६५ ॥
देशस्य जनतायाश्च ह्युन्नेतुं जीवन स्तरम् ॥
आस्माकीन-श्रमं भूरि रचनात्मक-कार्य कान् ॥३६६॥
सम्पादितुं विघ्नवाधा यद्यायाता स्तथाऽतुलाः ।
कर्त्तव्य-निरतानांनो विधायाऽनुभवं स्वकम् ॥३६७॥

मिथः कृत सयोगस्य तथा सद्भावनस्य च ।
भवत्यामे कृतायां द्राक् स्यात्कर्माऽऽपादनेत्तमः॥३९८॥
नितान्तमा वश्य कृताऽखिलानां ।
सयोग कानां समुदीरितासु ॥
कथासु सर्वासु यतोऽखिलः श्रमः ।
प्रत्येक-कार्ये सफलाय कल्पताम् ॥ ३९९ ॥
अस्माक मेत ज्जनि-भूमि-देव्याः ।
प्रशासनस्याऽखिल भारमेतत् ॥
अस्मच्छि रस्यापतितं, कठोरा ।
याः स्वल्पकालाऽवधिनः समस्याः ॥ ४०० ॥
परंतु शान्त्या समुदाय- कर्तृ क— ।
प्रयासतः सर्वजनस्य भूम्ना ॥
तास्ताः समाधान वशं प्रयाताः ।
बह्वः समस्या हिभवन्ति सत्यः ॥ ४०१ ॥
स्वायत्तीकरणे स्वकीयतुलना युक्तःस्वदेशोऽस्तिनः ।
लोकानां सुभग-स्वदेश करणं कार्यं समेषा मपि ।
निर्मातुं खलु देशमेव हिततो लग्नाःप्रजाः सन्ति चेत्
सद्भावेन समन्विता यदि तदा भव्याय देशो भवेत्
॥ ४०२ ॥
एतावत्समयं स्वदेश परमेसर्व-प्रजा-शासने ।
सर्वस्मा दपि कार्य भार-निवहे सद्भावनाभिः सह ॥
प्राप्तो यःसहयोगकोऽस्ति हिततोराज्ये विमर्शप्रदान ।
सद्भृत्या ऽखिलान्प्रति स्वमनसा सदाधन्यवादोऽ
स्तिनः ॥ ४०३ ॥

यावन्नो हिभवेन्मदागमनकं चोपस्थितं कृत्यके ।
देशस्याऽखिल शासनं सविविधं कर्त्तास्वयं हस्ततः ॥
नाम्ना ख्यात-हिमालयेतिदयितो वीरादिमो विक्रम ।
अस्माकाऽवरजः सयोग मतुलं लब्धाऽखिलात्पूर्णत
॥ ४०४ ॥

धर्मेणाऽखिल कर्म चारि जनता राज्ञो परामर्शदाः ।
कर्त्तव्या भवितार एव सकलान्नश्चाऽन्तरा कामना ॥
अस्माकं ह्यनुपस्थितौ प्रियतमो भ्राता प्रजारञ्जन :
सन्तोष्यस्वजन प्रजाः सकुशलं सेवेत देशंसदा ॥४०५॥

शेषे परेशोऽखिल-देश-वासिने . ।
दद्यात् समृद्धिं च तदीय-सौख्यम् ॥
इत्थं हिनो हार्दिक प्रार्थनास्ति ।
" जयेति नेपाल नृपो " ह्यवोचत ॥ ४०६ ॥

२०१२ विक्रम हायने कार्तिकमासस्य २१ दिने देहली प्रदेशस्य शोणित दुर्ग (ल लकिल्ला) स्थान आयोजित-स्वागत-समारोहे नगर-पालिकाया अध्यक्षेण श्री ५ महाराजाऽधिराज-समक्षं समर्पितस्याऽभिनन्दस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाधिराजेन भाषितं भाषणम्:— ॥ ४०७ ॥

सभापति महोदया उपस्थिता महिला तथा सज्जना ?

ऐतिहासिक एतस्मिन्न रक्त दुर्गे मम कृते ।
भवद्भिःसंमान हेतोःसमायोजित-स्वागते ॥४०८॥

उपस्थितःस्वतो भूत्वा समवेतो भवज्जनैः ॥
मिथो मेलन जल्पाप्तौ मेऽतीव हृष्यतेमनः ॥४०६ ॥

अहं भवद्भारत-वासिनः प्रति ।
स्वकीय-लोकान्निखिला त्सकाशात् ॥
सौहार्द-पूर्ण सखिता-समन्वितं ।
संदेशकं हार्दिक-कामनां शुभाम् ॥ ४१० ॥
कृत्वा कराभ्यां भवतां समक्षं ।
समागतोऽस्म्यस्ति ममाऽभिलाषा ॥
भवन्त एवं सखिभाव-पूर्णाम् ।
करेण लास्यन्ति सुभावनान्ताम् ॥ ४११ ॥
भवत्कृतं हार्दिकमादरं यत् ।
स्मरामि तन्मे प्रिय-मातृ-भूमेः ॥
नेपाल-देशीय-निज-प्रजानां ।
महा-प्रतिष्ठा विहिताऽऽदरेण ॥ ४१२ ॥

शान्ते रश्मिम दूतकस्य महतो नेतु रहिंसात्मनः ।
विश्वे स्वैरितया सुविश्रुत-भुवो गान्धे र मुस्मिन् भुवि ॥
युस्माकं जनराग-राष्ट्रिय-पते रामन्त्रणे स्वागते ।
कार्येऽस्मिन मिलितुं प्रदत्त-समयेऽतीव-कृतज्ञा वयम्४१४
कस्माच्चिद्धायनात् पूर्व महमासं समागतः ।
एतस्यां राज-धान्यां तत्कालीनेऽधुनातने ॥ ४१५ ॥
च भारतेऽतुला दृष्टा विभिन्नत्व-समाश्रिताः ॥
स्वच्छन्दतो रीकार कृताऽल्पाऽवसरान्तरे ॥ ४१६ ॥
कृतां भवद्भि रभितः प्रगतिं विस्मयाऽऽवहाम् ॥
समीक्षमाणो भूयिष्ट-प्रभावेणाऽन्वितोऽस्म्यहम् ॥४१७

परिवर्त्तन मेतद्धि नजनेन धनेनच ॥
ह्रमितुं न प्रभवति देश-निर्माण-कर्मणे ॥ ४१८ ॥
देश-निर्माण-कार्याणि जनतानां चसंपदाम् ॥
सहयोग मपेक्षन्ते तैरैव च समन्वितम् ॥ ४१९ ॥
सहयोगः समादर्शो नेतृणां देश-भक्तिकम् ॥
सत्यागं बलिदानञ्च निस्वार्थभाव-सत्यते ॥ ४२० ॥
आवश्यकानि विद्यन्त एतदाधारके खलु ॥
भवन्महा नेतृजनैः स्थापितं स्वैरिकन्दकम् ॥ ४२१ ॥
ततोऽद्य भारतं तूर्णं सपुष्प-फल संयुतम् ॥
संजात मित्थं मे हृदये कल्पितं हि प्रपद्यते ॥ ४१४ ॥
अद्याऽन्ता राष्ट्रिये विश्वे नेतृणां भवतां सताम् ।
दूरदर्शित्वकैः शत्त्थाया च भारतक कीर्त्तयः ॥ ४१५ ॥
सर्वत्र प्रसृताः सन्ति हयेतस्मिन्समयेऽल्पके ।
शीघ्रं यन्यायकत्वं च भारतेनाऽऽत्म सात्कृतम् ॥४१६॥
देशीया दर्शिता हिक्ंतिततिमुना ह्येसिया द्वीपदेशे ।
विश्वस्मिन् ख्यातगान्धेःप्रशम महतीराष्ट्र देशस्य भक्तिः॥
प्रधानाऽमात्य कस्य प्रथयित-गुणितंनेहरो नायकत्वम् ।
निर्मेयंराष्ट्रकार्यं परतर मखिलं वर्णनीयं प्रजानाम् ॥४०७॥

जातोनेपाल एवं नहिच सकले चैसिया द्वीपदेशे ।
स्वाऽऽदर्शस्यकरूपं जगति परतरं भारत बोभवीति ॥
नेपालऽप प्रावाहित- विषये वर्त्तमाने भवद्भिः
जीर्णोद्धारप्रसक्ते रापहि सात सभुल्लाखमाः सान्त-
क्रयाः ॥ ४१८ ॥

नेपालीय-समुन्नत्यै सुधारा विहिताहिते ।
सामाजिक- स्थितीनांच हेतो रार्थिकसत्-स्थिते ॥ ४१६ ॥
ममाऽस्ति पूर्ण विश्रम्भो यदुक्ते हि सुधारके ।
जात प्रजा -जीवतस्य भविष्यत्युन्नतिः खलु ॥ ४२० ॥
नेपाले जनतन्त्रस्य स्थेयस्याः सद्व्यवस्थिते ।
वयं निज--यथा शक्यं चरीकर्मः प्रयत्नकम् ॥ ४२१ ॥
यां व्यवस्थां समानेतुं पूजनीयः पिता मम ।
सीम्ना बिहीनांव्यदधात्स्वत एव निषेवणाम् ॥ ४२२ ॥
शेषेऽद्य स्वागतं भव्यं नोविधाय, स्वदेशकम् ।
प्रति सद् भावनायांच दर्शिचताथां हृदन्तरात् ॥ ४२३ ॥
सकृद् भूयो भवद्भ्योहि धन्यवादं समर्प्यच ।
समापयामिवक्तव्यं "जय नेपाल" हीत्यपि ॥ ४२४ ॥
बैक्रमे संवत्सरे २०१२ कार्तिकस्य २२ दिने
श्री ५ महाराजाऽधिराजेन देहल्यां भारत--नेपालमैत्रि-सङ्घस्यो
द्घाटन समारोहेऽर्पितं भाषणम्ः— ॥ ४२५ ॥
महोदय ? सभा--स्वामिन् ? सन्तश्चोपस्थिता स्त्रियः ? ॥
नेपालस्य भारतस्य सख्य--सङ्घ--प्रकाशतः ॥ ४२६ ॥
आयोजिते समारोहे भाग--ग्रहण--कृते ।
निर्वृति त्रिवृणोसि प्रजातां सुतरं महम् । ४२७ ।
सङ्घस्योच्चैः समादर्शो ध्येयो भारतकस्य च ।
नेपालस्य मङ्गलाय पूर्णोऽस्तस्तन्म हत्वकैः ॥ ४ ॥
महाभारत- सामान्य--रामायण समानक— ।
प्राचीनक-पुस्तकेभ्यो ह्यनादिसमया दपि ॥ ४२६ ॥

अन्तरा भारतं देशं नेपालञ्च घनिष्ठकम् ।
समुद्भूतं सख्यमस्ति नैतद्विस्मरणीयकम् ॥ ४३० ॥
नेपालस्य भारतस्य मध्ये मित्रत्व-सूचिकाम् ।
सम्पर्कतां दृढतरां समीप तरवर्त्तिनीम् । ॥ ४३१ ॥
निर्मातुं लाभकारी चास्त्येवं सङ्घो हिस्थापित: ।
प्रपद्यते हि नेपाले भारतीय- सयोगत: ॥ ४३२ ॥
द्रढीया नुक्त संपर्को ह्यस्तीत्थं पूर्ण-प्रत्यय: ।
प्रशंसनीयोध्येयोऽयं फलधानस्तु कामये ॥ ४३३ ॥
वैक्रमे २०१२ संवत्सरे कार्किक मासस्य २४ दिने ।
श्री ५ महाराजाऽधिराजेन देहरादूनकस्याष्टपञ्चशाशद्
गोरखा-शिक्षण केन्द्रे परिहित-परिधान कस्यसैनिकस्य
प्रदर्शने भाग-ग्राहिभ्यो युवकेभ्यो वितीर्ण:संदेश ॥४३४॥
गोरखा सैन्य वर्गाणा मध्यत्त्वा युवका ? जना: । ?
भारतीय सर्वकारै श्चनिमन्त्रित-कर्मणि ॥ ४३५ ॥
विहित स्वीयश्रमणे देहरादूनक-स्थले ।
समागतेऽवसरके सैनिकानां प्रदर्शने ॥ ४३६ ॥
एकत्री कृत--कार्याणां भवतां दर्शनेन च ।
प्रमोदमान--चित्तोमे प्रजातोऽस्ति निन्तरम् ॥ ४३७ ॥
एत त्कर्मसु भवता ॐ मूर्जुश्वल--प्रचालने ।
प्राप्ताऽनुशासनदृष्टा वुर संस्फायते भृशम् ॥ ४३८ ॥
एतद् भाग- गाहकेभ्योऽध्यक्षकेभ्यश्च हार्दिक: ।
तथा युवकनोकेभ्यो धन्यवादोममास्ति च ॥ ४३३ ॥
प्रावेशिकेण छात्रेण सहितं भारतेन नो
विद्यते सखि -भावेन संवन्ध: परिपूरित ॥ ४४० ॥

ॐ स्फूर्तिलोचाल

एत मात्मीयकं दाढ्यं परमं परिकल्पितुम् ॥
नास्त्युत्तरस्यदायित्व न्यूनकं भवतामपि ॥ ४३४ ॥

स्वजीविकायै सेवाया मत्राऽऽवासेकृतेऽपि यत् ॥
स्व-मातृपृथ्वी युस्माभिर्विस्मर्या न कथञ्चन ॥ ४३५ ॥

गोरखा-जनुषां नाम वीराणां विश्व-विश्रुतम् ॥
तन्नाम ह्यमरीकर्तुं लवणार्जवचिन्तने ॥ ४३६ ॥

भवन्तः प्रसिताःस्युर्ह्येषपूर्णः प्रत्ययो मम ॥
भवद्भि रद्य सहितं प्राप्ते मेलन-कर्मणि ॥ ४३७ ॥

परितोषं शीलयामितत्स्मारक-स्वरुपतः ॥
पुरस्कारं प्रदास्यामि हक्कीखेलन-हेतवे ॥ ४३८ ॥

गोरखा-सैन्यकानां च वार्षिकोत्सव-खेलने ॥
जनो योजयते खेलं स लास्यति पुरस्कृतम् ॥ ४३९ ॥

समुच्छ्लल त्खेलन-दक्षता-श्रयज ॥
जनैर्हि केलीस्तरः मेधयिष्यते ॥
इयं मयाऽऽशा विहिता हि विद्यते ।
श्री-गोरखा जात्य मरा हि भूयात् ॥ ४४० ॥

श्रीमत्पशुपति र्नाथो रक्षताद् भवतः सदा ॥
"जय नेपाल" शेषेच समदिक्षत्स्वय नृप ॥ ४४१ ॥

वैकमे २०२२ सम्वत्सरे कार्तिक मासस्य २८ दिने भारतीय-विद्याभवन मुम्बई प्रदेशस्य सांस्कृतिक-केन्द्रे भारत-नेपाल-मैत्रीसङ्घस्य सकाशा दायोजित स्वागत समारोहे भागं कलयितुं गतयो र्महाराजाऽधिराज-महाराज्ञ्योः सत्योः श्री ५ महाराजाऽधिराजेन जल्पितः संदेशः-- ॥ ४४२ ॥

नेपाल-देश-जनता हि स्वदेश--भक्ताः ।
शान्ति-प्रियाः सुकृतका विदिताः समस्तैः ॥
वंवेस्थिता अपि च तास्तदधिष्ठितान् तान् ।
स्वं रञ्जनाय निज-शक्य तया यतेरन् । ४४३ ॥

अद्य पर्यन्तकं यत्र यत्र संप्रस्थिता वयम् ॥
तत्र जाताः सर्वकार--जनता-कृत स्वागताः ॥ ४४४ ॥

मुम्वई श्री-सर्वकारै र्जनताभिश्च यत् कृतम ॥
प्रतिपद्यामहे भार-वोढारः प्रति ताञ्जनान् ॥ ४४५ ॥

पृथ्वीकुल-प्रवर-भूप-महीन्द्र--वीरो ।
राजाऽधिराज-मुकुटाऽच्छ--किरीट--जुष्टः ॥
"नेपाल-हिन्द जय" हीत्थ मुदीर्य शिष्टम् ।
छेपेऽवशेषमकरोन्निज--भाषणान्तम् ॥ ४४६ ॥

२०१२ वैक्रमे संवत्सरे कार्तिक मासस्य २६ दिने मुंबईप्रदेशस्य नेपालसांस्कृतिकसङ्घेन समायोजित स्वागत-समारोहे नेपालजन्मनागरिकैः श्री ५ महाराजाऽधिराजस्य समक्षं समर्पितस्याऽभिनन्दनपत्रस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेनोदाहृतं भाषणम् :— ॥ ४४७ ॥

उपस्थित ? सभापते ? समहिला ? सतांवर्गका ?
परिभ्रमण-पूर्वकमयि . सुपत्तने चाऽऽगते ॥
मदीय-पुर-जन्मना सुबहु-मुंवई-वासिनाऽ
भिनन्दन समर्पण-प्रकटितेऽनुरागे तथा ॥ ४४८ ॥
उदञ्चति सभक्तिके हृदय-धन्यवादो मम ।
क्षणेऽत्र ननु वर्तिनां सहितमेव युस्मज्जनैः ॥
प्रमोद उपयाति नो विषयके समुल्लेखितेऽ
भिनन्दनदलेऽखिले मम मनःसमाकर्षति ॥ ४४९ ॥
कार्यान्वयेन करणाय वयं सयत्नाः ।
नूनं स्म एवमनिशं भ्रमणञ्च मेयत् ॥
तत्कृत्यताऽन्वय-विधान-प्रतीकमेव ।
बद्धोस्ति देश युगलो निकषा सखित्वे ॥ ४५० ॥
संवन्धताऽस्ति विहिताहि चिराय कालात् ।
प्रादान--दान--करणे निज--संस्कृतेन ॥
संवन्धकं दृढ तरं च वलिष्ठकंतत् ।
स्वात्मीयताऽभिकरणञ्च समाज-कार्यम् ॥ ४५१ ॥
नेपाल-सांस्कृतिक-सङ्घ--सद्व्त-सँस्था !
कर्तव्यतैक--परमाऽस्ति तदुक्त--कार्ये ॥

यस्मात् तदुक्त निवहस्य सदस्यकास्ते ।
स्वं मातृभूप्रतिनिधीन् किल संस्मरन्तु ॥ ४५२ ॥
नेपाल--भारतकयोःकथितं दृढन्तत् ।
संवन्धकं द्रढयितुं यदि शक्नु वीत ॥
सेवा भवेच्च महतो प्रति मातृ--भूमिं ।
" नेपाल हिन्द जयतात् " नृपति र्ह्य वोचत् ॥ ४५३ ॥

२०१२ संवत्सरे वैक्रमे मार्गमासस्य १ गते श्री ५ महाराजाऽधिराजस्य तथा श्री ५ महामहिष्या संमाने मुम्बई नागरिक-सकाशा त्स्वचालि★ते समिते मेंयर महोदयेन समर्पिता भिनन्दनस्यो त्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन भणितः संदेशः— ॥ ४५४ ॥

प्राजातन्त्रिक-पद्धतिः परतरा जाता च संपद्यते ।
विश्रम्भोऽस्ते हिन त्वरा फलयिता यत्पूर्णता मागता ॥
नेपालस्य समृद्धये प्रगतये याकामनाऽऽविष्कृता ।
एषोऽहंकृत कृत्यकोऽस्मि नितरां तत्कमर्णां हेतवे ॥ ॥४५५॥
दत्तेऽस्मि न्नभिनन्दने च परमा या भावना स्नैहिकी ।
युस्माभिःप्रकटीकृता हि परमा हृद्यंन्न संस्पर्शिनी ॥
नेपालस्य च भारतस्य चशताब्दर्षात् स्वसंबन्धता ।
मध्ये सावरिवर्ति चै नितरामेषा निसर्गाऽऽस्पदा ॥४५६॥
यंच्चाऽस्माभिरथोयदास्वसमये ह्यावश्यके सत्यपि ।
साहाय्याय सयोगकाय नितरां कृत्वा मिथो भावनाम् ॥

★ कर्पोरेसन्

संबन्धे सति वन्धुभाव-सदृशे संस्थापनीये, युगौ ।
देशौ चोपचयाय तत्प्रगतये सन्तु भृशं शक्ष्यतः ॥४५७॥

२०१२ विक्रम संवत्सरे मार्गमासस्य १ दिने
श्री ५ महाराजाऽधिराजेन मुम्बई महादेशस्य राज्यपालेन
स्वत आयोजित-स्वागत-समारोहे व्याहृतं भाषणम् ॥४५८॥

नेपालो भारतश्चाऽनवरत-समया न्मित्रता-बद्ध आस्ते ।
एतद् देशद्वयोऽपिनृपतिनयतो राष्ट्रिय श्चक्रवर्ती ॥
भूगौलस्यैवदृष्ट्या समुदयकृतया साँस्कृतिक्या च दृष्टया ।
ह्येकस्यैतौ च देशौ परिषदि ह्युचितौ तत्समाजस्य नूनम् ४५६

संबन्धेनेति वृत्ते रपियश्च मपिरटनेकारणेनाऽमुना च ।
याताःसद्भारतीयै र्हृदयतति-युतैःकुत्र यत्रापि सार्द्धम् ॥
कृत्वा सत् स्वागतंनोनिज कृत विषये स्नेहता दर्शिताःस्व ।
प्राप्त-स्वैरित्व पश्चात् प्रगति कृतमहो यन्मयाऽऽलोकितन्तत्
॥ ४६० ॥

चेक्रीयन्ते भवद्भि र्यतनमपि सदा क्षेत्रके जीविनां स्वे
ह्युन्नत्यै वर्णनीयं दृढतरमनिशं तद्विशेषं विधाय ॥
ग्रामीणानां विशेषाद्विकसन-सहिते क्षेत्रकेऽथप्रजानां
कल्याणार्थं कृतिभ्योऽहमतिशयतया तत्प्रभावाऽन्वितो
ऽस्मि ॥ ४६१ ॥

विश्रम्भः किल विद्यते मम च यद्यत्स्वल्प-यात्रासु च ।
यत्कार्याणि विकासकानि च मया दृष्टानि नेपालके ॥

तादृग् योजनया क्रियाऽन्विततया मे स्यात्सहायोऽधिक
इत्थं सूरकुलाऽवतंस नरपः संदेशमाख्यातवान् ॥ ४६२ ॥

२०१२ विक्रम संवत्सरे मार्गमासस्य २ दिने श्री ५ महाराजाऽधिराजेन भूपालप्रदेशे महाविद्यालय-छात्राऽऽवासस्योद्घाटनाऽवसरे सन्दिष्टःसंदेशः ॥ ४६३ ॥

तिलकाऽभिध-छात्रवासक-प्रकट कृत्यविधौ प्रहर्षणम्
जनितं हि प्रपद्यते तरा मिद मुद्घाटनमे तयोर्द्वयोः ॥४८०॥
सखिताऽन्वय-भाव-संभृतं निज-नेपाल-सभारतस्यच ।
विशदीकरणैकमन्तरा किलसंकेतयति ध्रुवंस्फुटम् ॥४६४॥
२०१२ विक्रमसंवत्सरे मार्ग-मासस्य ३ दिने ।
श्री ५ महाराजाऽधिराजेन भूपाल-प्रदेशस्य नागरिकैः स्वकीय-स्वागतार्थे समा योजित-स्वागत-समारोहे समुदीरितं भाषणम् अधस्तनम्:— ॥ ४६५ ॥

नेपालःप्रति भारतं चिरतरं मित्रत्व संबन्धकं ।
देशोनो नवियोक्ष्यते परतरंसद् हार्द-संबन्धकम् ॥
तन्नूनं नप्रपद्यते च परमं सञ्चालना मात्रकं ।
एकं दार्ढ्य तमं भविष्यतितरामेतद् द्वयोर्देशयोः ॥४६६॥
२०१२ विक्रम संवत्सरे मार्ग मासस्य ७ दिने
मैसूर-राज्य नगर-पालिकयाऽऽयोजिते स्वागत—समारोहे नगर-पालिकाया अध्यक्षेण श्री ५ महाराजाधिराज समक्ष समर्पितस्याऽभिनन्दस्य पत्रस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेनो च्चारितभाषणम्:—॥४६७॥

श्री सभापति मैसूर-नगरी कार्य-पालिका — ।
सभा सदस्यका योषा ? सोपस्थित सज्जना ?॥४८६॥
अहं माञ्चितकोऽऽस्मि चंक्रमन् ।
कमनीये भवतां इह पत्तने ॥
मम चाऽऽ गमनेऽभिनन्दने ।
प्रहितेऽस्मिन् कृतकृत्यकोऽतुलम् ॥ ४८७ ॥
प्रथमं खलु सर्वतोऽधुनाऽ—
तनरीत्या प्रगति-कृतकृतेः ॥
भवतां सकलं सुवर्णनं ।
श्रुतमे-तच्छ्रुतोऽभिदर्शितुम् ॥ ४८८ ॥
महती मम कामनाऽ भवद् ।
ह्यधुना दृष्टि-पथ-कृते पुरे ॥
सकलं परिपूरणे सति ।
प्रचुरं हर्षणमा तनोतिनः ॥ ४८९ ॥
विषयेऽस्य समुन्नतेः परा ।
मम कर्णस्य पथङ्गता कथा ॥
स्वत एव तथाऽस्मि दर्शने !
ननु भूयिष्ठ-प्रभावितोऽधुना ॥ ४९० ॥
गत एव दिनेऽवलोकितुं ।
गतवान् सागर कृष्णा राजकम् ॥
ननु सर्वमुखी सुयोजना ।
भवितुं ह्यारभते पदे पदे ॥ ४९१ ॥
तथापि सर्व-प्रथमं भवद्भिरना दृशींकृतिम् ।
समारभ्यं न्नतेः पद्या न या दर्शितमात्रकाः ॥ ४९२ ॥

नैजस्थानीय-यन्त्रज्ञैरुक्त योजित-कार्यकान् ।
संपादितान् समाकर्ण्य प्रहर्षो वोभवीति मे ॥ ४६३ ॥
असौ नहि न्यूनकस्य गौरवस्याऽस्तिहि कथा ।
समुन्नयाय देशस्य जनानां निवहस्य च ॥ ४६४ ॥
सम्यक्तया सयोगेन समुपेतं तथाऽन्यकम् ।
देशभक्त शासकानां सेवनं निश्चित भवेत् ॥ ४६५ ॥
एतद्द्वयो र्मेलनेन चैतावद द्रुतम त्यगात् ।
नितान्त-देश-भक्तानामेवञ्छासन शालिनाम् ॥ ४६६ ॥
एतावद् द्रुततरं कार्यैं र्निर्माणद-क्षमे ।
भवतः प्रति हार्द म आनन्दस्य प्रकाशनम् ॥ ४६७ ॥
नेपालस्य भारतस्य प्राचीन-समया दपि ।
वरीवृतीति संवधो नेदीया न्नावयो र्द्वयोः ॥ ४६८ ॥
दक्षिणेन भारतेन ततोऽपि सविशेषतः ।
नेपाल-देश-संपर्कः स्वकीयो भूरि विद्यते ॥ ४६६ ॥
किञ्च श्रीमत्पशुतेः सपर्य्या-कर्मकारकाः ।
संस्थिताः दाक्षिणात्याहि वेविद्यन्तेच ब्राह्मणाः ॥५००॥
विश्रम्भो विद्यते मेयत्संवन्धोव्याहतो दृढात् ।
प्रपद्येत दृढतरःसान्द्रोजात-दृढोहिस ॥ ५०१ ॥
भवतां स्वागतस्यार्थे शुभेच्छाया निक्षितः ।
भूयिष्ठ-कृतकृत्येन समुपेतो भवाम्यहम् ॥ ५०२ ॥
एतन्महापत्तनक-प्रजा मे ।
नेपाल देशीय-जनौघकानाम् ॥
सद्भावनायाः शुभकामनाया ।
कर्त्तार एवं ग्रहणं द्वयोश्च ॥ ५०३ ॥

श्री-मत्प्रभुं पशुपतिं स्मारं स्मारं स्व भाषणे ।
नृपःशुमेच्छां प्राऽवोच "जय नेपाल" इत्यपि ॥ ५०४॥
" जयं हिन्द " इत्थमपि श्रीमत्पशुपतेः प्रभोः ।
सपर्याया प्रसङ्गेण व्याहृतौ स प्रयुक्तवान् ॥ ५०५ ॥

विक्रम संवत्सरे २०१२ मार्गमासस्य ७ दिने मैसूर-महाराजेन श्री ५ महाराजाऽधिराजस्य संमाने ललित महल आयोजित--राजकीय-सग्धौ समर्पितस्य स्वागत भाषणस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेनाऽभिहितं भाषणम्
॥ ५०६ ॥

श्रील-महाराज एव मुपस्थित-जना· स्त्रियः ? ।
पुरेऽस्मिन् विदधति मे स्वागतं मान्यतासु च ॥५०७॥
विश्राणित-प्रीतिभोजे गुरु भाराऽन्वितोऽस्म्यहम् ।
सत्रा भवद्भिः कालेऽस्मिन् समस्तैः कृत मेलने ॥ ५०८ ॥
अङ्गीकृते परिचये मनो मे मोदतेतराम् ।
मम स्वागतकं यच्च भवद्भि विंहिताऽखिलम् ॥ ५०९ ॥
तद्वस्तुमात्रं न ममेह भूःवा नेपाल-लोकाऽखिलकान् प्रतीत्थम् ।
यौष्माक-सद्भावन हार्दीतायाःप्रतीक युक्तःस्मृतएवमस्मि ॥ ५०१ ॥

नेपालकं भारतमन्तराच ।
कालाच्छताद् हायनकात्तथेतः ॥
वर्त्यमानः सखिताऽन्वयो हि ।
समस्त लोकै र्विदित समस्ति ॥ ५११ ॥

सम्बन्धएको ऽहमतीव धार्मिके सामाजिके सांस्कृतिकेहिनिर्मिते आधारमूले सकला वयंच ह्येकान्वयाः स्मः परिवार-सदृशाः ॥ ५१२ ॥

इत्थं वचो मे निज-वक्तृतायां
भवामि भूयः समुदीरितोक्तिः ॥
ह्याधारमूलं सखि-भावनायाः ।
निष्पद्यते देशकयो रिदंच ॥ ५१३ ॥

सम्बन्धमुक्तं च यथात्तसंतत् तथा वलिष्ठस्य स्वकीयकस्य । संपादने ह्येकदेशहेतो र्भव्यंसमुज्जृम्भतएवस्मर्यम् ॥ ५१३॥

अपूर्वकृताऽऽपादनतश्चमत्कृतेः ।
समन्ततो भारतक-कृतोन्नतेः ॥
ह्यालोकनाऽऽपादनतोऽतिरेको ।
जातः प्रमोदः खलु वो भवीति ॥ ५१४ ॥
मैसूर-पुर्याश्च निरीक्षणीयाः ।
सच्छिक्षणीया बहवो भवन्ति ॥
ममाऽल्प-कालाऽऽगमनेन दृश्याः ।
सन्ति स्खलन्तो बहव स्तथापि ॥ ५१५ ॥

स्नेहेन संपूरित सादरस्य युस्माकमेवं सुमनोरमस्य ।
पुरस्य सम्यक् स्मरणं स्व चित्ते निरन्तरं स्थास्यति सर्वथा मे ॥ ५१६ ॥

श्रीपञ्चक महाराजाऽधिराजः सर्वकारकः ।
शेषे "जयेति नेपाल" "जय हिन्द" समुचित्रान् ॥५११॥
विक्रम संवत्सरे २०२१ मार्गमासस्य ८ दिने
बंगलोर-देश नगर-पालिका सकाशान्मेयर द्वारा टाउनगृहे
श्री ५ महाजाऽधिराजस्य तथा श्री ५ महामहिष्याः
संमान आयोजित-स्वागत समारोहे समपितस्याऽ
भिनन्दन-पत्रस्योत्तरे श्री महाराजाऽधिराजेन् स्वकीव
वदनसरसीरुहान्नसृष्टं भाषणम्ः — ॥५ २॥
बंगलोराऽभिधे देशे महाराज्ञ्याश्च मे[illegible] य[illegible]
स्वागतोऽस्ति नह्यस्माक मेव स्वागत[illegible]ात्रक[illegible] ७३?१३॥
तन्नेपाल-स्वागत हि मे प्रजायाश्च [illegible]वागत[illegible]
इतीह युगलस्यैव स्वा[illegible]तं हि प्र[illegible] ॥५१[illegible]॥
मां प्रति श्रीम[illegible]षीं भारते च विशेषतः।
मैसूर राज्ये च यथा कृतं प्राघूर्णनाऽऽदरम् ॥[illegible]॥
तेन हार्दिक भावेन संयुक्तान्मित्रताऽन्वयात ।
संपद्यमानकलिलः प्रभावः पा[illegible]रतोऽस्ति हि ॥५१६॥
नेपालदेशस्य च भारतस्य ।
देशस्य मध्ये सखि-भावनाभिः ॥
संवन्ध-वन्धो ह सदैव स्थेयान ।
भविष्यतीत्थं स घनिष्ठ-पूर्णः ॥५१७॥
संपर्क मेतन्न पुरातनं च ।
तु देशयो रीतिद-कार्य मात्रम् ॥
ह्यस्तित्वकाऽऽधारकमुख्यमेतज् ।
"जयेति नेपाल" "जयेति हिन्द" ॥५१८॥

विक्रम संवत्सरे २०१२ मार्गमासस्य ६ दिने
वंगलोर-प्रदेशस्य शासने मैसूर-प्रदेशस्य मुख्यमंत्रिणा
श्री ५ महाराजाधिराजस्य तथा श्री ५ महामहिष्याः
संमान आयोजित-प्रीतिसम्मेलनावसरे प्रदत्तस्यस्वागतस्य
भाषणस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन भाषितं
भाषणम्:— ॥ ५१९ ॥

नेपाल देशे जनतन्त्रशासन-व्यवस्थितौ तद्दिशयाऽतुलक्रिया।
अस्माभि [illegible] विहिता स्ततोऽपि ह्यशेषशेषे समयो ह्यपेक्षते ५२०

[illegible]ऽधि[illegible] तज्जन- तन्त्र -वर्त्मनि।
अ[illegible] च्छु [illegible]च्छा- प्रसराय न प्रजा-॥
संमुख -समृ[illegible] भविता सहायका।
ह्यात्यस्मद[illegible]खलु प्रत्ययदृढा ॥ ५२१ ॥
जाद्वत्स्वदे[illegible]चारुताभिः।
मैत्तातोऽस्ति[illegible] प्रभावितः॥
तम्यां सम[illegible]ऽभिलाषां।
करोमि भूयो [illegible] समक्षम् ॥ ५२२ ॥

ये चाऽवशिष्टा द्रष्टव्याः सति कालेऽवकाशके।
दृष्ट्वा समस्तं संगन्तुं भवतः क्षमिता पुनः ॥ ५२७ ॥

२०१२ विक्रम संवत्सरे मार्ग मासस्य १० दिने
श्री ५ महाराजाऽधिराजस्य तथा श्री ५ महा महिष्याः
संमान आयोजित सम्मेलनावसरे मद्रासस्य राज्यपालेन
प्रदत्तस्य स्वागत-भाषणस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽ
धिराजेन समुदीरित भाषणम्:— ॥ ५२४ ॥

महामहिम संयुक्ता श्चोपस्था महिला जना: ? ।
ससन्त: ? स्वागतङ्कृत्वा नेपालीय ·कृते हृदा ॥
समृद्धये भावुकानां कामनाऽऽपादने कृपा ।
कृता भवद्भि स्तेनैव भवाम्याऽऽ भार-संयुत: ॥ ५२६ ॥

आस्माक देशद्वितयस्य मध्ये ।
पुरातना त्कालत आगताभि: ॥
संवन्धताभि: सखिभावनाभि: ।
संमेलने मु ज्जनिता निसर्गात् ॥

महा--महिम्नो निरवग्रहस्य ।
नेपाल- देशस्यं च हिन्दुराज्ये ॥
महागुरुत्वस्य प्रमाणताऽऽसी
त्सद्भारतीयाऽद्यतन--स्वतन्त्रे

इत्थं सयुक्तावधिकं गुरु
नेपाल केनाऽस्ति च मा
स्वगृह्यकोरी करणस्य
यद् भारतैर्या प्रगति: ५ ५२६ ॥

तस्मिन्न हि नो भारत--मात्र--हेतवे ।
किन्त्वेसिया--द्वीपक--देश--हेतवे ॥
देदीप्यमानं सकलं भविष्यकं ।
ह्यहं चरीकर्मिच नेत्रगोचरम् ॥ ५३३ ॥

महामहिम्नोवसतिस्थितेन वाराणसीविश्रुत-नाम केन ।
नेपालदेशैतिकहासतायाः सम्पर्कितंचो क्तनिसगताऽऽस्पदम्
॥ ५३१ ॥

दृष्टया समाजस्यचपुरायतायाः वाराणसीयाऽस्तिविशेषतानु।
परं सुखेवा नसुखेत्वभीप्सिता सुपूर्तिहेतोर्निजकं द्विदेशम् ५३२
परम्परभ्यांनिज संस्कृतिभ्यां संवन्धतो ह्रासितवन्धनंच।
सर्वेभ्यएवं सुमहत्वपूर्णं संमानयन्तद्विषयं भवामि ॥ ५३३॥

अन्तेऽ य हार्देन सुपूरितस्य ।
श्री-सर्वकारस्य निमित्तकं सकृत्॥
चोद्भावयित्वा भवतोऽसकृत्प्रात ।
स्व... वादं ननु राष्ट्र स्वामिनः ॥ ५३४॥
...ष्य... नो भारतक प्रजानां ।
अप... प्रश...स्योराभकामनायै ॥
संस्म...स्मामि ... भावता भवाँश्चे ।
ह्यात्थमेव ...तुसाऽनुरोधम् ॥ ५३५॥
जा...गराए... ...नां भावनां मग्रणी नृपः ॥
मे... जये... ...तथ "जयेत हिन्द" उक्तवान्
॥ ५३६॥

२०१२ वि... ...र्ग ११ दिने
मद्र...स्य नागरिकै... ...राजाऽधराजस्य तथा श्री ५
महाम...हिष्यासम्मान... आयोजित स्वागत समारोहे स्वं चालितविधिना ... कृत-समिते मेयर महोदयेन समर्पितस्याऽभिनन्दन पत्रस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन भाषितं भाषणम् ॥ ५३६॥

श्रीभारतेन कलिते निरवग्रहत्वे ।
नेपालकेऽपि जनतन्त्रक-सर्वकारः॥

संप्रस्तुतःप्रगति मार्गमथो प्रति स्वं ।
गच्छामएव झटति प्रसरत्स्ववेगाः ॥ ५३७ ॥
आशाऽस्ति यन्मम भवत्सहयोगकेन ।
सत्कामनाभिरपरोक्षक कर्मणां नः ॥
द्राक् पूर्त्तयेऽखिल-सामर्थ्युताभवेम ।
यात्रासु यत्र च गतानतु तत्र तत्र ॥ ५३८ ॥
अस्माभिरेव जनताः प्रति संप्रलब्धाः ।
सत्कामना गहनभाव युताः सहार्दम्
प्राघूर्णताऽऽदर समान्वतया युगे ... ॥ ७३७॥
संपर्कमेव कठिनं ननु बोभवी...

...॥

...गोन...

...रकार्हता...

२०१२ विक्रम ... त्रुटिप्रदानंनमासस्य स्वल्प...
कलिकता निवासिभिर्नेप...नया कृतंवि...हाराजा...जस्य
तथा श्री ५ महामहिष्य... योजित ...समा-
रोहे नेपालीय-सकाशात्प... देशस्योपमनि...णा सम-
र्पितस्याभिनन्दन पत्रस्योत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन
कृतं भाषणम् :— ॥ ५४० ॥

कलिकतास्थ-नेपाल-भगिन्यो ? भ्रातर ? स्तथा ॥
अत्राऽद्य समवेताभिर्युस्माभिः सकलैः सह ॥ ॥
मेलनान्नोऽति मुद्जाता प्रतिनो भक्तिश्रद्धया ॥
अर्पणेऽभिनन्दनस्य प्रति वो धन्यवादकम् ॥ ५४१ ॥

भारत भ्रमणस्याऽस्य प्रसङ्गे यत्र संगता ॥
नेपालीयाऽऽस्तृत पाया सर्वत्र मिलितामया ॥५४२॥
नेपालीयैश्च सर्वत्र कार्य-प्रसित-सत्यके ॥
अनुशिष्टौ भक्तनाम समुपानित मेवच ॥५४३॥
तथापुच्चै स्तमकृत्सु कार्यासक्त क्षमाऽऽवहा ॥
सर्वे नेपालीय-जना अस्माभिर्नाऽवलोकिताः ॥५४४॥
उदरम्भरिणां यावच्छक्यं तत्कर्म मेवहि ॥
तेषां [illegible] ति तथा ऽयस्यां परिस्थितौ ॥५४५॥
स [illegible] साभिः स्वमनो धारणीयकम् ॥
अ [illegible] प्रश [illegible] त्यै विस्मत्तव्यान मात् भूः ॥५४६॥
सम [illegible] लसद्-भावनासुच ॥
ह्या [illegible] कल्याण मुपजृम्भते ॥५४७॥
जा [illegible] मतंजनानांननुनःस्वदेशे ॥
मै [illegible] सतायाश्रु तिगोचराऽस्ति
[illegible] ॥५४८॥
दे [illegible] योज्झितोद्योगकानां ॥
स्वीया [illegible] तितस्तत्समाधातुमेकम् ॥
ध्येय कृ [illegible] ऽपि देशे प्र सम्मिते हता योजना पञ्चवर्षा ।
तत्कार्य [illegible] फलं स्वप्रवासि-प्रजानाम् ॥५४९॥
इति [illegible] प्रतिक्ष्मां भवद्भिः ।
प्रका [illegible] देश सर्वो-च्चभावे ॥
सति ननु परमानां जातसन्तोष एव ।
इति मनसि निजैकाऽऽदर्शताव: सदा स्यात् ॥५५०॥

इयं श्रीपशुपतिना नाथेन सह कामना ॥
विद्यते जय नेपाल उक्तवान् नर-पालकः ॥ ५५१ ॥

२०१२ विक्रम संवत्सरे मार्गमासस्य २० दिने कलिकतायां पर राष्ट्र संवन्धि-सघेन श्री ५ महाराजाधि राजस्य तथा श्री ५ महामहिष्याःसम्मान आयोजित स्वागत समारोहेसङ्घस्योपाध्यक्षेण समर्पितस्याभिनन्दन स्य पत्रस्योत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन भाषितं भाषणम्:— ॥ ५५२ ॥

"उपस्थिता हेमहिला ससज्जना ह्यस्मिन् वि[illegible]र्यलाभके ॥
सत्राभवद्भिःखलु विद्यतेमनःसम्पद्यमान[illegible] ७३७ ॥ ५५३
अस्माकं समुपस्थितेऽखिलतमे स्था[illegible]
सख्युर्भाव-समन्विताऽतिथिक्रि[illegible] ॥
ताभिःप्रेम समन्विताभिरतुलं[illegible]
सौहार्दंननु सत्कृता हिनित[illegible]रकार्हता [illegible] ५५४॥
सद्भावनाभि रेता[illegible]त्रुटिप्रदानंनवि[illegible] स्वल्प[illegible]
जातप्रभावा नितर[illegible]नया कृतंविधे[illegible] मतूतुषन्मनः
गोरक्षा जनुषां स्वक[illegible] ॥ ७३६ ॥
स्माकं श्रीजनतन्त्रवर्द्ध[illegible]श्रितं ॥
उल्लेखे विहितेभवत्कृ[illegible]ऽवहा ॥ ७४० ॥
स्मृत्वा तन्नितरा मनु[illegible]मासस्य २० दिने [illegible]॥
आस्माकदेशे जनतन्त्रतायाः [illegible]पालस्य षष्ठ-जन्म ।
द्वयेनरूपेणचवोभवीतिसम्यक्त[illegible]शः ॥ ७४१ ॥ ५५७॥
सद्भावतोवःसहयोगतश्चाथो[illegible]निष्[illegible] तत्प्रा[illegible] ॥
भविष्यतीत्थंहृदयस्यपूर्णाह्यभी[illegible]ता नः खलु [illegible] ५५८

एत स्तोकाल्पावधे र्नो ह्यस्माभि र्भारताऽटने ॥
यावत्योयाःकथा दृष्टा श्चानुभूताः समस्तशः ॥ ५५९ ॥
तस्माद् भारत -नेपाल- मित्रता प्राच्य कालतः ॥
या द्वयो र्देशयो र्मध्ये स्थेयसी विद्यते हि नः ॥ ५६० ॥
त[illegible]वं पुरायावदासीत्तावच्च साम्प्रतम् ॥
इत्थ[illegible]म्भ मस्माकं जायते प[illegible]पूरितम् ॥ ५६१ ॥
एतत्सख्यं श्रेयसेस्थेयसेनो मि[illegible] त्वस्याऽतिदृढोत्पादनाय ॥
साहाय्यार्थं[illegible] मुसंघादुच्चैरायासोऽस्तिभ[illegible]ः
समेषाम् ॥ ५६२ ॥
[illegible]
अप[illegible] प्रश[illegible]तक शुभेच्छाया मभीक्ष्णशः ॥
सम[illegible] प्रकटय्य स्वतोऽपि वा ॥ ५६३ ॥
[illegible]दिकीं शुभ कामनाम् ॥
ह्या[illegible]मस्माकं ह धारणा ॥ ५६४ ॥
जा[illegible]करान्वुजात् ॥
मै[illegible]तुं य[illegible]वाच मुदैरयत् ॥ ५६५ ॥
[illegible]मार्गमासस्य २० दिने
दे[illegible]ध्य[illegible]न् महोदयेनाऽऽयोजित
[illegible]याय जातीय सैन्य शक्ता-
ध्येय[illegible] श्री ५ महाराजाऽधिराजेन
तत्कार्य[illegible] ॥ ५६६६ ॥
[illegible] ? ससैनिक ? ।
जार[illegible]देशिनो जनाः ? ॥
[illegible] ननु तक[illegible]
[illegible]गतो[illegible]ऽसम् ॥ ५६७ ॥

गोरखा-पृतनायाश्च देहरादूनकस्थले ॥
अप्राकृतरणाऽऽलोकाऽवसर प्राप्तकं मया ॥ ५६८ ॥
भारतेन स्वतन्त्रत्व समासादित-कर्मणि ॥
नव्य-संगठितस्याऽस्य सद्व्यवस्थाऽनुसारकम् ॥ ५६६
नियमेन शिक्षितानां गोरखा जनुषां सताम् ॥
अप्राकृतक युद्धस्य यावती दर्शनाद् मुदा ॥ ५७
तावती मेऽस्त्यद्य मुदा भवतां दर्शनेन च ॥
यौस्माकीना चानुशास्ति सैनिकी [illegible] ॥
सैनिकानां शिक्षणंच स्पृहणीयतमं मत [illegible]
ग्रहीतृनंशमेतस्मिन् भवतो ऽध्यक्षकान् व [illegible] ७३७॥
आस्माकीनोधन्यवादो हार्दोऽस्ति प्रति [illegible]
सर्वेभ्यो ऽस्तिगरिष्ठंहि सैनिकेष्व [illegible] ॥
अनुशासन एवाऽस्मिन ससैन्य [illegible] गुणेन [illegible]
कार्य-वाहनतायाश्च निर्भर [illegible] रकार्हता [illegible]

संवन्धितेषु सम- [illegible] त्रुटिप्रदानंनवि [illegible] य स्वल्पक
संरक्षणार्थस्य च [illegible] नया कृतंविधेय [illegible] मितूषन्मनः
निष्पद्यते चोत्तर- [illegible] ॥ ७३६ ॥
सैन्याऽखिलानां वृह [illegible] श्रितः ॥
युस्माभिं राप्तैः खलु [illegible] ऽऽवहा ॥ ७४० ॥
तत्पूर्त्तये तत्क्षमता [illegible] सस्य २० दिने
श्रीशो भवद्भ्योहि सदेति [illegible] पालस्य षष्ठ-जन्म
अस्माक मेषा भवतीह व [illegible] शः ॥ ७४१ ॥
सार-गर्भितया वाचा सं [illegible] निषष्ठक ॥ [illegible]
"जय नेपाल" इत्यन्ते संदे [illegible] ऽऽवह ॥ ७४द् ॥ ५७७

एतस्यांहि महाकृतौ च भवतां स्वीयाऽनुभूतिं परां।
लब्ध्वा सत्सह-योगकं वयमथोस्यासश्च
प्रोत्साहिताः ॥ ८३२

...त्थंमेऽस्त्यभिकाममात्रमपिनो विश्रम्भताऽस्त्येवहि।
... विधमित्रकाश्च वितरिष्यन्तिस्व-साहाय्यकम् ...
... नि... -प्रतिनिधि-कृतकाः स्वराष्ट्रे :
... मुखकं च मदीय-मानम् ॥
... हिष्याः ।
श्रीस... जनताऽखि... युर... ॥ ८३४ ॥
श्री... -जनताऽवधि यु... र्थं ।
श्री... -जनता-वशतो ... ष्याः ॥
... ष्ट्रयप्रतिनिधि-कृतकाः नयन्तु ।
स...नानता-विलसितां शु...मनैकाम् ॥ ८३५ ॥

२०१३ संवद्वैशाख- मासस्य २४ दिने
प्रधान-सेनापते ? राष्ट्रियसेनाऽध्यक्षा : ?
श्री ५ महाराजाधिराजेन टूँडीखेल-प्रदेशे काष्टमण्डपआयो...
राष्ट्रिय-सेनाया द्रुततर--गतीनां गुणदोषयोर्वि◇चारंकुर्वतो...
समारोहे प्रदत्तः सन्देशः ॥ ८३६ ॥

अद्यदर्शित-प्रदर्शनस्यच सँगराय ननुसज्जितस्यच।
युस्मदीय सकलायहेतवे दद्महे सकलधन्यवादकम् ॥८...
एवमेव नचालष्ठ लग्नतायान-कर्म्म-परमैकसेनया।
संगरस्य कुशलाय कर्मठ✱स्वीविधानानिजतुल्य-कार्य...
॥ ८३८ ॥

◇ मार्चपास्ट ...ोरो यलूरिभ्यू
✱ कामयावीहासिलगर्ने

रक्षितुं च स्वयमेव शक्यते,ऽस्माभिरेव कृतकृत्यताऽर्पिता।
यत्कृतं गत·नगाह मन्तरात्तत्समीक्षण तया प्रशंसितम् ८३६
युस्माभिःप्रोद्यमःस्वोऽनबरतविहितो दर्शितःसत्प्रव[illegible]।
सञ्चालन्यायकार्यादवितथ-ततया देश-नेपालक[illegible]॥
विश्वस्तहस्त एवंनिवसति सततं·सत्प्रतिष्ठ[illegible]।
इत्थंयाथास्बमेवं प्रचुर-परिमितं सत्प्रमाण[illegible]ते ॥८४०
आस्माक·-पौरस्त्यप्रजाजनाना मुपस्थितान[illegible]तेतकानाम्
लक्ष्यीकृतंनोऽल्पक[illegible]च
प्र[illegible]ः ॥ ८४१ ॥

अस्माकं हृदयःशुभेऽवसरकेऽस्मिन्नस्थ[illegible]यच।
भूतंस्मारयतीति बृत्तमखिलं नःपूर्बज[illegible]त् ॥
श्रीपञ्चबृहतोऽधिराजपृथिवीनां[illegible]यणात्का[illegible]।
यूयंरथह्यकलंकपालन- कृतस्वीयप्रतिष्ठाऽखिला ॥ ८४२ ॥

युस्माद्दशपृतनया ननुयोऽपि देशो।
ह्यस्ति स्वगौरवयुतोऽखिल संसृबौ च ॥
श्री-सर्वकार-बलदायक शस्त्रशीला।
सेना भविष्यति भुव प्रतिकूल-कार्यै ॥ ८४३ ॥

नूतन-प्रणाली मनुसृत्य चमू रजस्रं।
सद्राज भक्ति-दृढ-साधन-शिक्षिता चे द् ॥
ह्यौचित्य मुख्यततया सजवं भुवो नोऽ।
कल्याणकारि दमनाय सदोत्थिता स्थात ॥ ८४४ ॥

राष्ट्रस्य रक्षण-परैक-परम्परामिः ।
नूनं करिष्यथ बृहत्तर-पालनां स्वाम् ॥
मन्यामहे सकल-राष्ट्रिय-सैनिकास्वा ! ।
अस्मासु पूरिततमा ननुनः प्रतीतिः ॥ ८४५ ॥
[illegible]कास्ति नः सेना कर्त्तव्य रक्षिकानृपः ।
ने[illegible]ति समुदा " जय नेपाल " उक्तवान् ॥ ८४६ ॥
२[illegible] वैक्रम हायने ज्येष्ठ-मासस्य ६ दिने
महेन्द्र[illegible]कालयस्यो[illegible]ऽवसरे श्री ५ महाराजा-
धिराजे[illegible]त्तः संदेशः— ॥ ८४७ ॥
याव[illegible]प्रसरोनस्यात्सर्व-प्रजायां च ।
ताव[illegible]च्छत्ता-मौलिक-लक्ष्यस्य पूर्त्तिश्च ॥ ८४८ ॥
एते[illegible]चनानांच समया त्पूर्व कालतः ।
प्रपद्यमानाऽवगति र्भूयो भूय[illegible]मया ॥ ८४९ ॥
औषधीनां पुस्तकाना मालयोद्घावनस्य च ।
कटुंज-ग्रामे लाभेन प्रमोदो विद्यते मम ॥ ८५० ॥
प्राजातन्त्र-तरोः सपुष्पफलने विद्या-महत्वं कियत् ।
चाऽत्राबृत्तिरतो विधेयवचसोऽमुष्यह्यनावश्यका ॥
विद्यानां प्रचरत्पुराऽऽपैणादधत्प्रोत्साहनं दृश्यते ।
तां कृत्वा जनतासु सर्वप्रसृतिं शिक्षैक-लक्ष्यस्यच ॥ ८५१ ॥
पूर्त्युद्देश्यक पुस्तकालय-कृतो माहन्द्र-शब्दादिमो
मेरोर्दण्ड -समान- प्राण-कृषका देशस्य देहस्य च ॥
सर्वाःसन्ति तथा परिश्रम-फला नेपाल देश प्रजाः ।
विद्याऽऽरम्भ कृतान् यदर्भक-जनान् दृष्ट्वामनोमोदते
॥ ८५२ ॥

अतोऽऽत्रत्यैश्छात्रजनै रुन्नेयः पूर्णलाभकः।
एताहृद्धेऽधिकंध्यानं सर्वकारो दर्दातनु ॥ ८५३॥
व्यक्तीकृतानो ननुपुस्तकाऽऽलये प्रपद्यते साऽपिहिमे गृहे
विचारणा साकृत कार्यका-द्यै तस्मिन्‌च यामेप्रकटी न्तत्
॥ ८५४॥

अतोऽपिह्यत्रत्यजना समस्ता अस्याऽखिलाये शानश्च।
प्राप्स्यन्ति सर्वेऽपि सहायतांऽशं पर्याप्त-मात्र तं समीहे
॥ ८५५॥

कटुंज-ग्रामे भक्तपुरे समुदीर्येति भा ।
महाराजाऽधिराजोनो "जय नेपाल वान ॥८५६॥
वैक्रमाब्द २०१३ ज्येष्ठ मासस्य
प्रधान न्यायालय स्थानेऽधिकार-संपन्न-सर्वोच्चेन्यायालय
स्थापने संपन्ना राजकीय घोषणाः— ॥ ८५७॥

अग्रेऽखिला प्रियप्रजाः ? प्रति मे यथार्हं।
नेपाल मध्यम-प्रशासन-काल एतद्।
देशाऽनुरूप-युग न्याय-प्रबन्धहेतुम्।
उद्दिश्यतेन महाराजाधिराजपित्रा ॥ ८५८॥

प्रातस्तनस्य स्मरणस्य सदर्हकेण।
न्याय-प्रधान गृहसूत्र नगाब्द विंशं (२००८)
सम्यक् प्रवर्त्तन-कृतंच तदन्तरेण।
तातेन निर्मितवता हयमुरागृहेण ॥ ८५९॥
एकं स्वतन्त्रमधिकारसमन्वितं च।
न्यायाऽधुनातन-प्रणालिक-रूप कर्म ॥

नूनंकरिष्यतइति नृपतिः स नाक ।
आशंसमान हृदयान्तरितो बभूव ॥ ८६० ॥

याऽऽलयेनसमधिष्ठितनीतिकानां ।
भू गठनकर्मसु नव्यरीत्या ॥
श्रीप प्रभुनाकग-राष्ट्रपित्रा ।
स्वीय षण समेतकृताविरासीत् ॥ ८६१ ॥

श्रीमत्प्र भुवनस्य पराभिलाषा ।
निध्याय न-युगेन्दु-नभ-द्वथेच ॥
कन्याग वितरि नग संमिताऽह्वे ।
न्याय-प्र न-पुनर्गठनस्य सूत्रम् ॥ ८६२ ॥

सम्यक्प्रचारितमतोनिजदेशपूर्ण ।
न्यायस्यपालन-सदर्हं व्यवस्थितौ च ॥
न्यायप्रशासन पुनर्गठनस्य सूत्र- ।
प्राधान्यनीति भवनस्य प्रवन्ध हेतोः ॥ ८६३ ॥

नोमर्षतेऽस्य च विशेषव्यवस्थितिश्च ।
ह्यद्य प्रधान नयमन्दिरतोऽधिकोऽर्हः ॥
सुष्टुव्यवस्थितिपरिस्थितिवर्त्तमान- ।
स्वीयाऽधिकार सहिताऽधिकमानयुक्तः ॥ ८६४ ॥

तत्कारणा त्सचिवमण्डकैः समस्तैः ।
कृत्वाविमर्शमनु चिन्त्यसहाऽस्मदीयैः ॥
सर्वोच्चकैर्नयनिकेतन-स्थापनाया ।
मौचित्यमेव परिदृश्यतएवनूनम् ॥ ८६५ ॥

न्याया लयस्यनियमं सप्रधानकस्य ।
सर्वं निरस्यदिवस्साऽद्यतनात्समोच्चै ॥

नाम्ना ह्यदालत कृतान्नियमा न्समस्तान् ।
कार्यान्वयेन चवयंस्फुटयाम एतान् ॥ ॥

प्रधाननीत्यालयकस्यस्थाने देशाऽनुरुपं च ऽनुरुपम् ॥
सर्व्वो च्चकाऽदालत नामधेयमेकं च न्या मारिथतं हि
॥ ८६७ ॥

मन्त्रीणां मण्डलैःसाकं नो विचारात परम् ॥
सर्व्वोच्चकाऽदालतस्य न्यायाधीश यिषु ८६८ ॥
पदेषु निम्नलिखिता व्यक्तयो विनियो ताः ॥
प्रधानन्यायाधीश-पदे ह्यनिरुद्र-प्रसादकः ॥ ८६९ ॥

रत्नबहादुरविष्टो न्यायाऽधिश-पदं श्रितः ॥
श्रीलसिद्धिबहादुरो न्यायाऽधीश-पदाश्रयः ॥ ८७० ॥

सर्व्वोच्चकाऽदालतस्याऽतिरिक्ते खलु तत्पदे ॥
आषड्वर्षावधेर्मीन-बहादुरो नियोजितः ॥ ८७१ ॥

तस्याऽस्थायिविशेषे च न्यायाऽधीश-पदेषु च ॥
नेत्रैकशून्य युग्मस्य हायनस्य तुलार्कतः ॥ ८७२ ॥

यावद् द्वितीयाऽह्ना द्धे तो रधोलिखित नामकाः ॥
नियोजिताश्च ह्यस्माभिर्व्यक्तयःसन्ति दर्शिताः ॥८७३॥

थापातिलकशम्सेर-हिरामानप्रधानकः ॥
शेरशङ्कर श्रीसन्तबहादुरेतिनामकाः ॥ ८७४ ॥

उपेन्द्रराज-श्रीबल्लभशंशेर-विधायिनौ ॥
इम इत्थं पूरिताःषट् प्रपद्यन्ते ह संख्यया ॥ ८७५ ॥

प्र नीत्यायाऽऽलयकर्म्मचारिणःपदाऽनुरुपश्रिततत्पदेषु॥
सर्वो दालत नामधेयेऽपसारिता सन्त्यखिलाश्चयेते
॥ ८७६ ॥

एतत्स कोऽद्रि ततरगतितोन्यायसौलभ्यमाप्त्वाऽ।
स्माकं व्यवस्थामधिकदृढतरांसत्प्रजातन्त्रकस्य ॥
कृत्वा जात ल्यांविहित रचनया नःप्रियाणां प्रजानाम् ।
स्वैरित्वं-स प्रकारं समुचितमवनं कल्पयेन्निश्चयेन ८७७
यतो हि सर्वैरासन-व्यवस्थितिं कर्त्तुं हिलब्धार इति स्वकीया॥
पूर्णाऽभिलाषाच यथास्व-प्रत्ययो निष्पद्यते नो विहितः
समस्तः ॥ ८७८ ॥

महाराजाऽधिराजेन सर्वतो न्याय-रक्षता ॥
"जयनेपाल" इत्येवं घोषणान्तेहिव्याहृतम् ॥ ८७६ ॥
श्री ५ महाराजाधिराजेनवुद्धजयन्त्या उपलक्षे संदिष्टः
संदेशः ॥ ८८० ॥

२०१३ बैक्रमे ज्येष्ठ मासस्थ ११ दिने

अद्यस्तुकाऽहो नरलोक जातेरास्माकहेतोरवधिर्हिकत्र
महत्पूर्णं गदनीय मत्राऽस्माभिर्नसम्यक्प्रतिपद्य ॥८८१॥

अद्यश्रीमद्भगवतो बुद्धस्यच न हिंसन- ।
शान्ति-सन्देश-प्रत्यूष स्मरणं सनिसर्ग ॥८८२॥

यन्मार्गं सुगतेन दर्शितमणो रश्मिन यु न्तमिः ।
संयुक्तंव्यवहार रीति-विशदं बैज्ञानिक तम् ॥
नृणामग्रत एव कासयनसंपूर्णं न नः ।
पञ्चश्री-सुगतस्य शीलनमथो साक्षा सोवयम् ॥ ८८३

भगवताऽर्पिताकार्यशीलता सखित-भाव ऽहिंसनाऽन्विता
सहयुगेक सद्-दीक्षशिक्षणा प्रददिताऽखिलाःसन्ति भूरिशः
॥ ८८४ ॥

सुगतनाथकात्संप्रशिक्षणा द्धत्रभयाऽऽबहाच्छक्नुमोऽ
वितुम्
अकुशलाऽऽवहेपाततः पथिह्यबनमेबनोऽत्युक्तिरस्तिनः
॥ ८८५ ॥

अस्माकमेषाह्यान्तरिका कामना विद्यतेह्यित् ।
बुद्ध-देवेरित गबी-सुप्रभातो-पदेशतः ॥ ८८६ ॥

प्रकाशयित्री चेतांसि देश-देशीय भावुकम् ।
वर्धये दित्यवोच " न्नेपाल जय " नोनृपः ॥ ८८७ ॥

बैक्रमे २०१३ हायने ज्येष्ठ ११ दिने
भगवतो बुद्धस्य पञ्चविंशति शतजन्मजयन्त्याश्शु भाऽ
वसरे ललित पत्तन-जनतायै श्री ५ महाराजाधिराजेन
प्रदत्त सन्देशः ॥ ॥८८८ ॥

अद्य बुद्ध जयन्त्या नोऽवसरे भविकाऽऽवहे ।
शिल्प-प्रधान नगरे ललित-पुर-वासिनाम् ॥ ८८६ ॥

समवाय-समक्षं नोहार्द सच्छुभकामना— ।
[illegible]-प्राप्तितोऽतीव विद्यते जातनिर्वृतिः ॥ ८९० ॥

[illegible]पुर्या स्तूप-बुद्ध-प्रसिद्धाऽऽ ।
गा[illegible] सद्विहार-प्रदेशा ॥
राज[illegible]शोकविख्यात-नाम्नो ।
बुद्धं [illegible]रां प्रति प्रेम-स्थेम ॥ ८९१ ॥

तत्तत् स[illegible] स्मारयन्त्येव नूनं ।
शिक्षा त[illegible] श्रीघन-सँस्कृतिञ्च ॥
शिल्पेऽत्रत्वे प्राप्नुमशुचिन्हितानि ।
बुद्धे देवेऽस्माक मभ्यर्थनेयम् ॥ ८९२ ॥

अभूतपूर्वाद्यतनी समेयं प्रजासमूहेषु समस्तकेषु ।
पुरस्यनाम्नो ललितादिमस्य निजैकताया सखिभावविवृतिम् ॥ ८९३ ॥

विधाय शान्ति पथि दर्शयन्ती ।
महोद्यमोपेत-प्रमोदतानाम् ॥
प्रकाशनं चैव विसारयित्व ।
प्रजा-समूहस्य स्वदेशकत्य ॥ ८९४ ॥

कल्याणकस्याऽभि समेधनञ्च ।
कुर्यात्सदेत्थं समुदीरयित्व ॥
श्रीमन्महाराजाधिराज-देवो ।
" जयेति नेपाल " इवोचताऽनन्ते ॥ ८९५ ॥

संवत् २०१३ ज्येष्ठ मासस्य ११ दिने
बुद्धजयन्त्याःशुभ--समये श्री ५ महाराजाधिराजेन भक्तपुर
जनतायै प्रेषितः सन्देशः ॥ ८९६ ॥

अद्यत्वे दिवसेऽस्माकं शुभ- कामन--प्रेष ।
नितान्तं प्रीणनं नोऽस्ति नैसर्गिक-कथा ॥ ८९७ ॥
चिररात्राय समयाच्छ्री युक्त--भगवत्प्र ।
सुगतस्योपदेशाश्च महान्तः सन्ति सु ॥ ८९८ ॥
प्राणिमात्रस्य ते सर्वे शिवाऽऽधारा निर्मिताः ।
अस्माभिर्ज्ञात सिद्धान्ता स्तेत्यान्तरि मार्गकाः ॥ ८९९ ॥
अतोऽस्ति नः प्रत्ययएव यश्च ।
तथागताना मुपदेशकाश्च ॥
भवे प्रशान्तिस्थिर माश्रयाय ।
सिद्धान्तका मध्यम मार्ग माश्रिता ॥ ९०० ॥
ते विश्व--शान्तेः खलु स्थापनायां ।
सर्वे विधास्यन्ति सहायतां च ॥
सेयं हि नो हार्दिक--कामना यत् ।
कर्म--प्रयोगे भगवद्विचेष्टिते ॥ ९०१ ॥
विश्रम्भ मास्थाय कृषि -प्रधान— ।
श्रीभक्त- पुर्या जनता समस्ता ॥
अस्मादिनात्स्वीयपरस्परेण ।
सयोग–दानैः सखि- भावनायाः ॥ ८०२ ॥
संवर्द्धनं-सत्तम--शील -शालिताम् ।
अभ्यस्य साधारणलोक --श्रेयसाम् ॥

कार्येषु भागं स्व -क्रियाऽन्वितं च ।
गृह्णन्तु " नेपाल जयेति " शेषे ॥ ६०३ ॥

२०१२ वैक्रम हायने ज्येष्ठ मासस्य १७ दिने राज ध[illegible]ष्ट्रिय रङ्गशालायांभूतायाकृषिमेलाया अन्तिम दिने श्री[illegible]राजाधिराजेन संदिष्टः सन्देशः ॥ ६६४ ॥

आयो[illegible]ं कृषिविभागत एव चामूं ।
मेलाकृ[illegible]परि दर्शनतोऽ धिमुन्नः ॥
नेपाल--दे[illegible] वसता मुदयः समन्तात् ।
प्राबल्य-[illegible]ण कृता वधिशेतएव ॥ ६०५ ॥

नेपालदेशं धनधान्य पूर्ण विधातुमेवं हि समृद्ध--शालिनम् ।
सर्वाङ्ग रम्यं हिकृषेः समुन्न यद्दे शोद्यमस्यस्फुटनंचनिश्चयम्
॥ ६०६ ॥

सन्तोलनेन चकृषेश्च समुद्यमाना दुन्मीलनादधिकताजन संख्यकानां ।
भूत्वा प्रपूर्त्तिरधिका अविशेषकाणांमुच्चै स्तरांहिभविताजन जीवनंच ॥ ६०७ ॥

ननु देश –स्वदेश–वासिनाञ्छिवमत्रैवप्रपद्यते हिनः ।
जयते हितदुन्नतिःसमानच दुर्भिक्षपरा बुभुक्षिता ॥६६८॥

कृषेरुन्नय नाऽऽनन्द-शान्त्यो र्विकसनस्य च ।
विनिर्मीयेत प्रगति र्भविष्यति द्रढीयसी ॥ ६६६ ॥

यद्यप्यगुर्वीचकृषेर्हिमेला ह्यस्याःसकाशान्निज देशवासिनः ।
ऋद्धकृषे र्बोधमवश्यमेवप्राप्स्यन्तिविश्रम्भतमोऽस्तिवैनः ६१०

एवंबिध्यकमेलना त्परतरे भागेस्वदेशस्थ च ।
वैशिष्ट्येणयेन च भारतोपतटतो नेपाल-प्रान्त-स्थले ॥
विज्ञानस्य कृषेःप्रसारणमथो देशीयकोणेषुच ।
ह्यायोगं प्रतिकाल मेबजनितं गत्वा च तल्लंभ[illegible]१॥
ओत प्रोतकते विभूय गमये दासर्वलोकाऽव[illegible]
एवं ज्ञानमतःसमस्तजनता लाभंसमुत्थापितु[illegible]
प्राप्स्यन्तीति निजैकचेतसि-स्पृहा निष्पद्य[illegible]ऽखिला, ।
मेला-योजयता त्रयेण विलसच्छ्रीसर्वकार[illegible]कृद् ॥६१२॥
भागाप्तैःप्रतियोगितासु चकृषेर्मेलां च स[illegible]यद्- ।
भिःसाकं विलसन्त एवनितरां प्रल्हादया[illegible] वयम् ॥
कृत्वैवंविधका विशेषसकले तल्लीनताप्रापिका ।
राष्ट्रस्याऽखिलकर्म्मचारिजनता श्रीसर्वकारान्वया ॥६१३॥
संलग्नैकनिजैक तानमनसोभूत्वाऽखिला व्यक्तयः ।
देशस्यास्यप्रसन्नताऽऽर्द्र भरिताऽऽस्यस्य निर्माणने ॥
स्युर्यत्ने प्रसिताःप्रसक्तमनसोनूनं भविष्यन्ति च ।
आशेत्थं विहिता जयेति नृपति "नेपाल" वक्तिस्म नः ६१४

२०१३ वैक्रमाऽब्दे ज्येष्ठ मासस्य २६ दिने श्री ५ महाराजाधिराजस्यशुभराज्याभिषेकमहोत्सवस्याऽवसर आयोजित राष्ट्रिय वकासप्रदर्शन्याःप्रदर्शकेभ्यःपदक-प्रशंसा-पत्र-वितरण-समारोहे श्रीमन्महाराजाधिराजेन प्रेषितः सन्देशः— ॥ ६१५ ॥

गतपूर्वकएकहायनेपरिदृष्टाहि प्रदर्शनी ततः ॥
सविशेष प्रदर्शनीमतैषमआयोजित लब्ध भागकाः ॥६१६॥

अभिरोचन-मानसा जन इतिमे जात-मुदाऽवहास्थितिः
प्रहितं समया भविष्यति पुनरेतस्यप्रदर्शिताऽऽश्रया ॥६१७॥
...नीय- विकास वर्त्मनि कृतपद्याऽग्रसरा भविष्यति ॥
व... कमुज्जि १ हीमहे सकलाऽऽयोजितदर्शकान प्रति ६१८
पद... यांलयाऽन्वितान् सकलान्धन्यकवाद संयुतान् ॥
भवा...न कार्यबोधनंमम संबन्धगतं सचेतसः ॥ ६१९ ॥
... वर्षे २०१३ शुचेः १७ दिने
त्रिभुवन-स्म...क समिति-तत्वाऽधाने राष्ट्रिय-रंगशालायां
काष्टमण्डपे ...र्गीय श्री ५ त्रिभुवन प्रभोःपञ्चाशज्जन्म
जयन्त्त्या उपल...े समायोजित-सभायां श्री ५ महाराजाधि-
राजेन प्रहितः सन्देशः— ॥ ६२० ॥

प्रातरद्य स्मरणीयनाकग-श्रीपितुर्ज नि जयन्तिको महः ।
संख्ययाऽर्द्ध शतकोहिवर्त्ततेनःप्रजाकृतसयोगदानतः ६२१
श्रीपञ्चकत्रिभुवन-जयन्तिक महोत्सव- ॥
समिति संमान-काले ह्यपरथातुं न शक्नुमः ६२२
तथापिनःस्वर्गपित्रा प्रजादेश-देशहिताय च ॥
तृणाय मत्वास्वस्वास्थ्यं च स्वीयवैभवाऽतुलम् ॥ ६२३ ॥
नितान्त विलसच्छ्रान्तिरिय मुत्थापिताहि या ॥
अद्य प्रमाणङ्कुरुते नेपाली हृदयङ्गमा ॥ ६२४ ॥
नेपालीय प्रजानां च प्रत्येकं निज चेतसि ॥
...ना कृतं ...माणं च प...यंते वक्तुमेवहि ॥ ६२५ ॥

१ ओ...ाङ्गता वुदुपसर्गः इच्छासुमीलयाम इत्यर्थः

अतोऽद्यदिवसोऽस्माकं पणाऽहोभवति ध्रुवम् ॥
यस्मिञ्जनि ग्रहणतः प्रजातन्त्र मनायि च ॥ ६२६ ॥

स्वर्ग प्रयात कृतलोकतन्त्र भव्याऽऽवहाऽऽदर्शछवि [illegible]यी ॥
पणोऽद्य सर्वैःकरणीय एवं दोष समीक्षा विजत[illegible] ॥ ६२७
गुणोचितेरादरणीयतात्तमैर्विश ल चेतोंस[illegible]सैः ॥
निर्माणयात्रासुच देशहेतवेगन्तव्य मेवेहजनै[illegible]ात् ६२८

एषोऽनुरोध आस्माक एषाऽऽस्माकीन-[illegible]ना ॥
प्रपद्यते धन्यवादो "जयनेपाल" इ[illegible]प ॥ ६२९ ॥

२०१३ संवच्छ्रावणमासस्य २८ [illegible]ने नेपालैषिया-विश्वसंपर्क परिषदास्वसंरक्षक श्री ५ महाराजाधिराज स्वागताय समायोजित समारोहेसमर्पितस्याभिनन्दनपत्रस्य प्रत्युतरे प्रभुणा श्री ५ महाराजाधिराजेन वितीर्णस्य सन्देशस्यो ल्लेखः— ॥ ६३० ॥

अद्यनेपालैसिययोर्विश्वसंवन्ध संमिलत् ।
परिषद्य-समारोहे भागग्रहणमात्रतः ॥
स्मेचैवं विधोत्साहेकार्यसार्थकताऽन्वये ।
दर्शनाऽवसरप्राप्तेनैसर्गिक सुखायनम् ॥ ६३१ ॥

प्रत्येक देशःखलुविश्वशान्त्यै युगेऽह्यमुष्मिञ्चरिकर्त्ति यत्नम् ॥
तस्यैव हेतोर्ह्य निजदेशःप्रत्यकृथितोनो प्रति
भातिकिञ्चत् ॥ ६३२ ॥

एवंविधस्य समयेऽमुष्याः परिषदःक्रिया ॥
कालानुकूलं कारयितुं यत्न मावश्यकं समम् ॥ ६३३ ॥

अभिलाषाविद्यते यदियं हि परिषत्त्वका ॥
निधाय देशमग्रे स्वंत्रिभिन्न-देश सँस्कृतेः ॥ ६३४ ॥

मुन्नते विश्वशान्तेः समृद्धयै स्वप्रयासकम् ॥
[illegible]ऽपरोत्तं चाऽऽनेतुं च यतिता सदा ॥ ६३५ ॥

यदि[illegible]क-देशस्योपरिष्ठाद्धि समुन्नति ।
प्रथा[illegible]सहायश्च संपद्येत वहत्तमः ॥ ६३६ ॥

यमुद्यम[illegible]मवाप्य सर्वे महानुभावा मिलितांशमाप्त्वा ॥
ताभ्यां स[illegible]ता हृदयालु-भावं दास्यन्तिचेतःसहयोगमेव ॥ ६३७ ॥

इत्थं मदीया हृदयैकधारणा ।
तान्धन्यवादान् प्रददन् ममैषा ॥
नेपाललोकादतिऽरिक्तनस्य ।
महाजगतयाः परिबारकस्य ॥ ६३८ ॥
सप्रेम-साफल्य-निषेवणक्षमा ।
भूयादिति श्रीपशुस्वामिनं हरिम् ॥
विशाल-चित्तं ह्यभि प्रार्थयेऽहम् ।
एषामदीया शुभकामनाऽस्तिबै ॥ ६३९ ॥
"जय नेपाल" इत्युक्ता नेपाल जगदीश्वरः ॥
अभिनन्दोत्तर दत्वा विरतोऽभूत्स्व-भाषणात् ॥६४०॥

वैक्रम हायने श्रावण मासस्य २८ दिने श्री ५ महाराजाधिराजेन सत्रा श्री ५ महाराज्ञ्या स्वयम्भू स्थिताऽऽनन्दकुटी-विद्यापीठबौद्ध-छात्रावास-पाठशाला-निरीक्षणाऽनन्तरं विद्यापीठोपस्थित [illegible] लेखना [illegible] टीकृत सन्देशोल्लेखः [illegible] ॥

अद्यैतदाऽऽनन्द--कुटीय विद्या-
निरीक्षणात्तुष्यति मानसं नः
श्रीलाऽमृताऽऽनन्द-परिश्रमोऽयम्
एवंविधो यत्फलवान् प्रभाति ॥ ६४२ ॥

अत्रत्य शिक्षार्थि-जनाःसशिक्षका ।
सत्रा महत्वेन च शिक्षणस्य ॥
अनुप्रशासाऽवनं सत्फलैक- ।
प्राप्तिं विधास्यन्ति च नः शुभेच्छा ॥ ६४३ ॥

वैक्रम संवत्सरे कन्यार्कोद्गतदिने द्वितीये श्री ५ महाराजाधिराजेन विज्ञानपरिषदाऽऽयोजितैकाऽध्ययन-गोष्ठ्या उद्घाटन कर्म्मणि प्रदत्तस्य सन्देशस्योल्लेखः ॥ ६४४ ॥

उपस्थिता विज्ञान-प्रेमवन्तः ?
सविधे स्थित-विज्ञान-प्रेमिणोऽध्ययनस्य च ।
विज्ञानस्य परिषदा गोष्ठी ह्या योजिता खलु ॥ ६४५ ॥

सर्वप्रथमेवेयं विज्ञानाऽध्ययनायच ।
अस्याघ्द्घाटनआप्तेऽध हर्षोनितरांमम ॥

इदं कथनमत्य[illegible]र्नभवे द्रचनाऽऽत्मकैः ।
देशवासि-[illegible]ं न्न कार्यैःसंमेलनैःसमम् ॥ ६४६ ॥

[illegible]देश[illegible]ैःकर्त्तव्य -मात्रकं नहि ॥
[illegible]र्मोऽस्तिच तत्र विशेषतः ॥ ६४७ ॥

स[illegible]ा यद्विज्ञान--महत्वकम् ॥
तमनु[illegible]य निर्म्माण-कार्यकं प्रति ॥ ६४८ ॥

वैज्ञानि[illegible]ऽऽवश्यकैर्यैःसत्राऽस्त्युत्तर--दायिकम् ॥
इत्थं गोष्ठी[illegible]नैःसर्वैर्नैतदज्ञात-वृत्तकम् ॥ ६४९ ॥

अहंमन्ये तस्यगोष्ठ्या हेतो वैज्ञानिकाऽखिलम् ॥
स्वदेश वासि -जनता–विश्वशान्त्यै सुखाय च ॥६५०॥

सहयोगं प्रदातुं नो नःऽत्यकूपदमेष्यति ॥
अवशेषे धन्यवादान् वितरन्नस्मि साम्प्रतम् ॥ ६५१ ॥

प्रार्थना मे पशुपतौ नाथे य त्नतिपद्यते ॥
कालानुसारं हि मिलद्विज्ञानस्य गवेषणा ॥ ६५२ ॥

विश्लेषणाम--प्रत्येक-कार्याणांसत्प्रयोगतः ॥
सहेत कर्त्तुं देशहितं "नेपालेति जया "न्तिमः ॥६५३॥

२०१३ वैक्रम संवत्सरे कन्याराशिगते सवितरि २९ दिने विजयादशम्या उपलक्षे श्री ५ महाजाधिराजेन सन्दिष्टः सन्देशः—   ॥ ६५४ ॥

प्रिया प्रजाः सन्तु यथाहंमच ।
परम्पराभ्यश्च समागते ऽत्र ॥

शुभोपलक्षे विजया दशम[illegible]।
प्रजाऽखिलानां भविकाम[illegible] ॥ ६५५ ॥

इत्येतां शुभकामनां स्फुटयितुं[illegible]
आस्माकप्रियदेशवासिजनता[illegible] ॥ [illegible] ॥
देशाद् दुःखदरिद्र दूरकरणे [illegible]-।
मातृक्ष्मा भजनं दृढंच परमं [illegible] ॥६५६॥

एष स्वदेशस्य परोहि धर्म्म स्तेनैव सर्व[illegible]तोमिलित्वा।
तन्वा. धनैःस्वीय-मनोभिरेव याव[illegible]शक्यं
समयाऽनुसारम् ॥ ६५७ ॥

कार्येषुदद्य रचनात्मकेषु संकीर्णतायुक्तनिजैक चित्तम्,॥
वर्गीय कंस्वार्थमपास्यमन्यकूचिरस्थबिष्ठं विपुलंस्व
चेतः ॥ ६५८ ॥

समुद्भवं वःपरिचाय्य सर्व्वस्वकीय-दारिद्य-समेत दुःखे॥
नेपालकीयः सकल-प्रजाजनःसर्वो परिष्ठाद्विजयाय
कल्पताम् ॥ ॥५६ ॥

अन्तेसमस्ताश्च स्वदेशवासिनः सामाजिकाः सौख्य-
समृद्धिवन्तः ॥
भवेयुरित्थंजगदादि दुर्गां हार्दस्य सद्भावनयाऽभि
प्रार्थये ॥ ६६० ॥

"जयेति नेपाल" उदीर्यशेषे प्रभोर्मवान्याश्चरणप्रपन्नः
समस्तसंदेश कमुक्तवान् वै राजाधिराजो हवकी-
महेन्द्रः ॥ ६६१ ॥

२०१३ वैक्रमाब्दे कार्तिकमासस्य ७ गते भारतस्य राष्ट्रपते डाक्टर राजेन्द्रप्रसादस्य सम्माने सिंह प्रासादे आयोजिते ... लोकीय-प्रीतिसगधौ श्री महाराजाधिराज ... :— ॥ ६६२ ॥

म... ? सुजनता ? सयोषा ? स्थिताः ? ।
स्वकीन ... त-कृतक-राष्ट्रिय स्वामिनः ॥
समादृत ... थैर्ननु स्वकीय-राज धान्यां समः ।
स्वरुप ... च ऽदरे मदयतीह नेपालकः ॥६६३॥
अस्माकंस ... कारस्य प्रजानां च सकाशतः ॥
अहं कुर्वेराज धान्यां भवन्तं हार्द-स्वागतम् ॥ ६६४ ॥
याताब्दे भवदीयदेशमभितः षड्विंशसँख्या मिताद् ।
यात्रायादिवसा स्समन्तत महो सन्मित्रतायां स्वयम् ॥
कीदृक्षंच प्रवाहितेन सहितं कीदृक् प्रभावाऽन्वितं ।
सर्व्वंन्तच्च प्रदर्शनं च विहितं ह्येतर्हि संस्मर्यते ६६५
ये सद्भावन मानते च भवतोऽभिव्यक्त आस्तां भवन् ।
लोकेभ्योहि प्रकाशतस्तदखिलं श्रेरायां स्वमुश्चैस्तराम् ॥
आस्माकाऽऽयसकेस्वयंकृतयति ह्युच्चैस्तरां श्रेणिकं ।
प्राप्तुं तस्य समानकं कठिनता नूनं च संपत्स्यते ॥६६६॥
किन्त्वाऽऽस्माकपरंपराश्रिततया ह्यातिथ्य-सत्कारका ।
आनुसृत्य प्रजा भवत्सुनितरांसम्मानतास्वागते ॥
तावत्यौ ननुव्यञ्जनायसततंचेष्टां करिष्यन्तिहि ।
यच्छक्यथादमतेहितस्फुटयितुंचास्माक मेषाप्रजा ॥६६७॥

इत्थं सम्भवतीह्नोजनसकाशा द्व ल-ख नताम् ।
आसाद्ये त्वभवाद्भरेत्तदमपि स्वान्ते काशत पताद् ॥
आधिक्यंभविताऽवयामि यदर्थ वलो सि-प्र
एकं स्वंसखि राष्ट्रनायकपराऽऽक धन्यवा ॥ ८॥
कर्त्तव्या दबलंविपतिस्थिरधियं ाको ।
देशव्यापृत-भक्तरूपकतया स्वास्के ॥
एतर्ह्यद्यपरंपरैकविषये सन्मित्रसं ।
चर्चानो प्रक्र❀ताद् भविष्यति.वहिर्द स ा मिथः ६६६
अस्माकंयुगदेशयोःसह युजोर्मैत्रित्व-सस कः ।
प्रत्नो वामितिहास-महत्तमःसंभा❀व्य दीर्घस्ततः ॥
किञ्चेत्थं मिथिलेशपुत्रिगिरिजा कालाद्धिपौराणिकात् ।
मित्रत्वं सहयोगसद्दृढतरं संप्राप्त मेवास्तिच ॥ ६७० ॥
वर्त्तमान-समये ह्यनारतं नः परस्परकृतः सयोगको ।
विद्यते विकसितःसमागतो नूनमेनसमयेन प्रार्थितः ॥
चानुसृत्यसमयेननिश्चितह्यन्ततोऽहिततोऽधिकाधिकम् ।
येय मेव सहयोगता द्वयोरेष्यति स्फुटित--नैज-देशयोः ६७१
एतद् दृष्टिदिशा विमर्शकरणे मित्रागमो ह्यत्रच ।
ह्यस्मद् देशनिमित्तकाय घटना पूर्णा महत्वाऽखिलैः ॥
चेत्तिवृत्तनिवन्धपूर्ण-लिखिता श्रीमन्महिम्नो भवेत् ।
तस्यैव प्रमुख प्रदानवसतिर्ह्यत्राव हेतुपूर्णतः ॥ ६७२ ॥

श्रीमान्नो भगवाञ्छिवः पशुपतिः तस्मै प्रदद्याद्दयाम् ।
तत्स्वास्थ्य सुख पूर्णताविलसितां दीर्घायुष संमिताम् ॥

❀ प्रसङ्ग ❀ सायद् भ्रम

यत्कारुण्ये ... भवता स्वीयमह द्राष्ट्रकं ।
... तुं प्राप्येत सर्व्वोन्नतम् ॥६७३॥

... ता-जुपे दीर्घायुषे भारत वैभवायच॥
... श्वरं वक्तिस्म नेपाल नरेशनाथः ६७४

यत्र ... ा न्मत्तस्तथा मेजनतैक-पश्चात् ॥
निष्कं ... सि समर्थयिष्यन्ति समेह्यु
पस्थिताः ॥ ६७५ ॥

"जयने ... ा 'जय भारत" आलपत् ॥
महाराजाऽधि ... ः समापित-स्वभाषणः ॥ ६७६ ॥

२०१३ वैक्रम संवत्सरे कार्तिकस्य ८ दिने श्री ५ महाराजाधिराजेन संयुक्तक राष्ट्रसङ्घदिवसोलक्षे प्रदत्तः संदेशः— ॥ ६७७ ॥

जनेहि संयुक्तकराष्ट्र सङ्घस्य द्वादशाब्दे समये शुभेऽन्हि ॥
भवाऽखिलानां परिवारकाणां सामूहिकक्षेमनिदान
मूलम् ॥ ६७८ ॥

निजाऽभिलाषां निज हार्दिकीं च सम्यक्तया व्यञ्जन
हेतवेऽद्य ॥
नितान्त तान्तं ि लसत्प्रमोदोपेतो भवामिहृद्येमसाऽद्य ६७९

विश्वस्य शान्त्येच सुरक्षणाय भ्रातृत्व-संस्थापन हेतवेच ॥
स्वतन्त्रतायाश्च प्रकाशनाय सोद्योग शिक्षा-प्रचराय
सम्यक् ॥ ६८० ॥

स्वास्थ्यस्य सर्वोन्नतये च ह्यार्थिकीं ... प्रसृतां
... युति-खलस्य ...
चकर्त्ति सङ्घःप्रगतिञ्च य ... -सङ्काशुत् ...
सर्वलो ...
स धन्य ... ॥
तासां प्रकाश नविधाय सर्वैः स्थ ताको ... ॥
स्वीयेति हासेन प्रकाशयत्यपिह नेकेष ... स्वदेशः
... ६८२ ॥
... मतुं
स्तोकांशेन प्रयासकं च वद्ध ... सक ... वर्त्तते ॥
विश्वेषांपरिपूत-लोक हित कर्मनु ... राः परुत् ।
संयुक्ताऽखिलराष्ट्रसंघ-सदसि ... समालब्धवान् ॥
दास्यत्येव यथार्ह योग मतुलं विश्वासता मेदृढा ॥६८३॥

आयासा दधिक श्रमा दविरतं वश्वे मिथो भावना ।
राष्ट्राणां सहयोग-दानमतुलंसौहार्द हार्दं भृतम् ॥
वोभूया जनरवेरिता समनयो विश्वस्य शान्तिन्वकम् ।
इत्यादर्श गुणाः प्रदर्शिततमा राष्ट्रान् समान् तान् प्रति ६८४

स संयुक्त राष्ट्र-सङ्घःपन्थानं सं-प्रदर्शयन् ॥
नृभव्य साधकतमःत्वमेत भवितुं सदा ॥ ६८५ ॥
सैषा श्रीमत्पशुपति नाथं प्रत्यभिप्रार्थना ॥
हार्दिकी "जय नेपाल" नेपालेशो ह्युदैरयत् ॥ ६८६ ॥

विक्रम संवत्सरे तुलार्कोद्गत ८६ दिने
क्रान्ति-दिवसोपलक्ष्ये श्री ५ महाराजाधिराजेन प्रदत्तस्य
संदेशस्योल्लेख :— ॥ ६८७ ॥

-युग सम्मित वैक्रमेऽब्दे ।
ा-स्वधिकार-सूलम् ॥
निनदं शताऽब्दात् ।
निरंकुशशासनस्य ॥ ६८८ ॥

विधायि-स्वं विधातुर् ।
कस्य च स्वर्गतस्य ॥
वी स्य च नायकत्वे ।
प्राणे जनताव्यधत्त ॥ ६८६ ॥

केचिच्च ा निजदेश-प्रेम्णा ।
योद्धार एव खलु विश्रुत-जात-वीराः ॥
येषां स्वजीवनवलेर्व्यदधुः प्रदानम् ।
नेपाल-देश-जनता--हृदयैकवासाः ॥ ६९० ॥

तेसर्वदैव ह्यमरा हृदयाङ्कितानः ।
नेपालीय-जनुषां किल वोभवन्ति ॥
अत्युक्ति रत्र नभविष्यति वक्तुमित्थम् ।
अत्यादरेण सुरलोक-गतेर्नपित्रा ॥ ६९१ ॥

श्रीपञ्चकेनजनकेन समेत—वीर- ।
स्वात्मीय-त्याग- वलिदान-फलस्वरुप- ॥
प्राप्याऽधिकार-सकलाः सकलै स्वाप्ता ।
अस्माभि रेवमुपभोगसमस्त मापि ॥ ६९२ ॥

अन्ते दिवङ्गत स्ववीर--जनैः प्रदृष्टं ।
स्वप्नं च सार्वभ-स्वरुप-प्रजा-स्वतन्त्रम् ॥

पुष्प-प्रकाश-फलव त्करणा
इत्थंमदीय-हृदयान्तर ... धुति-खल ... दिने
... ता- ...

बीराश्च देश हित-त्य... सर्वलो...
शान्तिं लभन्तु च तदी... स: ... ॥
श्रीमत्प्रभो:पशुपते: खलु ... ताको
चेत्थंमदीय मनसोऽन्त ... १९३

... यतुं ...
क्रान्ति-कारि-त्रिभुव ... क: ॥
महाराजाऽधिराजोनो ... सनु ... उक्तवान् ६६५

... सरत ...

२०१३ संवत्सरे वैक्रमे ... ासस्य १८ दिने
पाँगा स्थले स्वागतार्थाय समूहित-जनतायै श्रीपञ्च-महाराजा
धिराजेन प्रदत्तं भाषणम् :— ॥ ६६६ ॥

उपस्थितमहिला ? तथा सज्जनवृन्द ?
पाँगा जनानां समवायकस्य श्रीसर्वकारस्य सयोगतश्च ॥
देशाय सन्त्यक्त स्वजीवनानां सम्यक्तया क्षेमकृते महात्मनाम्
॥ ६६७ ॥

रथ्याप्रपद्यांस्मृतिवोधिकाया मुद्घाटितुं स्मारक-स्तम्भकस्य ॥
प्राप्ते:प्रमोदोऽस्तिशहीदकानाममू:क्रिया:सन्ति निरीहकाखाम्
॥ ६६८ ॥

अमू:क्रिया:सन्ति स्वर्गं-शहीदाना ममूल्यकम् ॥
निरीहता-संश्रितानामिति मेऽस्तिविचारणा ॥ ६६६ ॥

...ड्योग एवं राष्ट्रोन्नये राष्ट्रबल-प्रकर्षे ॥
...य एवं नूनं विधाता सहयोग
दानम् ॥ १००० ॥

...कायां चोदी... यसीं तां जन-
खेदयित्रीम् ॥

...र भावनां निर्मातु मृद्ध स्वकीय
देशम् ॥ १००१ ॥

यथास्व...क... तश्च दास्यन्ति नूनं सहयोग
मित्थम् ॥

विश्वास आ... त्पद्यतेमे तद्व्यञ्जनायाऽत्र
प्रकामयेऽन्ते ॥ १००२ ॥

महत्व-पूर्णाऽखिल-पूर्त्ति-हेतवे ।
आम्यद्भ्य एवं प्रददे स्वहार्दान् ॥
धन्यैकवादा नुपयोगि-लक्षान् ।
त्वरैव संपादयितुं च नैकान् ॥ १००३ ॥

बुद्धिप्रदानं जगतामधीश्वरः करोतु सर्वान् प्रतिचाऽर्थनैषा ॥
वक्तव्यमेनं च स्वकीय मर्पयन् करोमिवक्तव्य महं
विसर्जितम् ॥ १००४ ॥

ग्रन्थकर्त्री स्वतोमौलिक रचनया शहीद-शब्दार्थविशदीकरण
पुरस्सरं देशहेतोः प्राणान् संत्यक्तवतां कथानक रक्षण-
सरणिरस्थूणामेव संकेतयति तथाहि— ॥ १००५ ॥

...त्तिकम्मा

देशस्यहेतोर्निज-प्राणवैभवं त्य[illegible] धुलि-खल-स्य [illegible] दिने
तेषां कथा रक्षण-मूल पद्या-स्त[illegible]ता- [illegible]श्रुत [illegible]
[illegible] सर्वलो[illegible]
[illegible] स धन्य[illegible] ॥

देशहेतो रुज्झितासो र्वह्वो:स[illegible]हर्षताको [illegible]
महाराजाधिराजोनो ‘जय ने[illegible] [illegible]र्मके[illegible] [illegible] ॥१०[illegible]

२०१३ वैक्रम संवत्सरे [illegible] यत्[illegible] [illegible]ने

श्री ५ महाजाधिराजेन मानव[illegible] सं[illegible] [illegible]त्तेनिर्दिष्टः
संदेश :— [illegible] मनु [illegible] ॥ १००८ ॥
[illegible]स्मृत [illegible]

हर्त्तुं न शक्यजानितश्स्वसिद्धन् त्वा[illegible]रस्य सुघोषण कृता ॥
सङ्घे नसंयुक्तक राष्ट्रकेण हयस्मिंदिने चैव ग्रपद्यतेतराम् १००९

परस्पराऽऽसक्तकहार्दभावना-सद्भावना-स्नेह सबन्धुतानाम् ॥
प्राप्ताऽधिकारेण विधीयतेऽमुना संकेतएव क्रियते समाहृतुम
॥ १०१० ॥

निष्पक्षता-न्यायक-विश्वशान्ति-स्वतन्त्रताभ्यो यतनीयमेव ॥
बिशालताऽऽदर्शकता-गुणेभ्यो विश्वस्य सर्व्वैश्च मनुष्यमात्रैः ११

नराधिकार-संदेश-बिश्व- द्योतक-संभृतः ॥
नेपालो नस्तदाऽऽदर्श-रक्षणाय धृत-वृतः ॥ १०११ ॥

न समेष्यति प्रत्यक्षमादर्श मभिरक्षितुम् ॥
“जय नेपाल” इत्युक्त्वाऽविरमद् भाषणान्नृपः ॥१०१२ ॥

... नैक्रमे पौष ७ गते
... गारे श्रीमन्महाराजाधिराजे गते
... दायोजित-स्वागत-समारोहे
... :संदेशः— ॥ १०१३ ॥

... ुनताऽद्यै त त्प्रदेशस्य नः ।
... ानताभिःसार्द्धं मागच्छताम् ॥
जा... समयो ह्य स्माकमेषांप्रजा ।
पूर्वं वा ... नयो राष्ट्रियपित्रा समम् ॥१०१४॥

स्वर्गस्थ प्रभु... सहितं द्रष्टुं समासादितम् ।
एतन्मण्डलकं प्र... रधुना संपर्कमास्थापितुम् ॥
द्रष्टुं नोहिकयापि कामनतयाऽऽयाता वयंस्मो,विना ।
देशस्वीय-जन-प्रदेशप्रगति स्वीयोन्नतैकत्वकम् ,॥१०१५॥

एतन्मण्डलकाऽवतार-समयाद् भव्यात्मकस्वागते ।
ह्यःकाला ज्जनतासु योगममुना ह्यायोजनाऽऽसादिता॥
अद्यै तत्पुर पालिकाजनतया नःस्वागतं यत्कृतं ।
सोऽयंच प्रतिभाऽतितिकेवल महो ह्यस्म त्कृतावेवन १०१६
एतं देश-प्रजा स्वयं विकसितैकत्व-स्वराष्ट्रं वयोः ।
पूर्णो दाहरणं ततश्च मनसा जानन्त एववयम् ॥
तद्धे तो रखिलेभ्य एव सततं सम्वन्धितेभ्यो वयं ।
स्थातुं नोहि क्षमामहे नवितरन्तो धन्यवादं हृदः ॥११७॥

मोरङ्गोहि प्रदेशःप्रगति-पथ-युतःसत्प्रजाभिः प्रजाभिः ।
य त्सत्य-न्यायहेतोःसकलजनतयाऽऽलोकिता
वीरता स्वा ॥

देशस्याऽऽरम्भाकालात्प्रभृ[illegible] घुति-[illegible] दिने
[illegible]ता-[illegible]

सम्यग्जाताङ्किताऽस्ताःकृति[illegible] सर्वलो[illegible]
[illegible] स धन्य[illegible] ॥

[illegible]हर्षताको[illegible]
विकाश-देशैकनिदान दैहि[illegible]कर्मके[illegible] ॥ १०१८ ॥
[illegible]

एतत्प्रदेशस्य प्रदानमस्ति[illegible]यतु[illegible] [illegible]धते
सम[illegible] ॥ १०१९ ॥

[illegible]समनु[illegible]
वैयक्तिक-स्वार्थत एवदेशे-हित प्र[illegible]धेय एव ॥
[illegible]समस्त-[illegible]
अस्य प्रवृत्तौ नु समेधितायां राष्ट्रे ति[illegible]यसमस्तवर्गम् १०२०

अतोनितान्तं भविता समुज्ज्वलं समेत-राष्ट्रैक-महत्वपूर्णकम् ॥
ज्ञात्वा प्रजातन्त्रस्थिरत्वकारिणीं हार्दां समादृत्यममा-
भिलाषिताम् ॥ १०२१ ॥

प्रत्युन्नतेःसत्कृतिपुप्रभूतैःस्कन्धे स्वमंसननु मेलयित्वा ॥
संपन्नताऽऽपादन-सत्सहायं सर्वेविधास्यन्ति ममाभिलाषा १०२२
आदर्शसाक्षात्करणं स्वसौजोदद्यात्प्रकामं परमेश्वरोनः ॥
आदर्शतीं नोधिषणां प्रदद्यात् समस्त देशस्व जनप्रजाभ्यः १०२३

२०१३ विक्रमादित्य संवत्सरे पौषमासस्य ७ दिने
विराटनगरे स्वागताय समूहितेभ्यश्छात्रेभ्यः श्री ५ महा-
राजाऽधिराजेन विश्राणितः संदेशः— ॥ १०२४ ॥

ममोपतिष्ठन्महिला? स सज्जनाः ? ।
अस्यान्नगर्य्याहि विराटनाम्न्याः ॥

...वै... ऽर्थि-छात्रैः ।
... :प्रमोदः ॥ १०२५ ॥
... विष्थदाशाः ।
... य-जीवने ॥
...शिक्षणानि :
... त्स्वशिक्षणाः ॥ १०२६ ॥
... विद्यतेयद् ।
विद्या... न्तः ॥
नियुक्त-... शिक्षकाश्च ।
विनम्रभावो... वदेशसेवा ॥ १०२७ ॥
इत्यादिकान् ... यता-समन्वितान् ।
स्वसर्व-विद्यार्थिजनाय सद्गुणान् ॥
दातुं भविष्यन्ति प्रकाम-सत्फलाः ।
ज्ञानस्य पारं न हि संप्रपद्यते ॥ १०२८ ॥
एतत्तु यन्मे प्रतिभाति किञ्चित् ।
प्रत्येक—छात्रस्य मनोऽभिवृत्त्या ॥
कर्त्तव्य-ज्ञानं च वितीर्यते च ।
कर्त्तव्य-रक्षा ह्यधिकार-रक्षा ॥ १०२९ ॥
सत्यं हि वैयक्तिक-जीवनेऽदः ।
यावत्प्रयुक्तं भवति प्रकामम् ॥
तावच्च राष्ट्रान्तरजीवनेऽन्ताऽ ।
राष्ट्रान्तरेषु प्रयुनक्तयक्षणम् ॥ १०३० ॥
एनत्स्वजीवनाऽभिन्नस्वसङ्गप्रापणोऽस्ति हि ॥
सहायताऽऽपादनं च शिक्षाया मुख्य लक्षणम् १०३१

चम्पू

विराट-नगर-स्थित:सकल-
नुशासन- समास्थित:स ... दिने
इति हृदय-कामनां न ... संकाशात्
जयेति च स चह्विवान् सर्वलो ... २॥
स धन्यवा ... ॥

... र्षताको
२०१३ वैक्रम संवत्सरे ... केष ... ३८

विराट-नगरचिकित्सालयो द्घा ... व ... राजाऽ
धिराजेन भाषितं भाषणम् : ... ॥१०३३॥

अङ्गोपस्थित महिला ? त ... तनु ... जन बृन्द ? ॥
नेपालेन्द्रक-जनता-सहयो ... समस्त ... कित्सनाऽगारे ॥१३४॥

निर्माणो द्घाटयने नोऽतिशायो जातहर्षश्च ॥
मानव-जीवन-शत्रु महान् हि गद एव ॥ १०३५ ॥

एतस्यशत्रो रपर स्वरुपाऽऽमयस्यसाक्षा द्धिविघातु मेव ॥
नितान्त मावश्य समुल्ल सत्यपि सर्वप्र जानां सहयोगताऽस्ति
॥ १०३६ ॥

एवं विधस्याऽद्य परस्पराणां फलस्वरुपं सहयोगकरस्य ॥
चिकित्सनेऽद्: ५दनं समक्षं चो पस्थितं, तद्विहितस्य तस्य
॥ १०३७ ॥

सद्योगदानं वितरत्समे जना: ।
वेत्स्यन्त्यमुष्मिन्हि कृताऽनुभूता ॥
यद्दीन-रोगार्त्त-निषेवणाहि ।
स्वानन्दताऽखण्डन-मूलमेव ॥ १०३८ ॥

...ज-देह-रोग: ।
... नयत्यपि ॥
...कमित्यपि ।
...जस्रमेव ॥ १०३९ ॥
...ा भैषज्य-संयोजका: ।
...जनताह्यु च्चैस्तमाऽऽदर्शिता ॥
... प्र... ां मानुष्य-सद्गौरवं ॥
कामं ... ायान् काङ्क्षामहे न्यन्नितुम्
॥ १०४० ॥

निर्म्मातु ... सहाय-कारिषु ।
चिकित्सितं ...म समस्तकेषु ॥
भूपालमानेस्ति विशेषतोनो ।
यथार्हता—युक्तक धन्यवाद: ॥ १०४१ ॥

स्वास्थ्यस्य सदनं स्वास्थ्याऽस्वास्थ्य साधकनाशकम् ॥
उद्भावयञ्छ्री-महेन्द्रो "जय नेपाल" उक्तवान् ॥ १०४२॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे पौष मासस्य ६ दिने मोरङ्ग-रङ्गेलीनिवासिनां विद्यालयानां तथा राजनीतिक-सामाजिक-संस्था सकाशादादायोजितैर्विशेष-स्वागत-समारोहे समुपस्थितेन श्री महाराजाऽधिराजेन प्रतिपादितं भाषणम् :— ॥ १०४३ ॥

सद्वर्गका हे महिला समस्ता समुद्यमानां ननुकेन्द्रभूत- ॥
मोरंगनाम्नोहि स्वदेशकस्य रंगेलिनाम्नी नगरीसुरम्या
॥ १०४४ ॥

एतत्प्रदेशस्य पुराग [illegible]
चिरं दिनाशा परिप्[illegible]
समस्त-संस्था-जनत[illegible]
कृतोऽस्मदीयःकिल [illegible] ॥

तेनैव नो व्यक्तिग-[illegible]
हृदच्छ—भावश्च स्व[illegible]
सयोगता-मानव-भ[illegible]
भान्तीति चैवं प्रतिभ[illegible] ॥ [illegible]०४८ ॥

सप्ताऽशूभ्रन्यद्विमिते [illegible] ।
सयोगकेभ्यो जनताभि[illegible]म् ॥
यन्नःस्वदेशे परिवर्त्तनं च ।
तदेकभागाप्त-महत्व-पूर्णः ॥ १०४९ ॥

आस्माक--विश्रम्भसु पूर्णतायद् ।
ह्यत्रत्यसर्वैःखलु चाऽत्रतुल्यम् ॥
स्वमेकता-गौरव-भावनाया ।
विशाल-चित्तं परिचीयते च ॥ १०५० ॥

रङ्गेलि-मोरङ्ग-प्रदेश-संपत्- ।
संपूर्ण-नेपाल-प्रदेशकस्य ॥
भविष्यती कान्तिमती प्रदीप्ता ।
संपूर्यते वक्तु मपीत्यमन्ते ॥ १०५१ ॥

ददामो हार्दिकान् धन्यवादान् हार्दिक स्वागते ॥
सम्बन्धिभ्यस्ततो राजा "नेपाल जय" उक्तवान् १०५२

...संवत्सरे पौष मासस्व ६ गते

... स्थित-वज्राघाटे जन-सह-
य... न-विकासाऽऽश्रम-भवनस्य
... हाराजाऽधिराजेन विहितं
... ॥ २०५३ ॥

... न्द ? योषा ? ।
... तांशे ॥
रङ्गे लिन... - प्रदेशे ।
परम्पराणां ... मामाप्त्वा ॥ १०५४ ॥

निर्मीयमाणस्य च गान्धियुक्त- ।
प्रजा-विकासाऽऽश्रम-मन्दिरस्य ॥
ह्यधस्तले प्रस्तरन्यास—कार्यं ।
कुर्वाण एवाऽस्मि स्वतःप्रवृत्तः ॥ १०५५ ॥

सत्य-न्याय-समाज-भावुकयुते क्षेत्रे च श्री-गान्धिना ।
यत्त्यागश्च निदर्शितोऽखिलतपरं तच्चेतिहासाङ्कम ॥
एतादृग्ह्यपराऽखिल स्व-विषये कर्त्तुं च य च्छक्यते ।
कार्यान् प्रेरयतां समस्त जनता नो हार्दिकी कामना १०५६

अमुष्य निर्म्माण- प्रवर्त्तनाय ।
लग्नान् सतः स्त्रीः प्रति मे शुभेच्छा ॥
तथाऽस्मदीयाऽखिल-धन्यवादाः ।
"जयेति नेपाल" ह्यजल्पनेन: ॥ १०५७ ॥

२०१३ विक्रमाब्दे धर्र ... धुलि-खला स्य ... दिने
बिराटनगरस्य विभिन्न-यंत्र ... सकाशात् ... ऽ
कर्म्मचारिणां सकाशा ज्जात-सु... सर्वलो...
धिराजेन समुदीरितं भाषाऽ... स धन्यवा... ॥

...र्षताको...
उपस्थिताः ? कर्म्मशीलाः ... पङ्क्तिके ... ता... ॥१०५९॥
तथा वर्गाः ? सज्जनाना म... अय यतु... ।

विभिन्नता-संयुत-... सक... ।
कार्म्माऽखिलानां ज... पौ... मनु...रात ॥
अन्यत्रवत् स्वागतणे सस्वादने ।
वयंदिशामःखलु धन्यसं...दकान् ॥ १०६० ॥

यंत्राऽधीश्वर-का...र्म वर्ग-युगयो र्नेपाल-सद्गौरवे ।
चोन्नत्यै सहयोगतो हि सुतरां व्यक्तःसहायश्च सः॥
एवं यन्त्रक-स्वामि-कार्म जनकृत्सु स्वान्त-वैमत्यकं ।
तत्त ृणाँ मनसाऽपनोदन-विधौ कार्या च सद्भावना १०६१

अस्मिन राष्ट्रस्य यन्त्राणां कर्म्मकृद् यन्त्र-स्वामिनाम् ॥
भावुकं भवतीत्येव मास्माकीनाऽस्ति धारणा ॥१०६२॥
अत्रत्यो योग-प्रेमि-सकाशा त्प्राप्त-प्रेरणा ॥
अन्य देश-जनाः सन्तःकृतो योग-प्रसारणः ॥१०६३॥

...०मजदूर वर्ग

...वराष्ट्रस्याऽभिधानकम् ॥
...नोऽन्तर-कामना ॥१०६४॥
... स्तोककालतः ॥
...रम्भःपूर्ण एव नः ॥१०६५॥
...षां प्रपूरयेत् ॥
...षणाऽन्तं नृपोऽकरोत् १०६६

... ...सस्य ११ दिने
विराट नगराद् ... गच्छता मध्येवर्त्मनि लघौ
विश्रामे स्थानीय-जन... संस्था-राजनीतिक-सामा-
जिक-वर्गाणां सकाशा... महाराजाऽधिराजाय समर्पि
तानां नैकाऽभिनन्दन-पत्राणां प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाधि-
राजेन व्याहृतं भाषणम्:— ॥ १०६७ ॥

दयितका ? जना ? देश-वासिनः ? ।
कृत-परस्पराऽऽलापनेन च ॥
जनतया सुखं सर्वथाऽसुखं ।
ननु विदित्सति नो महन्मनः ॥ १०६८ ॥

तस्मा देतत्प्रदेशीयैर्मिलित्वा च प्रजाजनैः ।
मिथःसंलापनं कृत्वा प्रसीदामोऽतुलं वयम् ॥ १०६९ ॥

यद्यप्येष स्तोक देशस्तथाप्यल्पस्य बृंहतो ॥
देशद्वयोर्नोमहिमा गरीयानेववर्तते ॥ १०७० ॥
भवति न स्तनौ यादृशं महन्नघुतमाऽङ्गकन्तन्महत्वकम् ॥
लघुमहत्वयोरेक रूपतां तदपि वर्त्तते देशजीवने ॥१०७१॥

इद महो ? भृशं सत्य-संस्मभर [illegible] धुति-[illegible] दिने
प्रति समुन्नति कर्मसुश्रमोद्यति[illegible] सकाशात् [illegible]
कृत मिदं हिचेत्सर्व-स्वस्थता-सु[illegible] सर्वलो[illegible]
अधिकतोऽधिका ह्येतदीहयाऽ[illegible] स [illegible] ॥
[illegible]र्षताको[illegible]

मेलनोत्कण्ठित-जनाच्छ्रीपञ्च[illegible] ॥ [illegible]
महेन्द्र-प्रभुणाऽभाषि "जय [illegible] ॥ [illegible]७४॥

सम[illegible]

२०१३ संवत्सरे वैक्रमे पौ[illegible] दिने मनु[illegible]
धरान-प्रधान-पाठशालायाः प्राङ्गणे [illegible]नामेव विभिन्न-राजनीतिकानां सामाजिकानां सं[illegible]नां तथा महिला-सङ्घानां सकाशात् आयोजित-स्वागत-समारोह उक्त पूर्वाणां विभिन्नानां सकाशादपि प्रभवे श्री ५ महाराजाऽधिराजायाऽर्पितस्याऽभिनन्दनपत्रस्योत्तरे प्रभुणा श्री ५ महाराजाऽधिराजेन भणितं भाषणम् :— ॥ १०७५ ॥

समोपस्थानाप्ताः सकल-महिला सत्समुदयाः ? ।
धरानाख्यस्याऽस्यकृतजनतया राष्ट्रिय-रतिः ॥
भवत्यस्मिन्नेषा मधुरकलया दर्शिततमा ।
ततोऽस्माकञ्जातो ह्यनुभव-सुखैः संपरिवृतः ॥१०७६॥
धरान्संस्थानंहि भवतिच यथार्था दवगतम् ।
हीतिवृत्तो स्थानं ननु चनिज-देशस्य लिखितम् ॥
प्रकाराणां केषाञ्चिदपि ननु देशोन्नति-कृतेः ।
समस्तैर्गन्तव्यं सुकृत-जननैकस्य सरणौ ॥ १०७७ ॥

...स्थिरतयाऽमुष्यहिप्रजा ।
...ति परस्माच्च सुखिनः ॥
...मपिवृत्यर्थ चलनं ।
...ग्रहति रावश्यकतमा ॥ १०७८ ॥

...तिशय मावश्यकतमं ।
...ने... विहित-साहाय्य-वशतः ॥
...ज... पि भवेयुश्च सुखिनः ।
समारोह... ति स्वीय-जनता ॥ १०७९ ॥
ताभ्यो नि... श्चास्माकं- स्वहृदयान्तरात् ॥
धन्यवादोऽस्ति... त जये" तिनृप ऊचिवान् ॥१०८०॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे पौष मासस्य १२ दिने राजो परिस्थित-शिविरे सुन्दर कुन्दर नामधेये विहार-प्रदेशस्य नेपाल-देशस्य कोशी-योजना-विभागीयाऽधिकारिभिरायोजितऽभिनन्दन-समारोहे श्री ५ महाराजाधिराजेन भाषितं भाषणमधस्तनम् :— ॥ १०८१ ॥

सतां जनानां निवहा ? विहार- ।
प्रदेशकस्य ह्यधिकारिलोकैः ॥
कोश्यां कृतायाःखलु योजनायाः ।
विभाग-संप्राप्त-स्वकर्म्मकारिभिः ॥ १०८२ ॥

राज्येऽस्मदीये ह्यभिनन्दने कृते ।
नेपाल-देशीय-प्रजाजनेभ्यः ॥
सर्वेभ्य एवं प्रददामिचाऽहं ।
स्वकीय-हार्दाऽखिल-धन्यवादान् ॥ १०८३ ॥

समुज्झनं स्वेतर-दर्शितानां [illegible]
स्वान्यैतरै र्भावित-भाव[illegible] द्युति-[illegible]स्य [illegible] दिने
ऊरीकृतिस्तत्सहयोगताय[illegible]ना-सकाशात् [illegible]
रेतद्धि स्रोतोऽखिलमु[illegible] सर्वलो[illegible]
नेपालकस्याऽखिल-भार[illegible] स धन्य[illegible] ॥
मिथःकृताभिः सहयोग[illegible]र्षता[illegible]
एतां हि कोशीयक-योज[illegible]र्नके[illegible] ११३०
नेपाल-देशीयक-भव्य[illegible]यतुं [illegible]
समीक्ष्य तान्तां वरिवृ[illegible] सं[illegible]
प्रमोदनं तद्धिनिसर्गताऽ[illegible]मनु[illegible] ॥
या काऽपि लोकस्य हिता[illegible]स्त[illegible] कृति ।
स्तस्यां यथाशक्य-सहायताऽस्ति नः १०८६॥
पणाऽनु सारोक्तक-योजन कृति ।
र्व्यवस्थितौनोऽस्तिहित कुभेच्छा ॥
तद् योजनैकस्य व्यवस्थितावपि ।
सहायता नोहि भविष्यति ध्रुवम् ॥ १०८७॥
प्रावेशिके मित्रकराष्ट्र-भारते ।
वेविद्यमान-प्रहति-प्रपूरणम ॥
अस्याःसकाशाद्विदधीमहीह ।
यथातथा सदृश-लाभ-युक्ताः ॥ १०८८ ॥
अस्माक मेषा हृदयेऽपिधारणा ।
ह्यन्तेऽस्मदीयद्वय-राष्ट्र-सम्मितात् ॥
मिथोह्यवाप्ता त्सहयोगतश्च ।
भूतं भविष्यन्निखिलं च कर्म्म ॥ १०८९ ॥

[illegible]न-समृद्धि-पोषकं ।
[illegible]-द्विदेशयो ॥
[illegible]काऽभिलाषा ।
[illegible]तौ पशूनाम् ॥ १०६० ॥
[illegible]श-सहयोगं लसन मिथः ॥
[illegible] "नेपाल जयता" दिति १०६१॥

[illegible]त्सरे पौषमासस्य १३ दिने राजविराज-[illegible]रा-पुरसत्य-चत्वरे श्री ५ महाराजाऽधिराज-[illegible]मिति-सकाशा दायोजित एकस्मिन सार्वजनिक[illegible]त-समारोहे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तं भाषणमिदमधस्तनम् :— ॥१०६२॥

भो रुपस्थित-महिला स्तथा सज्जनवृन्दक ? :—
नेपाल-देशे सप्तर्या मण्डलेऽत्र समागमे ।
वाञ्छनाऽस्माकमभवच्चिरात्राय कालतः ॥१०६३॥
परिस्थिति-वशात्किन्तु सैषाऽस्माक मभीषणा ॥
नासादिता पूरयितु मेतावत्समयाऽवधि ॥ १०६४ ॥
अद्यैवैतन्मण्डलस्य देश-प्रेमि जनैः समम् ॥
मेलनं सन्तोष-प्रद मस्माकं जात मस्तिच ॥ १०६५॥
प्रत्येकं मनुजस्य सौख्य मतुलं संमानता स्वैरिते ॥
कृत्वा तन्नियते सचारु-शमता-समृद्धिशीलस्यनः ॥
नेपालस्यदिदृत्तता-विलसितां स्मृत्वा समादर्शतां ।
सत्कृत्या ह्यत्रागतस्य-स्वागत-समारोहः समायोजितः
॥ १०६६ ॥

पदेपुनिर्म्नलिखिता व्यक्तयो धुलि-खल स्थ दिने
प्रधान न्यायाऽधीश-पदे ह्यो सर्वलोक
रत्नबहादुरविष्टो न्यायाऽ स धन्यवा ॥
श्रीलसिद्धिबहादुरो न्याय र्षताको
सर्व्वो च्चकाऽदालतस्याऽधिर्नको पदे १३८
आषड् वर्षावधेर्मीन-बहा ७१ ॥
तस्याऽस्था*यि विशेषे च स श पदेषु च ॥
नेत्रैकशून्ययुग्मस्य हायनस्य मनु ॥ ८७२ ॥
यावद् द्वितीयाऽह्ना द्धे तोरध स्त त-नामका ॥
नियोजिता श्च ह्यस्माभि र्व्यक्तयःसन्ति दर्शिताः ॥८७३॥

थापा तिलक शम्शेर-हिरामान-प्रधानकः ॥
शेर शङ्कर श्रीसन्तबहादुरे तिनामकाः ॥ ८७४ ॥
उपेन्द्रराल-श्रीवल्लभशंशेर-विधायिनौ ॥
इम इत्थं पूरिताःषट् प्रपद्यन्ते हि संख्यया ॥ ८७५ ॥
प्रधान न्यायाऽऽलय कर्म्मचारिणःपदाऽनुरुपाश्रित-
तत्पदेषु ॥

सर्व्वोच्चकाऽदालत नामधेयेऽपसारिता सन्यखिलाश्च-
येते ॥ ८७६ ॥

* एडहक

खदुःखवाचो ।
वर्त्मनीता ॥
षोःश्रुतेः ।
तञ्च ॥ १०८६ ॥
सम्यक् ।
याम् ॥
हि बाधा ।
त्थमेव ॥ १०६० ॥
एतादृशे ।
स्वाऽन्येत ल राष्ट्रकाणाम् ॥
राष्ट्रोऽस्मदीय रा प्रपत्स्यते ।
समान-कक्षासु मानताश्रयन् ॥ १०६१ ॥
एतत्स्वहार्द-कृत-मानितेषु ।
श्री-सर्वकाराऽखिलकर्म्म-चारिषु ॥
आलोकिता या सहयोग-भावना ।
सास्थेयसौस्था त्सुचिरायपश्चात् ॥ १०६२ ॥
स्वच्छता-प्रत्यय-सर्वकारको ।
ह्यस्ति हि स्मर्याज्जनतेत्थमेव ॥
राज्ञोऽधिकाराप्तजनाःसमस्ताः ।
स्मरन्तु स्वीयान्जनतैक-सेवकान् ॥ १०६३ ॥
पुष्पाय भूयात्सफलाय भूया ।
न्नेपालदेशोऽतिशय स्मिताऽऽस्याः ॥
नेपालिनो नोरसिका भवन्तु ।
ह्येषाऽस्मदीया गहना संसीहा ॥ १०६४ ॥

पशुपति-नाथो देवःपूरयताव घुलि-खल स्य दिने
शेषेनो मङ्गलकामो यथार्ह-ा- ... ॥

राजाऽऽदर्शकता-ज्ञानज सर्वलो
भाषित्वेदं भाषितवा " स ... ॥

... दर्शताको

२०१३ विक्रम संवत्सरे ... १।११३८

राजविराज-गोलबजार-चत्वरे ... ५ महाराजाऽधिराजत्रिभुवन वीरविक्रम ... प्रतिमायाःशिलान्यासाऽनन्तरं नागरिक-स्वागतसनु ... समारोहे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन वितीर्णं भाव ... :— ॥१०६७॥

आदर्शप्रेमाऽन्वितदेशवासिनः ? ।
स्वर्गीय-कल्यस्मरणीय-राष्ट्रिय- ॥
पितुःपवित्र-प्रतिमूर्त्ति-कल्पने ।
जीवत्पुरे राजविराज-नाम्नि ॥ १०६८ ॥

कर्म्मण्यमुस्मिन्सुकृतस्यदायि ।
प्रसार-हस्ताऽखिललोकतंत्र- ॥
प्रेमाऽन्विताऽऽदर्श-समन्वितस्य ।
सन्दीपनो दाहरणोऽयमस्ति ॥ १०६६ ॥

सत्रा तेन ह्ययन्तदीय कृतकज्ञत्वस्य दृष्टान्तकः ।
सर्व्वैस्तादृश भावनाविलसिते जातेच कृत्यात्मके ॥
गौरिशंकरजानकी जनक सच्छ्रीवुद्ध लीलास्थलम् ।
ह्यस्माकं जननीत्वमाहि भविता सार्थत्व-युक्ता भृशम् ॥११००

अ

वह्यादर्शतायुक्तसुमैःसमानं ॥
वै ंकरिष्णुं ननु भूषयामः ॥११०१
र्ग-प्रवीणता-कर्मठंकार्यकर्त्तृन् ॥
ादो "जयेति नेपाल"
सशं स भूपः ॥११०२॥

म
प्र
अद्वि३ रें पौष मासस्य १४ दिने
राजविरा ाध विशाल-भूम्या मायोजित
स्वागत-समारोहे ां प्रत्युत्तरे श्री ५ महा-
राजाऽधिराजेन स शः— ॥ ११०३ ॥

शिक्षक गण ? विद्या ा ? तथा महिला ? सज्जनवर्ग?-

भारत्याःखलुयेह्यु पासकजना श्चोपासिका याः जनाः ।
सर्व-प्रेरणता-समेतनिवहेलीनाः प्रसन्नाःवयम् ॥
यद् यद् राष्ट्र-भविष्यतोन्नतितती शिक्षार्थिणा मायसेऽ ।
गौणेन कृत-शिक्षकाऽऽयस-विधौस्तोनिर्भरत्वं गते ॥११०४॥

प्रत्येक मास्माकसराजकीय प्रधान-कर्त्तव्यमिदं
हिवर्त्तते ॥
प्रचारतायांच सुदृणस्य प्रवन्धवन्धे स्वदृढैकचित्तता ११०५

ॐ शंभु स्तुती

...-चम्पू

प्रत्येक-संपन्नक-मण्डलाऽऽश्रिता:शिक्षा

...घुलि-खल-स्य ... दिने

विद्याप्रचार-प्रसर-प्रवन्धे देशी...ा-संकाशतु ...

...सर्वलो...

स्थैर्यांसमेनं सुचिरं ... स: धन्यवा... ॥

वोधन्तुसर्वे निखिला ह...र्षताको

अन्योऽन्यता-जात-सयो...र्मके... १३८ ॥

प्रसर्पति क्षिप्रतया सु...यतु... ११११ ॥

स्रोतोवहेतस्य निज—...स...

दु:खानि सर्वाणि प्रवा...मनु... ॥

इत्यस्मदीय: प्रतिपद्यते...स्त... ।

प्रपूर्णसंपादित—प्रत्ययोहि ॥ ११०८ ॥

स्वराष्ट्रियोत्थान-महत्वकं स्वं ।

ज्ञात्वा स्थिता:सन्त्यखिलाऽनुशिष्टौ ॥

निजान् सुशीलान्किलवोधयुक्तान् ।

कुर्वन्त एवाऽखिलदेश—सेवने ॥ ११०६ ॥

स्वकर्म्म वीरत्वकसिद्धताऽऽश्रये ।

नहिस्खलिष्यन्ति हि छात्रका:जना: ॥

अस्माक मेषाहिद्रढिम्नी धारणा ।

व्यवोचतेत्थं ह्यवनी—महेन्द्र: ॥ ११०१० ॥

एतत्समारोहक—योजना-द्ध ।

विद्याऽनुरागेण समन्वितेभ्य: ॥

हार्दाञ्छुभेच्छयुत धन्यवादान् ।

ददुस:प्रजाभ्यो गदतिस्म भूप: ॥ ११११ ॥

[illegible] वैक्रमे माघमासस्य १४ दिने
[illegible] प्रसङ्गे धूलिखेलं प्रति प्रस्थि-
[illegible] महाराजाऽधिराजस्य स्वागतया
स[illegible]त्राणां प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽ
[illegible] संदि[illegible] ॥ ११२४ ॥

[illegible]ताऽह मद्य मे ।
[illegible]ध[illegible] काष्ठमण्डपात् ॥
इत[illegible]मागतोऽस्म्यहं ।
नहि ल[illegible]-मान-हेतवे ॥ ११२५ ॥
तु परं [illegible]विविधे स्थले स्थले ।
विहित-स्वागत-साधनाय च ॥
प्रददाय न धन्यवादकं ।
न समर्थोऽस्मि परं प्रवक्तितुम् ॥ ११२६ ॥
जनताऽऽश्रित-दर्शितैकता- ।
जन-सद्भावन-साधनाऽन्विता ॥
रचनाय च देश-हेतव ।
इति लब्धास्मि करोमि वाञ्छना ॥ ११२७ ॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे माघमासस्य १४ दिने धुलीखेल—प्रदेशे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन स्वस्वागतायैक-त्रितायै जनतायै प्रदत्त—भाषणमिदम्:— ॥ ११२८ ॥

स्वस्थिता राष्ट्रिय-हार्दयुक्ता ।
नेपाल—देशीय-निवासिनश्च ? ॥

अद्यैव चाऽस्माद् धुलि-खेल ... स्य ... दिने
समादरोऽयं जनता-... ... ...
तस्यैवहेतोःप्रति सर्वलोक ...
हर्षाऽतिरेकोऽस्ति सः धन्यवादः ॥
एवंविधोत्साह-सहर्षताको ... ।
देशो-पयोगोद्यत-कर्मके ... ॥ ११३० ॥

शक्यं च संदर्शयितुं ... ।
देशो हि सर्वस्य ... व ॥
कर्त्तव्य-सक्ति र्हि मनु ...-धमः ।
स्मरन्तु विन्दन्तु समस्त-लोकाः ॥ ११३१ ॥

मिथो मिलित्वा ससहायलोकैः ।
कृतेऽत्रभावं सकलं विनष्टा ॥
आस्माक-देशोभविता हि दीप्तो ।
हीमा सभीप्सां विदधामि कामम् ॥ ११३२ ॥

प्रदर्शयन् स्व-कर्त्तव्यं प्रति प्रिय-प्रजा नृपः ॥
"नेपाल जयता" दित्थ मुदारा व्यसृजद्गिरः ॥११३३॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे माघमासस्य १७ दिने पूर्व. १ नं. संख्याकस्य प्रमुखस्थाने चौतरायां श्री ५ महा-राजाऽधिराजस्य स्वागतायाऽऽयोजित-समारोहेऽभिनन्दन-पत्राणां प्रत्युत्तरे तेन प्रभुणा प्रदत्तं भाषणम् :— ॥११३४॥

सल्लोक वर्गा ?॰महिला ? स्वमद्य ।
प्रियस्वदेशोऽत्रनिवासिनां च ॥

...ऽन्तरा जात-सहर्ष भावः।
...यते नो हृदयाऽन्तराले ॥ ११३५ ॥
उद्देश्यमेतद् भ्रमणस्य मुख्यं।
देशीय-कोणाऽखिल-वीक्षणञ्च ॥
प्रिय-स्वदेशीय-निवासि-युक्तं।
सम्पर्क मभ्यर्ण तमं विधाय ॥ ११३६ ॥

आ...न दानात्सुपरिस्थितेश्च।
स्व...ऽनुभावात्खलु मातृ-भूमेः ॥
समुन्नति-प्रापणमेतदीय—।
पद्या-सहायोन्नयनं च नूनम् ॥ ११३७ ॥

एतस्मात् समया त्पुरोऽस्य विषये ष्वासन् कथाःसंश्रुता।
सर्वं यद्यपि न स्तथापि मनसा मानन्दता नाऽऽगता ॥
एतत्तेन स्वतोऽस्य वस्तुकपरिस्थि त्यात्स-बोधाप्तिभिः।
सत्रा स्वानुभवेन पूरिततया ह्याप्यायतेऽस्मन्मनः ॥११३८॥
अत्रत्यस्य समस्थितिं सकठिना मेवं पठामो वयम।
सत्कार्यं सहयोगतां चमननाद् देशोऽस्ति निर्मेयकः ॥
नेपालीय-जनैःस्वकार्य-रतया निध्याय सर्वैकशः।
भूम्ना लोकहिताय लोकसुखतायै कार्य मेवाऽखिलम् ११३९
यथा तथं कर्मचरिष्णुभिर्जनैःकर्त्तव्यता ध्यान-धृतैकमानसैः॥
सर्व-प्रजानां च स्वदेशकस्य सेवा विधेयाद्दढ
प्रत्ययोऽस्ति ॥ ११४० ॥

देश-सेवा-धृत व्रतः पर्वतेषु भ्रमन्नृपः ॥
भाषणाऽन्ते जल्पतिस्स जय नेपाल इत्यपि ॥११४१॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे माघमासस्य [illegible] दिने दोलखा-पाखल्दी गोचर-स्थाने श्री ५ महाराजाऽधिराजेन स्वागतस्य प्रत्युत्तरे मुखाम्भोजा द्विसृष्टा भाषणाः- ॥११४२॥

देशाऽनुरागा महिलाश्च सज्जना ?
आस्माक-नेपाल-पुरातने पुरे ॥
श्रीदोलखायां च समागमकृताम् ।
अत्रस्थितानां च प्रजाजनानाम् ॥ ११४३ ॥
मिथःप्रलब्धे र्जनसंगतेश्च ।
सुखायतेऽस्मान्नितरा मजस्रम् ॥
देशस्य निर्माण-सु-कर्मजात ।
मास्माक मेवाऽखिलकृत्य मेतत् ॥ ११४४ ॥
स्वस्त्रोपयोगि-कृति जात-तत्परै ।
राष्ट्रस्य कल्याणतमस्य संभवः ॥
सामूहिक-श्रेयसिव्यक्तिमंगलं ।
संपद्यमानं बहु जायते ध्रुवम् ॥ ११४५ ॥
श्रीसर्वकारे समवस्थितैश्च ।
समन्वितं तज्जनताऽखिलैश्च ॥
सँस्मृत्य सेवैकसुभावनाभिः ।
कार्येषु नःसत्यतमोन्नति हि ॥ ११४६ ॥
अन्येतरस्मिन् खलु राष्ट्रकाखिले ।
राष्ट्रोऽस्मदीयः पदवीं महौजसाम् ॥
प्रपत्स्यतेऽसौ हृदयैक-धारणा ।
ममाऽऽदरोत्साह-विलोकनं कृतम् ॥ ११४७ ॥

यत्तस्य हेतोः किल धन्यवादकं।
स्थातुं नदत्का नसहामि सर्वथा॥
भीमेश्वरःसर्वजनान प्ररत्नताद् ।
इत्य स्मदीया हृदयैक-धारणा ॥ ११४८ ॥
"जय नेपाल" इत्यन्ते भाषणान्तं व्यघोचत ॥
भीमेश्वरेश्वरो राजा नेपाल-जगदीश्वरः ॥११४६॥

२०१ संवत्सरे वैक्रमे माघमासस्य २६ दिने २ नं. पूर्वस्यां दिशि रामेछाप प्रदेशे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन स्वागत-समारोहस्य प्रत्युत्तरे समुच्चारितं भाषणम :— ॥ ११५० ॥

देशनिवासिनः ?

एतद् देशनिवासिनां समुदये चाऽद्यत्व-सामूहिके।
व्याहर्त्तुं गमिते हि किञ्चिदपि नो नैसर्गिकं हर्षणम्॥
अत्रैवं जनसंकुलोहि परमःसंभाव्यतेऽयं ननु ।
स्थानेऽस्मिन्निति सर्ववार-प्रथम-श्चैवाऽवयामि
स्वयम् ॥ ११५१ ॥

एतत्प्रदेशीय-जनाऽखिलानाम् ।
समत्त सागम्य सुखाऽसुखानाम् ॥
अद्याऽखिलानां व्यवहारकाणां ।
यथार्थ-बोधाऽवसरश्च लब्धः ॥ ११५२ ॥

"आधृषाद्वा" इति विभाषितणिच

नेपाल देशस्य च भाग एषः ।
कया प्रणाल्या स्फुटितो भवेच्च ॥
अत्राऽनुभूतस्य च कस्य चिद्वा ।
ह्यङ्गीकृतौचाऽवसरं प्रलब्धम् ॥ ११५३ ॥

श्री सर्वकारो दूधृत-योजनाभ्य ।
स्तन्वा हृदा वा च वसूभिरे व ॥
देयः सहाय श्च यथा स्वशक्यम् ।
अस्मिञ्च भव्यं निहितं समेषाम् ॥ ११५४ ॥

श्री-सर्वकारस्य च कर्म्मचारिभिः ।
कर्त्तव्यता-संश्रितवद्भिरेव ॥
निषेवणीयाऽवसराऽऽगतो हि ।
सेवाच्युतश्चेदनुताप एष्यति ॥ ११५४ ॥

श्रीमत्प्रभुं पशुपतिं खलु प्रार्थयन्तः ।
शेषे स्वकीय-नयपाल-निवासितानाम् ॥
भव्यं समृद्धि-भरितं, मम वक्तृताया ।
अत्र स्थितैक-विरतौ नु वयं भ वामः ॥ ११५५ ॥

प्रार्थयच्छ्री-पशुपतिं नृपालःस्वीयभाषणे ॥
"जय नेपाल" इत्यन्ते भाषणान्तम कीर्तयत् ११५६

२०१३ विक्रम संवत्सरे फाल्गुनमासस्य ५ दिने ओखलढुङ्गा-प्रदेशे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन्द्र स्वागतार्थ-समूहित-विशाल-जनसभायै प्रदत्तं भाषणम् :- ॥११५८॥

देशस्यैव निवासिनो ? जनतया ह्येतत्प्रदेशस्य वै ।
चैकत्र प्रतिपद्यमान-चिति तोमेमोदते मानसम् ॥
अद्यैतच्छुभ-पर्व संप्रति वयं स्मो मानयन्तः पुनः ।
श्रद्धा-प्रेम-प्रतीकतैक सहजं जानामि भावं चतत् ॥११५६॥

प्रत्येक-नागरिक-हस्ततले च देशाऽ ।
भ्युत्थान-कर्म तदधो नयनं समस्ति ॥
नीपञ्चकेन जनयोग-सहायमाप्त्वा ।
नीतेन लोक-हितकृन्निरवग्रहेण ॥ ११६० ॥

एकं प्रदाय नहि त द्ध्यधिकार-मात्रं ।
दायित्व-भार मधिकं निहितं प्रजासु ॥
स्वाङ्गी कृतस्य खलु तस्य सुभावनानां ।
संवाहने सति ततो भविकोऽस्तिदेशे ॥११६१ ॥

एतस्मिन दिवसे विभिन्न-विषये सर्वाःसमस्याःखलु ।
सर्वत्र प्रतिभान्तितामवि कार्यं समाधानकम् ॥
ताःसर्वाश्च भवन्ति नैव श्रमतो नाना समाधानिताःस्तं ।
कालोऽस्ति ह्युदयस्य योगभरितो देशोन्नति श्चाऽत्रच ११६२

सर्वैःस्वतुच्छां स्व-मनःप्रवृत्तिं ।
निरस्य, राष्ट्रस्यहितं विधातुम् ॥

अन्वेषमाणे निज दुःखबाधाः ।
शक्ष्याम एवञ्चच्छमनाय सर्वा ॥ ११६३ ॥

विश्रम्भोऽस्ति हिसत्तमो दृढतरो देशैकवासिप्रजा ।
वैशिष्यात्किल कर्मचारि-जनता ज्ञात्त्वा स्वकर्त्तव्यताम् ॥
धर्मेणाऽखिल-कर्म-चारि जनता सेवेरनेवं व्रतम ॥
हीत्थं संप्रतिपद्यमानमनसां जाता दृढा धारणा । ११६४॥

स्थित्वाऽनुशासने स्वीयं कर्त्तव्यस्या ऽभिरक्षणम् ॥
एव देशोन्नते श्चिन्ह मुपादित्सन्नृपः प्रजाः । ११६५ ॥

शेषे सर्वा मिलित्वा हि देशोन्नत्यै क्षमेत सा ॥
देश-प्रजायै दद्यात् स शक्ति-प्रज्ञे सदाशिवः ॥११६६॥

इत्थं श्रीमत्पशुपतिं प्रार्थयन् धन्यवादकम् ॥
दिशामि " जय नेपाल " नेपालेशोऽभ्यभाषत ॥११६७॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे कुम्भराशिस्थिते श्रीसूर्य ७ दिने प्रजातन्त्रदिवसोपलक्षे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रकाशिताः संदेश-गिरः— ॥ ११६८ ॥

अद्य प्रजातन्त्र-शुभे हि वासरे ।
देशस्य देशीय-निवासिनां सताम् ॥
सेवासु स्वीयालव-लीनता दधत् ।
पणोऽस्ति कार्यो निखिलै स्वश्यकम् ॥११ ६॥

स्वर्गीय श्रीलपञ्चाऽखिलककतिपयैः कर्मवीरैःकृतैस्तैः ।
आत्म-त्याग-स्वरुपात्कलयित जनतन्त्रं प्रपूर्ण-स्वरुपैः ॥
निष्पत्तिं प्रापयित्वा सकुसुमफलनाऽऽदर्शयत्प्राप्तवेलै ।
विस्मर्त्तुं नो नवेला निखिलसमुदयैर्वक्तु मत्युक्ति रेषा ११७०

ह्येतेन तेनाऽखिलकं स्वकीयम् ।
स्वकीयतुच्छां हृदयप्रवृत्तिम् ॥
अस्मत्स्वतन्त्रस्य च वेदिकासु ।
सद् भावनैकात्मवलिप्रदानम् ॥ ११७१ ॥

समर्पयित्वा जनताभिरेवं ।
मिथःसयोग-क्रियया समेत- ॥
प्रधान-कर्माखिलक-कृतेषु ।
स्वकीय-देशोद्युदयस्य मार्गे ॥ ११७२ ॥

सद्ग्रणी रेष्यति चेत्थमेव ।
ह्यस्ति प्रतीति रियमस्ति दार्ढ्या ॥
एवं विधे वः सहयोगकञ्च ।
देशोन्नयार्थं किल सर्वकारैः ॥ ११७३ ॥

उत्थापित प्राज्यसुयोजनाचेद् ।
भवन्तु विश्राणन-कर्मकारिणः ॥
इत्थं मदीया हृदवैक—धारणा ।
प्रपद्यते सर्वप्रजाऽपरोक्षकम् ॥ ११७४ ॥

नेपालीय जना निजाऽधिकरणे प्रत्येक-कर्त्तव्यतां ।
ज्ञात्वा देश-विकासनाय परमं सर्वे श्रमिष्यन्ति च ॥
इत्थं प्रत्यभिप्रार्थनाऽद्य च वहिःसत्काष्टकान् मण्डपात् ।
नेपाले विदधामि नः पशुपतिं मृत्स्नामवष्टभ्य च ॥११७५

प्रजातन्त्रात्मक तरुं सपुष्प-फल-संयुतम् ॥
इतिवाञ्छन्द्रष्टुमिनो "जय नेपाल" व्याहरत् ११७६

२०१३ विक्रम सवत्सरे फाल्गुनमासस्य ११ दिने दिलपा राजशिविरे स्वागताय समूहिता जनता श्री ५ महा॰ राजाऽधिराजेन समुदीरिता भाषणा :— ॥ ११७७ ॥

हे सद्वर्ग उपस्थिता श्च महिला श्चाऽस्मिन्दिने नःप्रति ।
प्रेमो पेतक-देशवासिनिवहैःसंदर्शित- श्रद्धया ॥
भक्त्या तैःसकले स्वभक्ति परया सम्यक्प्रभावा वयम् ।
हेतोरस्य विधेयकर्तृ-सकलेभ्यो धन्यवादोऽस्तिनः ११७८

अत्र स्वागमनेऽभिवाञ्छनमतःप्राक्कालतोऽस्तिस्मनः ।
सेच्छा पूर्णमगादितीह कथनीयं ह्यद्य संविद्यते ॥
अस्माकं नयपालको हि जगता सन्यैश्च देशैः समम् ।
अग्रे लंवनतोयियासुरपि संयायत्यते तत्कृतौ ॥११७९॥

मार्गे तत्स्फुटनोन्नति-कृतिमये गन्तुं च मामर्ग्यते ।
एतासु कृतिषु प्रसून-फलनं नो हस्तयो र्वत्तते ॥
आगन्तुं कतिचाऽत्र या कठिनता ह्यस्माभि रत्राऽऽगता ।
स्तास्सर्वा ह्यनुवोभवत्यपि परःसंभावनीयोऽस्ति सः ॥११८०

स्मृत्वाऽऽवश्यकतां स्वदेश-कुशलाद् धेतोःसकाठिन्यतां ।
दृष्ट्वाहर्ष-परोच्चता-विरहितां हर्षाऽतिरेकोऽस्तिनः ॥
एवं भावनया स्वदेश-रचना-प्रत्येक-कार्येषु च ।
लग्नैःसर्वजनैःस्वशक्यमपि नः श्रान्तिश्चकार्याऽधुना ११८१

पशुपतिनाथः शेषे कृत्वा चाऽऽदर्श-धीदानम् ॥
सकलानवतान्नो देशसमुं स्वहार्द-विनतिर्मे ॥ ॥

सादर्शं सुधियामग्रे गण्यो धी-विभवो नृपः ॥
"जय नेपाल" इति च राज-रा जेश्वरोऽवदत् ॥११८२॥

२०13 विक्रम संवत्सरे फाल्न मासस्य ११ दिने
दोर्पा-स्वागत-समारोहे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन विश्राणितःप्रत्युत्तरःसंदेशः— ॥ ११८३ ॥

प्रिय प्रजा ? ह्यस्तनकालतश्च प्ररम्य-दोर्पाजनता मिलित्वा ॥
परस्परा देव यंलपन्तो हृष्याम एवं हि नितान्त मेव ११८४

जनताया भव्य-कार्ये मेव श्री-सर्वकारक- ॥
श्री-सर्वकार-कार्माणामेष धर्मः प्रपद्यते ॥ ११८५ ॥

सत्याऽऽलम्बनकं विधाय सकलैः श्री सर्वकारात्मके ।
कृत्ये ज्यायसि स्वश्रमोहि करणीयोऽसर्वकारात्मके ॥
एषा विद्यतएव सुकृततति: श्रीसर्वकारैस्तथा ।
अन्यैःकर्म-चरिष्णुभिः स्वजनता-क्षेमकृ तिःसत्कृतिः ११८६

पौरस्त्य-पर्वतचयाऽधिकृतै र्जनैश्च ।
निर्माण-कर्मणि तथा सरणे रिदानीम् ॥
या श्रान्ति-पूर्ण-विहिताःखलु तच्छ्रमस्य ।
शक्नोम्यवर्णनतया नहि वर्त्ति तुञ्च ॥ ११८७ ॥

एवंविधानि सहयोग-परिश्रमाणि ।
श्रेष्ठसुकार्य-निवहेषु परेतरेषु ॥
स्युश्चेन्निरस्यति समस्तक-मर्मबाधा ।
नोनूनमत्र खलु विद्यते एवशंका ॥ ११८८ ॥

या निर्मिता खलु जनै रुपयोगि-पद्या ।
ह्यत्रत्य-लोकनिवहस्य सुखाय च स्यात् ॥
मन्ये च वक्तुमपि पार्यत एव नूनं ।
कार्योपयोगि सरणिति वोभवीति ॥ ११८६ ॥

समारोह-विधायिभ्यो ह्येकत्राऽध्युषिताय च ॥
यथोचिता धन्यवादा विद्यन्ते निखिलाय च ॥ ११६० ॥

मार्ग-मार्गयतामग्रे ह्यग्रणी र्मार्गय न्नृपः ॥
आददे गिरमेवं हि "जय नेपाल" ‍िद्विदताम् ॥११६१

२०१३ विक्रमादित्य संवत्सरे फाल्गुन मासस्य १२ दिने पूर्व ४ संख्याक-भोजपुरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन देश-वासिभ्यो विश्राणितःसंदेशः— ॥ ११६२ ॥

सभापते ? देशप्रिया ? पितुश्च ।
स्वदेश-भक्तैक-परेतरेषाम् ॥
तपोनिरीहस्य फलात्मताया ।
माधारतायां जनतन्त्रकस्य ॥ ११६३ ॥

समूह-रूपे वय मद्य संगता ।
सयोगताऽऽत्मार्पणतोजनानाम् ॥
आसादितं तज्जनतन्त्रकंहि ।
विधाय सम्यग् बलिदान कर्म ॥ ११६४ ॥

एतस्य पुष्पाय फलाय कल्पनं ।
प्रत्येकशो नागरिकस्य कर्मच ॥

अस्माक मेवाऽखिल देशवासिनां ।
प्रन्यून मेवाऽखिल वस्तु साधनम ॥ ११९५ ॥

समेधनीयाऽखिल- शक्तिरित्थं ।
समुद्भवानां निज- देशकस्य ॥
आसां प्रवृद्धया खलु बर्द्धनं च ।
भविष्यतीत्थं जनता-हितस्य ॥ ११९६ ॥

अस्यैन हेतोःसमदेश- वासि ।
स्कंधे वसंसं च मिथो मिलित्वा ॥
स्वदेश-सेवाऽत्रसरो हिजातः ।
संकीर्णताऽस्मास्वपनोदनीया ॥ ११९७ ॥

एवं विधायैव स्वदेश मग्रे ।
नेतुं हि बिश्वेषु वयं च शक्नुमः ॥
आस्माक-देशस्यनिवासकेभ्यो ।
ह्याव्हान मेत खलु बिद्यते यत् ॥ ११९८ ॥

सर्बे स्वदेशस्य च देशवासिनां ।
भव्याय यद्यल्पश एव वाऽपि ॥
यच्छन्तु शक्यं सहयोग मेतन् ।
मन्ये स्वदेशोन्नय-मूल-मन्त्रम् ॥ ११५९ ॥

शेषे प्रभुःपशुपति रवता त्सभस्ताम् ।
सत्रा समूहित-जनाऽखिल-सङ्गतै र्में ॥
एकत्र सादर-समाश्रित-कार्य-भाग- ।
प्राप्तेभ्य एव वितरामि च धन्यवादान् ॥१२००॥

साधनोत्पादकोऽयोभि-र्नेपाल-वर्धनोन्मुखः ॥
नेपालेशो नरेन्द्रो नो, "जय नेपाल" व्याहरत् १२०१॥

२०१३ संवत्सरे वैक्रमे फाल्गुन मासस्य १३ दिने भोजपूराऽऽपणा दर्धकोश-दाक्षिणात्य-खिका साझा ट कूसार नाम्न्यापणे स्वागतस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तं भाषम् मिदम्:— ॥ १२०२ ॥

प्रिया ? स्वदेशीय-निवासिनोऽद्यौ ।
तन्मण्डलस्योद्यम-केन्द्र-भूतकाऽऽ
पणे समागत्य स्वमेलनेनच ।
विनोद-भावेन समन्विताःस्म; ॥ १२०३ ॥
देशोन्नते रुद्यम एव पद्या ।
चेयं न वाच्याऽतिशयोक्ति रस्ति ॥
सर्वस्य क्षेमंकर चालिताभिं ।
र्यःस्वागतो नोऽिहिताऽऽदरोऽस्ति ॥ १२०४ ॥

एतस्मा जनता-कृताद्धि विषया ञ्जोऽव्यक्ति समानतः ।
लोकानां निवहस्य निर्मलमनो राष्ट्राऽनु राग स्तथा ॥
सत्यं नः सहयोग-युक्तकमनःसद्भावना चेतसि ।
ह्येत त्सर्वमहो ? चकारितनितरां विश्रम्भ पूर्णोऽस्तियत्
॥ १२०५ ॥

येसन्त्यत्र समूह-संगतियुता ह्येवंविधा स्तैःसमम् ।
चैकत्वाऽलघु भावनापरिचिता दीर्घं विशालंमनः ॥
तस्मिन् स्थेयसि देश-उज्ज्वल-तमानूनं भविष्योदय ।
इत्थं वक्तु मपीह पार्यत इदं सर्वा नत्रोचन्नृपः ॥ १२०६ ॥

स्थानीय-श्री·सिद्धिकालोन्नमन्तो ।
ह्येतद्धेतोःस्वागतस्याऽखिलस्य ॥
सम्पर्केण प्राप्तकेभ्यःसमेभ्यः ।
संयच्छामो हार्दिकान् धन्यवादान् ॥ १२०७ ॥
सिद्धिकाल्यादिकालीनां प्रपन्नःपद्यो नृपः ॥
चण्टेरम 'जयनेपाल" नेपाल-जन-भाग्यदः ॥१२०८॥

२०१३ विक्रम संबत्सरे फाल्गुनमासस्य १७ दिने, पाखरी वासे स्वागतायै कत्रितेभ्यो जन-समुदायेभ्यः श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रभुणा प्रदत्तां भाषणमध स्तनम् ॥ १२०९ ॥

विद्याऽनुरक्ता निजदेशवासिनो ? ।
ह्यस्मिनदिनेऽमुष्यहिमण्डलस्य ॥
विद्यालयानां समुदीक्षणेन ।
एवं प्रकुर्म्मःपरिशीलनं मुदाम् ॥ १२०० ॥

विद्यैव लोकाऽखिललक्ष मुक्ते ।
रत्युक्तिरस्या न भविष्यतीति ॥
परं विनास्वाक्षरबोध मेव ।
विद्यान चाऽस्ति गृणनं न तथ्यम् ॥ १२११ ॥

कर्त्तव्यतायां च चरित्र-शस्ते ।
लीनत्वकं मुख्य-तदीय मङ्कम् ॥
तत्साद्र्ध मस्मिन च युगे परन्तु ।
ज्ञानं हि वर्णस्य परं विनिश्चितम् ॥ १२१२ ॥

विद्या-दानं सत्तमं दान माहु ।
विद्यै वाऽस्ति स्वंबलं रम्यरूपम् ॥
लोका आसन् येऽन्तरा सर्वकारं ।
सर्वै स्तैरन्येतरैःसर्वलोकैः ॥ १२१३ ॥

या या शक्ति स्ताम नुसृत्य नैजां ।
व्युत्पत्ति स्वां स्वाऽनुकूलां विधाय ॥
सम्यग् विद्या-सुप्रचारात् सयोगाद् ।
ऋते दाना दुज्झनंकालमेतत् ॥ १२१४ ॥

आस्ते वंहिष्ठोऽय मेव प्रमादो ।
प्रोक्तुं ह्येतत पार्यतेऽस्माभिरेवम् ॥
सर्वे सत्यं रक्षणाय क्षमेरन् ।
इत्थं हार्दो धन्यवादः सकामः ॥ १२१५ ॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे फाल्गुन मासस्य १८ दिने

प्रधानमन्त्रिणा श्री टंकप्रसादाचार्येण कृत-योजनाऽऽयोग-स्योद्घाटनाऽवसरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रेषितःसंदेश ॥ १२१६ ॥

आपादितुं किञ्चन कृत्यकं च ।
सुस्पष्ट मेवाऽनिरतं चतथ्यम् ॥
तथ्यांकनाऽऽधारित-योजनाया ।
नितान्त मावश्यकता समस्ति ॥ १२१७ ॥

किन्त्वस्म-त्कृतत्-योजना फलयतःप्रारणाऽर्पणाऽऽधारितात् ।
कार्योपेतद्धरस्वकीय-नियमं स्तद्योजनैकाङ्क्षकः ॥

एतत्सत्यनिषेवणेषु सुमनोभावा मनो-भावना ।
अत्यावश्यकता-समन्वितमा न्यूना नचाऽस्ति ध्रुवा
॥ १२१८ ॥

एतत् भावनयाऽधिकारसहिया स्वायोजनाऽऽयोगकाः ।
ते सर्वेऽप्यनुप्रेरिताहिच भविष्यन्तीहमे प्रत्ययः ॥
विश्रम्भेसतिनोऽधं पूर्णमनसाऽऽयोगस्य चोद्देश्यकं ।
स्यात्पूर्णं खलु कामये स्फुटयितुं सन्मङ्गल-प्रार्थनाम् १२१९

२०१[illegible] विक्रम संवत्सरे फाल्गुन मासस्य १८ दिने धनकुटायां राज-शिविरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन स्वस्वागत-हेतवे समवेतेभ्यो जन-समूहेभ्यःप्रदत्तं भाषणम् १२२०

हे देश-वासि-जनता ? ननु विश्रुताऽऽख्ये ।
अस्मिन् स्थले धनकुटेति च सर्व-पूर्वम ॥
हृद्याऽस्मदीय-निजदेश निवासिभिश्च ।
संमेलन-स्मरणकं भविता सदैव ॥ १२२१ ॥
इति नो हृदयस्य भावना ।
ननु देशो हि समुन्नता वधः ॥
[illegible] वत नोऽस्ति सजोषसाहसो ।
हृदि हर्षोऽपि प्रपद्यते परः ॥ १२२२ ॥
आनेयेयं केवलं सुव्यवस्था ।
तस्या स्ताहक् साधनाऽन्यूनताऽस्ति ॥
तल्लब्धानां सूपयोगेषु सत्सु ।
साफल्यंने देश-सर्वोन्नतिश्च ॥ १२२३ ॥

[illegible] शतिम् बोधक

इत्थं वाच्यं ज्ञातमेवं समस्तै ।
रेतद्धेतोसेवनीयस्त्व देशः ॥
स्वार्थ-त्यागा दैकमत्येन सश्चे- ।
त्कूटं प्राप्तुं ह्युन्नते स्त्वर्यतेहि ॥ १२२३ ॥

इति विश्वसनं प्रपद्यते ।
सम-मेलात् सहयोग-दानतः ॥
निज-देश-परिस्थिति-क्रिया ।
प्रतिपद्योन्नयतां सम-प्रजा ॥ १२२४ ॥

इत्थं कथानां धृतधारणा समें ।
श्रीसर्वकारीय-जनास्तथाऽन्ये- ॥
देशस्य भक्ताःखलु कर्मचारिणः ।
कर्त्तव्यतायां निवसन्तु सर्वे ॥ १२२५ ॥

धर्मेण साकं जनता-स्वदेशयोः ।
सेवा विधेयाऽस्ति जनैः समस्तैः ॥
अन्ते समस्ताय समूहिताथ ।
च धन्यवादं वितरन् जनेभ्यः ॥ १२२६ ॥

सर्व-प्रजानां भविकाय चाऽर्थये ।
सदा शिवं तं पशुपं महेशम् ॥
इत्थं समुक्त्वा नृपति र्महेन्द्रो ।
"जयेति नेपाल" उदब्रवीत्सः ॥ १२२७ ॥

२०१३ बिक्रम हायने फाल्गुन मासस्य १६ दिने धनकुटा-महाविद्यालय- (इन्टरकलेज) भवनस्यो द्धाटनस्य पश्चात् धनकुटा-निवासिभिरायोजित-स्वागत-समारोहे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तः संदेशः— ॥१२२८॥

प्रत्येक मभ्युन्नति-मूल-शिक्षा- ।
स-सत्य मङ्गी करणं विधाय ॥
एतत्प्रदेशीय-जनोद्यमेन ।
श्री सर्वकार-प्रजयोः सयोगात् ॥ १२२९ ॥

विद्यालयस्य बृहतोऽस्य नूतना ।
ऽऽगारस्य ह्युद्धाटनजात-कर्मतः ॥
अस्माकमेवं हि प्रसन्नचेतसां ।
प्रपद्यमानाऽस्ति प्रशस्तताऽतनु ॥ १२३० ॥

भवन्ति छात्राःकिल नैज-देशे ।
भविष्य दाशाऽऽस्तिहि छात्र-काले ॥
स्व-जीवने शिक्षण मेव कार्यं ।
शिक्षां प्रकुर्म्म इति प्रत्ययोऽस्ति ॥ १२३१ ॥

कर्माऽधिकाराःखलु शिक्षकाश्च ।
स्वराष्ट्रियत्वं, निज-देश-सेवा- ॥
विनम्र-भावादि-गुणान् समस्ता ।
न्छात्रेभ्य एष्यन्ति फलंदिशन्तः ॥ १२३२ ॥

विद्या-महत्वं सकलं विदित्वा ।
स्वकीय-कर्त्तव्य मनुस्मरन्तः ॥

विद्या-प्रचाराज्जनता: स्वदेशाऽऽ।
सेवाच्युतानो भवितार इत्थम् ॥ १२३३ ॥
अस्माक मेषा खलु धारणा यद्।
विज्ञान-संपन्नक-वोधतायाः ॥
निषेवणेनैव मनुष्य—कालं ।
संपाद्यते चैव स-सारकत्वम् ॥ १२३४ ॥

एतत् तथ्यक-संप्रमाणित कृते सर्वे वयं शक्नुमः।
इत्थं नोहि प्रपद्यते स्व-मनसां हार्दाऽखिला भावना॥
विद्याप्रेमसुसंगतान्हि सुजनाञ् छेषे च विशिष्यतः।
एतत्कर्म परायणान् प्रति जन न्नो धन्यवादोऽस्तिनः ॥१२३५॥

स विज्ञान-ज्ञान भूपो विज्ञान-सरणिं नयन् ॥
उन्नय न्नैजकं देशं "जय नेपाल" उक्तवान् ॥१२३६॥

२०१३ संवत्सरे फाल्गुन मासस्य १६ गते धनकुटाया गोकुण्डेश्वर-प्रधान विद्यालयस्य राजत-जयन्ती-महोत्सवसमारोह उक्तविद्यालयाय तथा धनकुटा वालिकाप्रधानपाठशालायै श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तः संदेशः— ॥ १२३७ ॥

हे विद्या प्रेमिणो ? यल्ललित-धनकुटा ख्यापितायां नगर्यां
शिक्षाचञ्चूर्यमाण-प्रसृमर रसनाऽऽदर्शना ज्जातमुन्नः ॥
एतद्विद्यालयेन शरयुगलमितं वर्षपर्यन्तमेवं ।
देशानांमण्डलस्याऽनवरतविहिताऽशुल्क सेवा-समर्थें १२३८
प्राप्ते त च्चालकान्नःप्रति च गुरुवराञ्छात्रका न्ततसहायान्।
आस्माकीनःसहर्षो हृदय-विहितकःपद्यते धन्यवादः ॥

एवं कृत्वा तथाऽन्येष्वपि तत्तसेशिविरे शैक्षिके कर्मवीरं ।
कुर्वीरन् स्वीयसिद्धं निज-मनसि गताऽऽकारभाऽऽ
विद्यतेनः ॥ १२३६ ॥

एतद् विद्यालये-नाऽखिल-वलम शक्ति मानितुं तां जयन्तीं,
तस्मा त्सम्यक्तयाऽथो कनकमय जयन्तीं तथाऽन्यां
जयन्तीम् ॥

संमान्य द्वे सदाऽतो बहुविध जनता सेवितुं स्वंच राष्ट्रं ।
शक्नोतु स्पष्टये हृद्‌हृदय-प्रतिगतां प्रार्थनां कामनाञ्च ॥ २४०॥
वर्धिन्या मात्रया नः प्रथित-धनकुटा-वालिकानां च विधाऽऽ
गार-स्त्रो रत्न-भूषास्थिति-सुख-सुभगै राष्ट्र-सेवाऽर्पणाय ॥
साफल्यं प्राप्स्यतेहेति च मनसिगता कामना मङ्गलस्य ।
एतत्साहाय्यकेभ्यो मम मनसि गतं धन्यवादं दिशामि
॥ १२४१ ॥

भाग्यवद्-भूमि-नेपाल-सौभाग्य-श्री-विवर्धने ।
जागरुकोहि "नेपाल ? जय" चेत्थं नृपोऽवदत् ॥१२४२॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे फाल्गुनमासस्य २८ दिने
श्री ५ महाराजाऽधिराजेन पौरस्त्य-पर्वतस्य भ्रमणे स्वतो
ऽनुभूत-विषयेषु जनता-नाम्नि प्रदत्तो राजकीयः संदेशः १२४३

आदौ प्रिया हे जनता ? यथार्ह, ।
वाहीक-देशेषु ह्यु पत्यकायाः ॥
विभिन्न-भागेहिस्वतश्च गत्वा ।
यावत् प्रदत्तं समयेन यावत् ॥ १२४४ ॥

तत्रत्य-देशं जनता-दशां च ।
यथा प्रकारेण ससंभवेन ॥
दृग्-गोचरीकृत्य सकर्ण-गोचरं ।
निध्याय बुद्ध्या मनसा नियम्य ॥ १२४५ ॥

मया समासादितकाऽनुभूतौ ।
द्विशब्द मेवं च चतुष्क-शब्दम् ॥
संचिन्नयामो गदनं च सम्यक् ।
स्वकीय-कर्त्तव्य-विधेय मेनत् ॥ १२४६ ॥

श्रेष्ठो ह्य वयुगो जनोदय युगः श्री सर्वकारस्य च ।
संपर्कं विरचय्य नोजनतया सम्यक्तया सुन्दरम् ॥
यद्यत्सद्धि हितं च कार्यकमथो नो सवकारस्य च ।
पूर्णं नोभवतीद मल्पक तरं तद्भाषितुं पार्यते ॥१२४७॥

कस्मिन् हि सद्मनि सदस्य उपेक्षित श्चेद् ।
हेतोश्च तस्य सदनस्य न भद्रता स्यात् ॥
तत्सत्य मस्ति कथनं ननु यस्य कस्य ।
चिद्देशकस्य च सदानितरां निमित्तम् ॥ १२४८ ॥

अब्देऽस्मिन-खलु युग्मकस्य तथा मासस्य वेदस्य च ।
मध्ये देश-वसिन्नके ह्यथ पुरस्थे शतदेशादिषु ॥
तत्रत्याऽखिल वस्तुनःस्थितिगतीर्ज्ञातुं तितिक्षा कृता ।
तस्माद् राष्ट्र दिशाकृते कृति-चये नूनं भविष्योज्ज्वलः १२४९

अस्माकं हि प्रपद्यते च नितरा मित्थं स्वविश्रम्भता ।
अस्माकं जनता- स्वकीय-हृदयो नो कच्चरो विद्यते ॥

राष्ट्रं प्रत्यनु राग-युक्त-जनता विन्दन्ति राष्ट्रैकतां ।
शिक्षायै नु बुभुक्षवःस्व-जनताःसर्वाःप्रयत्नै र्युताः॥१२५०॥

केवलं च जनतन्त्र-भक्तकैः ।
सेवनैव जनतन्त्र-शक्तिता- ॥
मूलमस्ति हि तदीय-सत्यता ।
तत्क्रियासु नयनं सुनिश्चितम् ॥ १२५१ ॥

स्वतो गत-स्थान-विभिन्न-जाते ।
र्भषा स्ववेषाऽखिल-रीतिका या ॥
ज्ञा[illegible]ा च सैद्धान्तिक-लोकतन्त्रा ।
ऽनुरुपदेशस्य हि तस्य हेतवे ॥ १२५२ ॥

तत्तद्विभिन्नाऽखिल-वेष-संस्कृति- ।
स्थिति-प्रणाली-सकलाऽभिरक्षणे ॥
अत्यन्त मावश्यकता विलोकये ।
यथा भवेन्नो हि तदीय-दुःखता ॥ १२५३ ॥

स्थाने स्थाने देश-सेवाऽनुरक्तैः ।
सम्यग् दत्ता नः समक्षं विचाराः ॥
सत्राऽस्माभि र्यान-सन्मण्डलीय- ।
शिक्षाऽध्यक्षान्नः समालोकनाच्च ॥ १२५४ ॥

तत्त्वान्येवं सत्परीक्षाऽऽश्रिताच्च
देशेऽस्मिन्नो देश-निर्माणकानि ॥
वेविद्यन्ते प्रकृतेःसाधनानि ।
कोषाऽऽगार श्चारुताया ममूल्यः ॥ १२५५ ॥

आस्मकीना धारणेयं गभीरा ।
ह्येकं सर्वा ज्ञातवृत्ता भवन्ति ॥

नम्रां सेवा-वैजयन्तीं गृहीत्वा।
सत्याद् हार्दात् सुप्त-गुप्त-स्व-शक्तीः ॥१२५६॥

स्फायन्तो येऽवश्य मावश्यकीया ।
कर्म-क्षेत्रे ये तपस्यन्ति लोकाः॥
तेषां पूर्णाऽऽवश्यको विद्यतेनो ।
निर्दोषोऽस्ति स्व-प्रजौघोऽस्ति वीरः ॥ १२५७ ॥

आस्माकीना पर्वतीय-स्थितीनाम् ।
वासा ज्ज्ञानाल् लब्ध-बोधाऽनुभूतिः ॥
संवर्द्धिणोः क्रान्तिकस्य प्रदानं ।
कुर्वन्नास्ते स्वं मनो-भावनायै ॥ १२५८ ॥

प्रत्येक-सुष्ठु-स्थिति-युक्त-सद्मनि ।
परस्पराणां च सहाय-सेवना- ॥
भावौ चकास्तः खलु देश एकको ।
विशालता व न्निलयेन तुल्यकः ॥ १२५९ ॥

अथवा

प्रत्येकाणां सुव्यवस्थ गृहेषु ।
सेवा भावो व्यञ्जते द्योतते च ॥
श्रित्वाऽन्योऽन्यं सत्सहायो व्यनक्ति ॥
देश स्तुल्यो बृंहदेक-गृहेण ॥ १२६० ॥

देशस्यैव विभिन्न-भाग-बहवो ह्येक-गृहस्थस्य च ।
तुल्या स्तत्परिवारकेण हि गिरे श्चोपत्यकाऽऽद्यं शके ॥

सेवा-भाव-सहाय-भावन-युता मेवं विधां दीपनां ।
देशस्याऽखिल-भावुकाय नितरां ध्यायामि
चाऽऽवश्यकम् ॥ १२६१ ॥

अस्माभिःप्रतियात-देश-निवहेतत्रत्य-लोकै स्तथा ।
भिन्नै धर्मिक-राज नीति-विशदैःसामाजिकैःशिक्षकैः ॥
संस्थाभिश्च प्रदर्शिता सुखमहो सद्भावना हार्दिकी ।
तद्धे तो निखिलाय नोऽस्ति हि यथार्हो धन्यवादो मम १२६२

भावना सा सच जोष उद्यमः ।
चित्रीयमाणाऽखिल-राष्ट्र-कर्म्मसु ॥
दृष्टेषु तेषु प्रगते हिं मात्रया ।
परं प्रकृत्या भविता प्रतुष्टिः ॥ १२६३ ॥

आप्राणं येनदत्तं जनसमुदयतो देशलोक-द्वयार्थे ।
कारागारीय-दुःखं बहुल कठिनकं येन भुक्तंसमस्तम् ॥
सर्वस्वं येन हातं सकल--परतराऽऽदर्शक-प्रेरणाऽऽपि ।
ह्यारूयातेश्चाऽनुसारं निजमितविहिता कर्म्म-चर्य्या
सपर्य्या ॥ १२६४ ॥

लाभानां लिप्सयाऽथो द्रुततर मनसोनैव कृत्वा प्रवृत्ति ।
मेवं शक्ता भवेम ह्यधिमहि सकला राष्ट्र-धर्माऽवनाय ॥
अस्माकं प्रार्थनेत्थं प्रभवति मनसा ह्येव संपद्यते च ।
अस्मिन् देशस्य भव्यं भवति च भविके भावुकं नः
समेषाम ॥ १२६५ ॥

अस्माक मासु पुरतस्तदाई शैलीय-यात्रासु समागतेभ्यः ॥
सम्बन्धितेभ्यःसहयोगवद्भ्यो ददमोवयं हार्दिक-
धन्यवादम् ॥ ॥

आसन्ने समये वयं भगवति श्रीकुम्भ-राशौरवौ ।
ऊनत्रिंशमिते तदीय-दिवसे केषाञ्चिदन्हां कृते ॥
लंकाधीश-निमन्त्रणाऽर्थकमथो लंकासयिष्यामहे ।
एतन्नो भ्रमणं च मङ्गलमयीभिःकामनाभि र्भवेत ॥१२६६॥

अस्माकं ननु देश-वासि जनता-निर्माण-कार्येऽखिले ।
ह्यास्माकीनमिदं परिभ्रमणकं संमित्र-भावाऽन्वितम् ॥
संपद्ये त हि तस्य कारक इति ह्य स्माभि राशा कृता ।
इत्येवं जनता प्रति नृपवरो दत्ते स्मसंदेशमम् ॥१२६७॥

स्वतीऽनुभव-पूतात्मा पूर्वशैलाऽटने न हि ॥
फलव त्कर्म मर्मज्ञो "जय नेपाल" चदिवान् ॥१२६८॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे फाल्गुनमासस्य २६ दिने

न्यूजिल्याण्ड तथा नेपाल-सर्वकार-संयुक्त-सहयोगेन निर्मीय माण दुग्ध-शालायाःशिलान्यासं बिदधता श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तं भाषणम्

न्यूजिल्यान्डक-देश-युक्त-वशतः श्रीसर्वकारस्य च ।
नेपालस्य सहाय-कार्यवशतो निर्मीयमाणस्य च ॥
दुग्धस्याऽखिल-मन्दिरस्य च शिला-न्यासस्य संपादने ।
ह्यो तस्मिन् दिवसे प्रमोद मतुलं संपद्यतेऽस्मासु हि ॥१२६९॥

नेपाल एकश्च कृषि-प्रधानो गो-सेवनाऽङ्गं कृषिकर्मणोहि ॥
वंशाऽनुजातं भजनं गवां च कर्त्तव्य मास्माकपरं -प्रपद्यते
॥ १२७० ॥

धेनूनां भजन-कृतौ च पयसा मुत्पादने कर्मणि ।
सर्वै र्देश-निवासिभिश्च मिलितै र्देशस्य संसेवनम् ॥
एतल्लोक-कदम्बकस्य च परं कर्त्तव्य मात्रं न च ।
देशीय-सुकृतञ्च स्वीयक मिदं लब्धावऽबोधा वयम्
॥ १२७१ ॥

तत्राऽपि प्रगुण-स्वकीय-रचना-कार्यैक-पक्षाऽग्रतो ।
गन्तुं ह्यु मिषताऽथ पौष्टिक-पदार्थस्याऽपि दुग्धस्य च ॥
श्रेष्ठो त्पादन कमर्णे यदि च चेद् देशेन तत्रोद्यते ।
स्वस्थो लोक-बलो भवे त्कति तदा तत्कार्य मापादयन्
॥ १२७२ ॥

सोऽयं कथा-विषयको विदितः सकलेन हि ॥
अज्ञात-विषयो नैवं सर्वैःसंपद्यते खलु ॥ १२७३ ॥

यद् धेतोस्तु बशेन ह्यस्तु नितरामस्मा कमस्मत्कृतेः ।
मुख्ये सद् व्यवसायके परमथो क्षीरस्य संपादने ॥
प्रत्यग्भावग-देश एव तदपि नः पूर्वजै रुन्मिषत् ।
पद्या या च निदर्शिता प्रगतितोधे नोश्च शुश्रूषया ॥१२७४

सत्तस्यां प्रगतौ पराऽऽनयनतो वैज्ञानिकीं जागृति ।
अस्माकंकृषकाःप्रयान्तु नितरा माबाल-वृद्धादये ॥
आवश्याऽधिक-संप्रपूर्ण-गुणिनां दुग्धादिकानां तथा ।
तत्संबन्धित-वस्तु वर्धितुमथो शाला भृशं तत्परा १२७५

एषा वैज्ञानिकी शाला-पक्षः परिधि मेधयेत् ।
एतत् क्षमेत नयितुञ्जने साधारणेऽखिले ॥ ॥

नाथाऽन्तं श्रीपशुपतिं प्रति मे हार्द-प्रार्थना ॥
महीन्द्रो नोवचः शेषे "जय नेपाल" ऊचिवान् ॥१२७६॥
बृंहण-द्रव्य-प्रसरा न्नेपाल-जन-बृंहणे ॥
सर्व्वथा सर्वदो ह्युक्त-नृपस्येदं स्वभाषणम ॥ १२७७ ॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे फाल्गुनमासस्य २६ दिने राजधान्यां टुँडीखेल प्रदेश-पुरो नवीन-डिजेलशक्ति-गृह-मुद्घाटयता श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तं भाषणम् १२७८
महिला ? सज्जनवर्गा ? डिजेल शक्त्यु [illegible]वे जाते ॥
हर्षेण मद्याऽस्माकं निसर्गतोलब्ध मेवास्ते ॥ १२७६ ॥
उपत्यका-प्राप्त-नडि त्प्रकाश न्यूनत्व पूर्त्ति र्भविता ह्यनेन ॥
यद्यप्यनन्यं हि हिमाल-कत्ता-पानीय-भण्डारकमस्त्यपीह १२८०
आनीय विख्यात-डिजेल मेतद्गतेस्तत श्चालन मेव कर्म्म ॥
आस्माक-देश-प्रतिकूल मेतन्नि तान्त मेवं ह्यत्रलोक्यते च १२८१

तथाप्यनर्हं नहि, तद्धिग सद्यः ।
संकष्ट-कालीन-प्रवन्ध आश्रितः ॥
द्राग्देश-लब्धैःप्रकृति-प्रसाधनै ।
स्तत्सर्वकारो हि प्रवन्धयिष्यति ॥ १२८२ ॥
श्रीसर्वकारैःकिल प्रस्तुतासु ।
विभिन्न-कत्तात्मक-योजनासु ॥
सतीषु सम्यक् फलितासु विद्युतो ।
न-भावतां नङ्क्ष्यति पूर्णमात्रया ॥ १२८३ ॥
वैज्ञानिकस्याऽस्य युगस्य विद्युत् ।
नूनं कथैका महती समस्ति ॥

व्याहर्त्तु-मित्थं ननु पार्यते च।
सभ्यत्व मत्राऽखिलनिर्भरं हि ॥ १२८४ ॥
एतर्हि कालेऽखिल माविरस्ति ।
यावच्च साहाय्य-वशाद्धि तेषाम् ॥
नाऽऽपद्यतेऽस्मादधिकोक्ति रेवं ।
तडित्समुद्योग-विकास-मूलम् ॥ १२८५ ॥
मत्वा महत्वं किल विद्युदौजसां।
सस्वीकार जनता-सयोगात् ॥
देशोन्नयन्तः सकला स्तनुं मनो।
वसूनि योक्ष्यन्ति च प्रत्ययो दृढः॥ १२८६ ॥
संपर्कितेभ्योऽन्तिक-संस्थितेभ्यः ।
शेषे समेभ्यो वितरामि हार्दम् ॥
सद् धन्यवादं किलभूभुगीशो ।
चष्टे स्म "नेपाल जयेति"भूपः ॥ १२८७ ॥

२०१३ संवत्सरे फाल्गुन मासस्य ३० दिने महा-महिम-प्रशासक-रथिन् ? महिला स्तथा सज्जन बृन्द ?

लंकांयः रत्नमालम-व्योमयानाऽधिकरणे प्राप्ते सति स्वागत-समारोहे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तं भाषणम्:- १२८८

अस्मिन् हि वारे भगवज्जयन्त्याः ।
शुभोपलब्धे सुगतेश्वरस्य ॥
समागमेनाऽतिरां प्रजाता ।
देशे मनस्थाऽतिशया मुदाऽस्ति ॥ १२८९ ॥

भुवत्सकाशा द्विहितं स्वमैत्रि- ।
पूर्णाऽखिल-स्वागतकस्य सेऽत्र ॥
निमित्ततायां भवतःसमस्तं ।
हृद्-धन्यवादं किल बोधयामः ॥ १२६० ॥

दृष्टेर्वर्त्माऽनुसारं धरणिमनु गते गोलकस्याऽस्मदीया।
वाराह्नो वर्त्तमानौ तदपि च युगला वेसियाद्वीपदेशे ॥
लंका नेपालदेशौ चिर तर-समया त्स्वेनि [illegible]सानुबन्धान् ।
मित्रत्वाभ्यां समेतौ सुचिर-परिचितौ वर्त्तो ह्येवमेतौ
॥ १२६१ ॥

नेपाले जातकानां सुगत-भगवतां जात-संदेशकाम्नो ।
लंका-देश-प्रजाभि रमर-सु-वचनै र्मान्यतांसंप्रदाय ॥
एतद्रूपे महत्वे तदुदित उररीकार एवं विचारे ।
सौहार्दं ह्येनयोर्नःपरिचय-भरितं ह्ये तदेवं घनिष्ठम् १२६२

एतद्-द्विदेशीय प्रजान्तराऽऽश्रय ।
त्संबन्ध-दाढर्यै निज-संस्कृतैःसह ॥
परस्पराऽऽसक्त स्वामित्र-भावनां ।
समेधमानां च लभामहे वयम् ॥ ॥ १२६३ ॥

समं भगवतो महा पुरुष-बुद्धदेवस्य नो ।
महन्निज-विदेशतो चसमवाप्त-सत्प्रेरणाः ॥
मिथस्कृत-सहयोगाः स्वसन्निताच वर्धिष्णवः ।
भवन्त्य तुल मुत्सुकाः समवलोकिताःसम्प्रति १२६४

इदमस्ति शुभस्य चिन्हितं ह्यधुना विश्व-निमित्तकं सदा ।
सुख-शान्ति-भविष्य-द्योतकं हृदये वर्त्तत एव धारणा १२६५

नेपाल-लोक-निकुरम्ब-सकाशतश्च ।
अस्माक मद्य च वर्ग्यं किल सर्वकारात् ॥
सद्-भावनाऽऽश्रित-समीहनया सहैव ।
लङ्का-समस्त-जनता प्रतिह्याःगताःस्म ॥१२६६॥

अस्माद्दिनो अमणतः सुचिराय कालात् ।
सम्पर्कितां परतरां घटयेद् घनाञ्च ॥
एवं [illegible]योः खलु परस्पर-मेलनेनाऽऽ ।
दान-प्रदान-सखिताऽतिशया ह्युपेयात् ॥ १२६७ ॥

आशाऽस्माकं भूप मणि रितीरयित्वा महीपालः ॥
"जय श्रीलङ्का" "नेपाल ! जय" हीत्थ मवोच तस्भक्ति कोद्गारम् ॥ १२६८ ॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे फाल्गुन ३० दिने कोलंवो-नगर-पालिकासभया विहित-स्वागत-समारंहस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तं भाषणम्:–॥१२६९॥

सभापति-महोदया ? प्रमहिलाश्च सद् वृन्दकाः ? ।
भवद्भिर्हित मीदृशं ननु मदीय-सुस्वागतम् ॥
तदीयक-निमित्तकं वयमथो भवद्भयोऽधुना ।
वयं नु विदधीमहि धनिकवादकस्याऽर्पणाम् ॥ १३०० ॥

नेपालीय-जनार्थ-ज्ञातक मदो जानीमहे स्वागतम ।
हार्द-स्वागत कर्मणाऽतिशयिता या दर्शिता मित्रता ॥
तस्मान्नोजनता-स्वदेश मुपरिं स्वामित्र-संमानता ।
कीदृक्षा भवतीति भावनतया जाज्ञ-प्रभावा वयम् ॥१३०१॥

अत्रान्तरा च भवतः किल नः स्वदेशात् ।
संमानता-सहित-हार्द-शुभेच्छितां च ॥
संगृह्य नैज-करयो र्हि समागताःस्मः ।
शान्त्यै सयत्न-नय पालक एव पूर्वात् ॥ १३०२ ॥

नेपालश्शान्तिरागःशमन-सखितयो श्चेतिहासाऽनुबन्धं ।
पारम्पर्याऽऽगतत्वाद् दधद्पि तदीदं स्वीय-सिद्धान्त सिद्धम् ॥
त च्छान्तौ लग्न शालि-दृढतर विदधन्निश्च प्रश्चंगतं नः ।
साऽऽस्तित्वं शान्तपूर्णं प्रकृतिकर पुटं [illegible]शीलस्य
तत्वम् ॥ १३०३ ॥

विश्रम्भो विश्वतेय त्प्रकृति-बिलसता सर्वसिद्धान्तकेन ।
आशा सद्भावनाभि रविरल मिलितै र्विश्वदेशैःसमेतम् ॥
संबधं मित्रताया स्तदनु च भविता विश्व शान्तेश्च वृद्धिः ।
संबन्धो ह्य नयोर्वै चिरतर-समया त्स्वेति हासस्य पूर्वात्
॥ १३०३ ॥

प्राचीनाऽन्न श्चकालात्परिचयविलसज्जात-संबन्ध वाचां ।
सर्व प्रामाणितं यद् वहुल-समयतो मित्र संवन्ध बृत्तेः ॥
एकं जात स्वच्छ ताऽब्दा द्विकसित सखितायाःपरिच्छेद मात्रं ।
द्व्यब्दो पेता त्सहस्रात् सुगत-भगवतो दैव-संदेश-रम्यम्
॥ १३०४ ॥

एतद् द्वीपप्रजानां परिचित सभव द्येन सिद्धान्तकेन ।
मध्ये देश-द्वयस्याति शय-सखिता स्थापिताऽस्ति प्रमाणात् ॥
लंकायाःसर्वकारा ज्जनसमुदय वशातो राज्य-कालाऽभिषेक ।
आयातो भाममाप्तुं ह्य चिन सहितको श्रीमहाबोजिरत्नः१३०५

तेनैव नोदेशद्वयान्तरालश्रितद्वि संवध-सखित्व-दाढर्यम् ॥
कस्माच्चिदब्दा दन एव देशयोःश्रीसर्वकाराच्चतदन्यथा वशात्
॥ १३०६ ॥

एनेन देश-द्वय मन्तरा वृहत्- ।
स्वमित्रता नः परमा हिताऽन्विता ॥
अतोऽधिकं चारुतरेण मेलनं ।
संपद्यमानं वरिवर्त्ति नो मिथः ॥ १३०७ ॥

इत्थं च निश्चप्रचमेव मेव ।
मेशीयक-द्वीप-समस्त-राष्ट्रे ॥
संवर्ध्यमानासु च मित्रतायाः ।
सद्भावनासु प्रमुदा प्रजाता ॥ १३०८ ॥

एवं विधस्य स्वय मेकता च ।
परस्परेणा ऽ खिन्न-मेलनञ्च ॥
भवेन सर्वेण सहैव जायता ।
मित्यस्मदीया हृदयस्य कामना ॥ १३०९ ॥

वयं स्वदेश-प्रगते र्यथास्यात् ।
कुर्वन्त एवं च निजस्य यत्नम् ॥
त्वावश्य मेवाऽस्ति मिथःसयोगं ।
विचारताऽऽदान-प्रदानकानाम् ॥ १३१० ॥

बुद्ध-श्रीभगवद्भिर्धैकमहतां विश्व-प्रशिक्षावतां ।
पद्मा-साम-स्वमित्रताऽनुसरणा यूयं महाजातयः ॥
शान्ति-स्थापन-सदृशक्कृति-विधौ नोविद्यते हेतुकं ।
विश्वस्यैव समस्यया मतवहो वैभिन्न्य-संपादनम् १३११

एतादृक्षम-लक्ष्म-लब्धि-कृतये शक्त्या च यत्प्रार्यते ।
कर्त्तुं तत्सबल एव कार्य-करणेऽस्माकं मतैक्यं खलु ॥
लंकाया रुचिरत्नकेन जनताभिर्नःकृता त्स्वागताद् ।
धार्दोत्साऽतिशया प्रभावितममा नूनं प्रजाता वयम् १३१२

अस्माकं शुभ कामनाऽस्ति भवतां देश-कृते सर्वदा ।
सर्व्वाङ्गीण-विकास-कर्म्म-निखिलं चर्कर्त्ति देशो हि यः ॥
तेनैवं सखिभिःकृतप्रगतये गर्वायमाना वयं ॥
सारांशे ह्यसकृत्सकृत् प्रकटये नः स्वागते ज्ञताम् ॥१३१३
आस्माकीनः प्राणः प्रजार्थ-सुखहेतु-स्वधृत-प्राणः ।
"जय श्रीलंका" "नेपाल जय" हीत्थ मवो च न्महीन्द्रोऽन्ते
॥ १३१४ ॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे मीनार्के १ दिने क्यान्डि नगर-पालिकायाः सभापतिना समर्पित-संमान पत्रस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तं भाषणम:-
॥ १३१५ ॥

सभापतिक मेयराः ? खलु महोदयाः ? सख्रियः ।
तथा सुजन संघकाः ? रुचिर-क्यान्डि नाम्नः पुरः ॥
ममेह विहिताऽऽदरार्थक-समस्त-भव्योत्सवे ।
वयं च ननु बोधये नगर-पालिकान् धन्यकान् ॥ १३१६ ॥

नेपालकीयांऽखिल-सर्वकारान्ने ।
पाल-लोकाऽखिल-संहतेश्च ॥
अस्मिन् क्षणे वः प्रति नःशुभैषणा ।
सखित्व-पूर्णाऽखिल-भावनायाः ॥ १३१७ ॥

संव्यञ्जनेऽस्माक मतीव हर्षो ।
नेपाल-नेपाल-जनान् कृतायाः ॥
सद्भावनायाश्च सभेश्वरेण ।
वयं प्रकुर्म्मो बहुलां समादृतिम् ॥ १३१८ ॥

आस्माक-देशद्वय मस्ति दूरे ।
भूगोल-दृष्टयातदपि प्रकामम् ॥
स्वीयैति हासाऽऽस्पद-मित्रताभिः ।
सुपूर्णसंवंध-पुरातनोऽस्ति ॥ १३१९ ॥

प्राचीनाऽवसरान्मिथःपरिचया न्नोदेश-युग्मस्य च ।
संवन्धाऽखिल-मित्रता-समयतो राज्ञां च नीते र्वशात् ।
नैकस्मिन् परिवर्त्तनेऽपिहि परिस्थित्या रमुष्या वशात् ।
विश्व-भ्रातृ-शमादिक-प्रगुण तः सैद्धान्तिक-श्रेष्ठतः
॥ १३२० ॥

दार्ढ्येण ग्रथिते कदाचिदपिनो संवन्धता नोच्छिदत् ।
आस्माकीन-परस्परैक-मिलने ह्येवं च संवर्धिते ॥
मित्रत्वेऽखिल-वर्धने च सति नो जाताऽतिरेको मुदा ।
कालादस्ति चिरा द्वि-देश-जनता-मित्रत्व-संवंधकम् १३२१

अस्मान्नो भविता भविष्यति परो विश्वास एवं दृढो ।
विश्वेऽद्यापि महात्म बुद्धक-विभो रन्येत रेषां बचः ॥
शान्ते विंश्वक-वन्धुताऽमर-वचोमान्यत्वसं दायिनाम् ।
देशानां हि प्रपद्यतेऽखिलमिदं कर्त्तव्यताकं च यत् १३२२

न्यूना न्न्यूनतमं प्रयत्न मखिलं शान्त्यै विदध्यु र्जनाः ।
सर्वे स्वीय-बलाऽनुसार-करणा द्धेतोःसखित्वान्मिथः ॥

आस्माकीन-विवेचनेऽद्यलघवो राष्ट्रा महान्तो भवे ।
लोक-व्यूह-समृद्धि-विश्व-शमन-स्थैर्यैं भवेयुःपराः १३२३
एतच्चारु पुरंक्याण्डि दृष्ट्वा देशं स्वतो ऽयहम् ॥
देशस्योन्नयने जाते हृष्यामस्तत्र रया वयम् ॥१३२४॥

भूयादजस्रं भवतां समुन्नति ।
लंकाऽभिधो ह्येष महान् स्वदेशः ॥
समृद्धि-शीलोहि भवेद्धिपूर्णं ।
इत्यस्मदीयाऽस्ति शुभाऽऽत्रहेच्छा ॥ १३२५ ॥
"जयेति नेपाल जयेति लंका" ।
श्रीमान् महेन्द्रो ह्यवने महेन्द्रः ॥
समर्पितायां निजमान-पत्र्यां ।
तदुत्तरे व्याहरतिस्म भूपः ॥ १३२६ ॥

२०१३ विक्रम संवत्सरे चैत्र मासस्य ३ दिने

लंकायां बुद्धजयन्त्यां लोक सभाया मुरायनीकृत मानपत्र स्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तं भाषण मिदम्:— ॥ १३२७ ॥

सलिच्छवि-कुलस्य नो ननु च बुद्धदेवो महान् ।
भवोदित-समोन्नते सितधरोन्नतोत्सङ्गके ॥
प्रत्क्तजनतन्त्रकःपुरुषवर्य-कल्याणवान् ।
समो हि रविणाऽजनिष्ट समवर्य-नेपालके ॥ १३२८ ॥

स्वयं च भगवानसौ ननु च तस्य देवस्य च ।
जने दिन-महा-महे सपदि चाऽऽगतो हं स्वतः ॥

भवज्जन-समक्षकं ननु च लब्ध-संभाषणोऽ ।
नुभूति रपि जायते निखिल-गौरवस्यैव मे ॥ १३२९ ॥

नेपालजस्य बृहतश्च तस्य जातो हि संदेशक एष दिव्यः ॥
सहस्रवर्षात्खलु विश्व एव द्वीपैसियावासिजनाश्च
तज्ज्ञाः ॥ १३३० ॥

सहस्रवर्षान् ननु पुण्य-संस्मृता वेतज्जयन्त्या गुरलक्ष-पर्व ॥
संमानतावज्जन-भव्यता श्रयत्संदेश एवं जनशान्तयेऽस्ति
॥ १३३१ ॥

नृणां गभीर-भृतश्रद्धताऽखिल-प्रावल्यकानां परिचायकं हि ॥
प्राक्पञ्चविंशाच्छत हायनाच्च संदेश-दानं विहितं हितेन
॥ १३३२ ॥

विश्वस्य भ्रातृत्व-शम-प्ररूपान् ।
मार्गान्तरालस्य च दिव्य-रूपान् ॥
संदेशकानद्य चकाल-निश्चितान् ।
उद्धारकाञ्चानुभवाम इत्थम् ॥ १३३३ ॥

अस्माकं पूर्व पुरुषाःस्वस्मिन् काले हि यावति ॥
विदधन्तःस्वानुभवाञ्चाऽभूवन् हि समागताः ॥१३३४॥

अद्याऽब्दाद्वै सहस्रात् सुगत-भगवतोनिर्वृतेर्हायनाच्च ॥
रूच्याःपूर्ण-प्रवृत्त्या ननु च गमयिता नृन परित्राण-पद्या।
तस्यैवंस्या न्महत्वं परम-भगवतः शान्ति-संदेशकस्य ।
ह्येतद्वाच्यं हृदय सरसिजे भावयामो नितान्तम् १३३५
विस्मृत्य क्षुद्रस्वार्थं सहन-रसवती भावनीयाःसतीःस्वा।
पारंपर्यं सद्योगं मधुर-गमनतःस्व मिथश्चोपचाय ॥

तस्यैवं क्षेत्रकस्य प्रचुरयणविधौ राष्ट्र-कल्याण-हेतो ।
रत्यन्त निश्चयेन भवति च विषयो जात-निर्माण-कायः
॥ १३३६ ॥

अन्योऽन्य द्वेषभावं सपरुष-वचना दुग्ररूप-प्ररूढं ।
मन्दं मन्दं च तेषां स्थिति रपि विदिता सर्वराष्ट्रैः क्रमां द्वय

मध्येराष्ट्रस्य मध्येऽस्थिरतर-विषयाद् भेदभावेन याते ।
संसारेऽन्ताद्भवेद्वै ह्यणुतर-वपुषःस्फोटनं विस्फुटस्य १३३७
मिथो मेलन-वैषम्याद् विद्वेषस्यो प्ररूपतः ॥
नराःप्रत्यर्थिणो नृणां गता निर्मातुमेव च ॥ १३३८ ॥

क्लि वस्तु—परिस्थितिज्ञतः ।
सुगतस्याखिल-भ्रातृ-दिव्यकम् ॥
समहत्वकमेव व्यञ्जितुं ।
ननु संदेश—समागतोऽस्त्ययम् ॥ १३३९ ॥

अतएव भवत्परिस्थितौ ।
भव-बन्धो श्च गिरोऽन्तरा पथाम् ॥
स्वदृशाच बृहत्तराऽऽकृतौ ।
ननु चाङ्गीकरणं विधेयकम् ॥ १३४० ॥

भगवत्सुगतस्य गीरियं ।
ननु जाते सुविशेष-हेतवे ॥
न च कंश्चिदयं हि बादकः ।
सुकृतोऽयं न पथीनति दृढः ॥ १३४१ ॥

अभिघातिपरारातिप्रत्यर्थिपरिपन्थिन इत्यमरः

जगतःसुखमेव शान्तिकं किल मत्वाऽऽदिम सर्गलक्षकम् ॥
अमुना सुखदायि निश्चितं कृतमासी त्प्रतिपादनं च तत् १३४२

नूनं सर्वजनेन बुद्ध-भगवद्दिव्यस्य संदेशकं ।
मत्वा धर्मत एक सर्व-शुभकृन्मूलं च सैद्धान्तिकम् ॥
कर्त्तव्यस्य परायणेन सुकृता त्प्रत्येकके क्षेत्रके ।
कार्येण प्रतिपादितुं सतिवले विश्वस्य कल्याणकम् १३४३

पञ्चविंश-शतमिताद् हायनात् पूर्वमेव हि ॥
जनित्वा बुद्धदेवेन युगो हि परिवर्त्तितः ॥ १३४४ ॥

बुद्धस्याऽऽद्य पुनश्च तद् भगवतःसंदेश-दिव्याद् वशात् ।
नो भूत्वा हि विशेष-जाति सुकृतिर्विश्वस्य भव्याऽऽवहा ॥
संसारस्यपरिस्थितौ शममयेवायौ च शान्त्या युते ।
ह्यस्मिन् तत्परिवर्त्तनस्य करणं कर्त्तव्य मेवाऽस्तिच १३४५

इद मतीव हि तुष्यति मे वचो ।
यदमहोऽद्य समस्त-विदेशके ॥
प्रचलिताऽस्ति न-खण्ड-महाव्यथा ।
भुवन-शान्ति-विधान-निमित्तका ॥ १३४६ ॥

च भवति दृढ-विश्वसनं हि यत् इयमहो खलु नैतिक शक्तिका ॥
विजयलब्धिमथो हि करिष्यति सुगततुल्य-महापुरुषस्य सा
॥ १३४६ ॥

एतस्यां बुद्धजयन्त्यां विशेषतो हि ध्यातव्यः ॥
तज्जीवाऽऽचरणक-विषयेऽपि हि विहितोऽस्ति
संदिष्टः ॥ १३४७॥

अस्या बुद्ध जयन्त्याःकृतकलितेऽस्मिन् समारोहे ॥
अस्माभिर्मननीयं भगवद् बुद्धस्य जीवनाऽऽचरणम् १३४८

एतद्विषयक-संदेशोऽसाधारणतोहि ध्यातव्यः ॥
तेन दृढीकृतमेतं ह्याचरणाच्छं सदैव भवितव्यम् १३४६

यावद् भवे दाचरणं न शुद्धकं तदाऽनुसारं न
सहेमहि कृतौ ॥

अतोहितस्याऽऽचरणस्य मान्यता-दानाऽनुसारस्य
वचोऽनिवार्यता ॥१३५०॥

भगवद्-बुद्ध-देवस्य जननं यत्रचाऽभवत् ॥
तदीय-भाग्य-सौभाग्या न्नेपालस्याऽस्ति गौरवम् ॥१३५१॥

संदेशं तं महान्तं चाऽक्षुण्णे रूपे सदर्हिते ॥
रद्वद्विशेष-यत्नेन लंकाया अस्ति मङ्गलम् ॥ १३५२ ॥

अमूः श्रीभद्भगवतो बुद्धस्य विविधाःकथा ॥
अमूल्या रत्न-सादृश्या विद्यन्ते हि प्रशस्तकाः ॥१३५३॥

अत्र लंका-प्रदेशेहि तासां सम्यक्तयाऽवनम् ॥
अत्रत्य-जनतानां च शान्ति-भ्रातृत्वयो र्द्वयोः ॥१३५४॥

इतिहासक-संवद्ध-पारंपार्य-समागता ॥
दीप्यमाना सती सेयं सोदाहरणताऽखिला ॥१३५५॥

संदेशं प्रहितुं प्रभोर्भगवतः श्रीवुद्ध-देवस्य च ।
सम्राजा खलु भारतस्य तनयाऽशोकेन नैजा प्रिया ॥
लंकायां प्रहिता स्वयं नृपतिना नेपालदेशेऽपि तद् ।
देशानां ननु मैत्रिकं हि विहितं संवन्ध मेतद् दृढम् १३५६

बिश्व-बौद्धस्य संजातं चतुर्थं मेलनं सताम् ॥
नेदीयस्समये जाते भारते सुगत-प्रभोः ॥१३५७॥
जयन्त्याहि समारोहोऽभवदत्र भवत्यपि ॥
शेषे तदीय एतस्मिन्नत्राऽस्माभि र्जनैरपि ॥ १३५८ ॥
पणो भवति कर्त्तव्यो यद् विश्वेशान्ति-हेतवे ॥
समस्तानां हि जीवानां शुद्धाऽऽचरण-भावनाम् १३५९॥
आदाय तं प्रति श्रद्धाञ्जलिमुद्भावयामहे ॥
शेषे "जयति श्रीलंका जय नेपाल" इत्यपि ॥१३६०॥

२०१३ संवत्सरे चैत्रस्य ७ दिने
बेलला वैटर-सरस्वती विशालगृहे हिन्दु धार्मिक-सांस्कृतिक संस्थाभि रायोजिते-संयुक्त-स्वागत-समारोहे लंकाया भूतपूर्व मन्त्रि-सर कान्थेयावति नाथनेन सर्व हिन्दूनां सकाशात् समर्पित-मानपत्रस्य प्रत्युत्तरे श्री ५ महाराजाऽधिराजेन प्रदत्तं भाषणम् :— ॥ १३६१ ॥

हे सज्जन-वृन्दक-योषितश्च ।
सभापते ? जात-महोदयाश्च ॥
भवैक-मात्रं निरवग्रहं च ।
पवित्र-हिन्दुत्व-निवास-जातम् ॥ १३६२॥

नेपाल-देशं प्रति नो भवद्भि ।
र्व्यक्ती कृतां स्वां हृदयैक-भक्तिम् ॥
संमानता मुच्च-समस्त-भावनां ।
वयं नितान्तं स्पृहयाम एवम् ॥ १३६४ ॥

युस्माकञ्च्छुभ-चिन्तनस्य वशाद्धार्दस्य सुस्वागतात् ।
हेतो र्वः प्रतिकुर्म्महे प्रकटनं सद्धन्यवादं वयम् ॥
एतत्सर्व-जनैःस्वतो हि विदितं हिन्दोश्च धर्म्म परं ।
हिन्दूनां सुकृतौ भवोत्थ-सुकृतावेकःसमस्तोत्तमः १३६५

विश्वस्मिञ्च्छमता भवस्य सुखता नृणां च सद्बन्धुता ।
निःसीम्नी हि मनस्विता सहनता ह्येवं विधा तत्वकाः ॥
वंहिष्ठाश्च भवन्ति य स्सुकृ[illegible] हिन्दुत्वकं स्थापितम् ।
चाऽक्षुण्णं ह्यविभाज्यकं च [illegible]हतं वर्षा [illegible]स्त्राऽधिकात्
॥ १३६६ ॥

हिन्दुत्वकाऽऽलंबन-तत्पराश्च ।
संमानयामो हि भवन्त मेनम् ॥
एकं वचोऽस्त्येव हि हिन्दुतायाः ।
महत्व-प्रामाण्य-यथेष्ट मस्ति ॥ १३६७ ॥

हिन्दुत्वस्याऽयं गुणो व्यापकोऽस्ति ।
हिन्दोःप्रत्येकं हि हेतो रदश्च ॥
वाच्यं ह्येकं गौरवेनाऽन्वितं च ।
धर्मस्यैवाऽक्षुण्णताऽऽपादनं च ॥ १३६८ ॥
एतत्कार्यं हिन्दुभि रेकशश्च ।
प्रत्नात् कालात् स्वैरि-नेपालकेन ॥
पारंपर्यां हिन्दु-धर्मस्य दीप्रा ।
ह्येतावन्तं संस्कृतिःस्थापिता सा ॥ १३६९ ॥

संसारेऽस्मिन् क्वचरा न कृता सा ।
एषोऽजस्रं वर्त्स्यते नः प्रयासः ॥

एतद्धर्मस्याऽभि वृद्धे र्महत्वं ।
पूतं ज्ञातं कुर्म्महे शक्य-यत्नम्।। १३७० ।।
विश्रम्भोऽयं विद्यते नोऽस्ति यच्च ।
ह्येतत्पूर्णं हिन्दवः साधयेयुः ।।
एतत्कर्त्तार श्च पुञ्ज-प्रयासं ।
"लंका नेपालौ जयेतां" ह्शेषे ।। १३७१ ।।

२०१३ विक्रम [illegible] रे चैत्र मासस्य ८ दिने लंकादेश-समु[illegible]मनात् [illegible]क् श्री ५ महाराजाऽधिराजेन लंका-वासि-जनानां नामभ्यःप्रदत्तो निर्गमन-संदेशः १३७२

प्रियालंकाऽऽवासाः ? महिमसहता व्छासक-जुषां ।
अमुष्याःलंकाया जनरल-पदै र्भूषणवताम् ।।
समाव्हाने हार्दे ह्यथ खलु समागत्य भवतां ।
नवाऽद्रा द्रम्येऽस्मिन् कृत-सुखद-संपूर्ण-भ्रमणाः १३७३
वयं गच्छन्तःस्मो, ननु सकल-देशोऽद्य भवता ।
कृतं यद्यद् धार्द स्व-सखिरसितं स्वागतमतः ।।
प्रभावोपेताःस्मो भवदति सत्कार-विधि भिः ।
न शक्ताःस्मः स्थातुं नहि विहित-संवर्णनतया ।।१३७४
शिष्टानां व्यवहारं वो हार्द-सौहार्द-भावनाम् ।।
न तितिक्षामहे स्थातुं न कृत्वा वर्णनां पराम् ।।१३७५।।
अत्र नोऽव स्थितिं मञ्जुं तथा च सुख-दायिनीम् ।।
कर्त्तुं भव त्सर्वकारात् प्रबन्धाऽखिलहेतवे ।।१३७६।।
आयातेभ्यो मया सार्द्धं मत्तो नश्च सकाशतः ।।
महामहिष्या, हार्दन्तान् ज्ञापये धन्यवादकान् ।।१३७७।।

संख्या वासर मेव यद्यपि वयं देशे स्थिता मञ्जुले ।
ह्ये तत्संभ्रमणेऽवलोकित मपि स्वंमित्रता-स्वागतम् ॥
एतत्सर्व-निज-कृताऽनुभवकं संपत्स्यतेऽवश्यकम् ।
अस्माकं खलु हेतवे हि नितरां स्मर्त्तव्य मेतच्चिरम् १३७८

अस्माकं भ्रमणस्य लेश-समये सत्वेऽपि यावच्च यत् ।
यौष्माकीण-जनस्य संस्तु... यौष्माक-देशे स्वतः ॥
नेत्र-प्राघुणकं वयं ह्यकरुम ... द्वि-देश... च ।
तुल्यं ज्ञात मतोमिथः कति सुहृद्-दाढ्योऽनुभूतिःकृता
॥ १३७९ ॥

विश्रान्तानां शमनाय वान्धवकृते ह्यायासयन्तौ चद्वौ ।
देशौस्तःकृषिमुख्यकौ परिचितौ नो दीर्घकालेन हि ॥
स्वं स्वं देशक मुन्नय त्कृतितति मुद्वेलयन्तौ त्वरा ।
वर्त्तेते कतिवद्धकौ दृढतरौ कर्मैक-लग्नौ भृशम् १३८०

एतस्मिन् भ्रमणेऽपि पथ्यकतमा श्रीमत्सकाशादपि ।
विज्ञेया हिमिथःस्वकीय-विषयोऽस्माभिःसमालक्षिता ॥
अन्योऽन्यं सहयोग-बुद्धिविचरद्दानं समादानकं ।
ह्यत्यन्तं फलवत्समेष्यति च नो निर्धार्यते धारणा १३८१

युस्माकं सर्वतो नोद्रुत तर-गतिभिःकासयन्तं स्वदेशं ।
वीक्ष्याऽस्माकं प्रजाता ननु निजमनसि प्रीति रस्ति
प्रपूर्णा ॥

देशोन्नत्यै प्रयत्नात्स्थिरतर-मनसा वर्णनीयैकताभिः ।
रम्यं वो देशएवं झटिति तर-गतेःसर्व-संपत्ससमृद्धः १३८२

संपत्स्ये ताऽलधीयानितिमनसि दृढो जातविश्वासकोनः।
अस्मिन् कृत्ये सदैवं महति हि भवतां स्वीय-देशोन्नतिश्च ॥
प्राप्ति भूयात्प्रपूर्णा फलवती सततं नः शुभेच्छा भवत्सु।
"श्रीलंका देश एवं जयतु, जय तथा देश नेपाल"
इत्थम् ॥ १३८३ ॥

समापितो भा[illegible] भाषणानाञ्च संग्रहे ॥
यच्छ्री-[illegible]-महारा[illegible]ऽधिराजानां सुधा-गिराम् १३८४
इदं पवित्रं परमं महेन्द्र–नृपाल-संकीर्त्तित-वाक्य-पुञ्जम् ॥
य एन माकर्ण्य सदाऽनुकीर्त्तयेद् धुनोत्यघान् भूपति
शिक्षणात्सः ॥ १३८५ ॥

२०११।२०१२।२०१३ वैक्रम संवत्सराणां

श्री ५ महाराजाऽधिराजानां महेन्द्र वीरविक्रम शाह देवानां वदन–सरसीरुहान्निसृष्टाणां घोषणानां भाषणानां तथा प्रहितानां संदेशाना ममर–वचसां च सङ्ग्रह–ग्रन्थमेतत्:–
॥ १३८६ ॥

एको भागः समाप्तः

सर्वोन्नताऽखिल–सु-सभ्यक–देश–चारी ।
प्राप्ताऽवबोध–नयपालक–भार–हारी– ॥
श्रीपञ्च-युक्तक–महेन्द्र–नरेन्द्र–धीरः ।
साक्षात् महेन्द्र–गुण–संहतिताऽवतारः ॥१३८७॥

कृत्वा तदीय-वचनानि मनोगता[illegible] ।
कृत्वा च तानि ननु कर्णपुटे ग[illegible]त ॥
गीर्वाण-गद्य-मय-पद्यमये च क[illegible] ।
व्युद्घाटन-प्रविहितस्य च भाग[illegible]ः ॥ १३८८ ॥

कल्पितः कतिमया [illegible]ो नो ।
जल्पितं नृपतिना [illegible]विहाय ॥
यस्तु बोध-कर[illegible] ।
कुत्र कुत्र पुनरावृ[illegible] मेव ॥ १३८९ ॥

अस्माकं महीन्द्रदेवानामिव महेन्द्र देवानां श्री ५ महाराजाऽधिराजानां विद्याऽनुरागित्वेन सर्वत्र विद्या-प्रचाराय निगूढ-तत्वाऽवगमत्वं पर्यवेक्ष्य प्रतिपाद्य-विषय मवलम्ब्य भाषितानां भाषणानां सार गर्भित्वं, तथा नेपाल देशं पञ्चायत-प्रजातन्त्र-प्रवर्धनेन प्रगुण-गुण-भरितं समुज्ज्वलीकर्त्तु स्व-हृदयैक तानत्वं समीक्ष्य ग्रंथकारो राज्ञा जय नेपाल इत्युदीरितं समस्या-पूर्त्ति-रूपेण प्रपूरयन् पद्यैः स्तवीतिः-
॥ १३९० ॥

यथाः—

संबोध्य स्वीय-जनता प्रति भाषमाणो ।
नेपाल-देश-जन-पालन-तत्परस्वः ॥
राजाऽधिराज-महनीय-महेन्द्र-देवो ।
नेपाल देश ! जय चेत्थ मभाषतान्ते ॥ १३९१॥

विद्वत्समाज-परिजुष्ट-समस्त-शिक्षां ।
नेपाल-देश मभितो विततां प्रकुर्वन् ।।
श्री महेन्द्र नरपो ह्यनवद्य-विद्यः ।
"नेपाल देश ? जय" चेत्थ म बोचताऽन्ते ।।१३६२।।

अज्ञानताऽन्धतमस … कलान् निरस्यन् ।
निःशुल्क-शिक्षण- … न-सन्द्रतस्थः ।।
तत्वन्न स्वदेशम … सर्व-शिक्षां ।
"नेपाल देश जय … मजजल्तोऽन्ते ।। १३६३ ।।

रक्षाकृतेऽनुसृत-सुकृत-मार्ग-सेतो ।
दुर्वृत्त-नाशन-सुवृत्त-सुखस्य हेतोः ।।
जाताऽवतार-निजसज्जित-सर्व-चेष्टो ।।
"नेपाल देश जय" चेत्थ मचष्ट भूपः ।। १३६४ ।।

राष्ट्रस्य-संस्कृति-परंपरयै धयन् यः ।
पञ्चायतस्य प्रथया प्रथितं व्यधत्त ।।
राष्ट्र-स्वतन्त्र-जन-भावन-राष्ट्रिय-श्रीः ।
"नेपाल देश जय" चेत्थमवीवदुत्सः ।। १३६५ ।।

विद्वज्जना नभि प्रार्थना

इत्थं राजाऽधिराजस्य श्री महेन्द्र-प्रभोः सतः ।।
मुखाम्भोज-विसृष्टाणां पीयुष-मधुरं वचः ।। १३६६ ।।
नाऽमूलं लिखितं किञ्चिद् दिङ्मात्र मिह दर्शितम् ।।
संस्कृत-प्रेमिणा मर्थे कुत्रचिदस्ति त्रिवरतिः ।। १३६७ ।।

अस्यां कृतौ मे न कवे भवेयु स्त्रुटयो यदि ॥
तत्क्षन्तव्यं सुधीवृन्दैः क्षमास्यादद्‌ष सी ॥ १३९८ ॥

भूम्ना राज्ञां भाषणाना ते हर्षा कृत ॥
ग्रंथकर्त्रा स्वतो मूलं धितं नृप ॥ १३९९ ॥

दृग्गोचरीकर्त्तु म दोषता ।
स्वकीय-मुद्रापक दूष्यता ॥
अत्रैनयो र्मेलन वकृति ।
ापद्यते चेत् सुधिया भिषज्यताम् ॥ १४०० ॥

नागस्य वर्णोऽपि न लब्ध इत्यपि ।
स्वधातु-वैषम्यज-यन्त्र-रुगिति ॥
जातु प्रजातो मम मुद्रणाऽऽलये ।
तत्कर्त्तृ लोकै र्वचनै ररुन्तुदैः ॥ ॥

विद्धेऽप्यसौ मुद्रित एष कुत्र ।
क्षमध्व मेतत् सुधियःकृपाभिः ॥
चिकित्सकस्येति कृतिःसलीलं ।
प्रोत्साहयध्वं गुण-मात्र-भाजः ॥ १४०१ ॥

श्री ५ महाराजा[illegible]राज-महेन्द्र-वीर-विक्रम-शाहदेव-प्रभूणां
संस्कृत-[illegible]ानुरागिणां करकमलेषु

सादरं

नत-मौलि[illegible]ा [illegible]ऽञ्ज[illegible] कविराज हेमन्तराम भट्टराई
त्युपाव्हे[illegible] सम[illegible]तोऽऽ[illegible] महेन्द्र-चम्पूः— ॥ १ ॥

राजन् ? तव क[illegible] वाङ्मनो-गोचरा सती ॥
माद्दशेन [illegible]न्दा[illegible] खतुं नक्षमाऽऽवहा ॥ २ ॥
तथापि तव कारुण्य- लिप्सा-जात-धृतोद्यमः ॥
समापितं भाग महत्तुभ्यं राजन् ? समर्पये ॥ ३ ॥
गृहाणोऽनुगृहाण कृपायुक्ताऽवलोकनैः ॥
येनाऽहं संस्कृत-प्रेम्णां भवेयं भत्यभाग्जनुः ॥ ४ ॥

संस्कृत-प्रेमि-

श्री ५ महाराजाधिराजस्य
प्रजा-जनो

लेखकः—

अध्यापक कविराज हेमन्तराम भट्टराई
श्री ५ को सरकार आयुर्वेद विद्यालय तथा
चिकित्सालय

२०२४।६।१ गते
संविधान दिवसे

मुद्रा-कर-दोषात्तथा ममदृष्टे रप्टुतया जाताऽ शुद्धि-दोषान् संशोधयन्तु शुद्धि[पत्र]-निरो[क्षकाः] विद्वांसः

अशुद्धि	शुद्धि	पत्र नं.	अशुद्धि	शुद्धि	गद्य श्लोक नं.
महनी	महनीय	ङ		ऽ	१००.
न्य	न्ये	४		ह्यद्या	१०६
स्व	स्वं	५		र्मि	११७
महा	महो	५	दुर्व	दुर्व	१३१
		गद्य श्लोके			
मात	मातृ	२३	संस्थामि	संस्थाभि	१४७
चहाराजा	महाराजा	३५	यन्तो	यत्नो	१४९
आमूल	आमूलं	४८	ध्रुर्व	ध्रुवं	१५२
मूर्च्छति	मृच्छति	५६	सर्वै	सर्वैः	१५५
स्थान्	स्थाः	६२	तल्मराडल	तन्मराडल	१५६
ट्	टूँ	७	यथ	यथा	१५६
त्मृति	स्मृति	७६	स्तन्धत्वं	स्तब्धत्वं	१५९
ण	णे	७७	ध्ययनं	ध्यनं	१६२
क्तां	क्ता	७७	पर्यक्त	पर्युक्त	१६५
भरित	भरित	७८	जनैस्तया	जनैस्तथ	१६५
हें	हैं	८२	चित्त	चिन्त	१६७
खिलम	खिलम्	८२	उपथिता	उपस्थित	१७३
सन्तोषेन	सन्तोषेण	८[illegible]	रसशि	राशि	१८८

त्रिधास्थ	विधा[illegible]
स्थेयं	स्थेयं[illegible]
प्रस्य:	पु[illegible]
संघाटता	स[illegible]टि[illegible]
मव	[illegible]
परहेतवे	धीरहेतवे
राक्यते	शक्यते
भायना	भावना
तव्वा	तव्या
स्थाद्र	स्याद्र
न्त्वेपु	न्त्वेपु
ताहक	ताहक्
थया	यया
वसिनां	वासिनां
न्युप	त्युप
स्व च	स्वं च
नत्तु	नन्तु
स्च	स्व
स्मृ	स्मृ
[illegible]वल	सूर्वल
[illegible]दातुं	प्रदातुम्
एथं	एवं
यन्तो	यत्नो

श्लोके	गद्ये	गद्ये	श्लोके
१६१	पंच	पंच	२४६
१६३	दित्ता	दिच्छा	२५६
१[illegible]	सत्त्य	सन्त्य	२६३
१[illegible]	याव	भाव	२६४
[illegible]	एवं	एव	२६४
[illegible]	नपति	नृपति	२७६
[illegible]	प्रभति	प्रभृति	२८१
[illegible]	स्वर्गः	स्वर्गः	२८२
२१६	विद्य	विघ	२८५
२१८	लधि	लवि	२८६
२२०	पूर्णा	पूर्णा	२६५
२२२	सरख्ये	संख्ये	२६७
२२५	ग्रूपे	ग्रूपे	२६७
२३०	मर्ष	सर्प	३२०
२३२	पञ्च	पञ्च	२३५
२३३	श्रित	श्रितो	२७६
२३३	सक्त	सक	२८७
२३३	मुना	ह्यमुना	३०७
२३७	लपि	लेपि	४१८
२३८	वहितं	विहित	४१८
२३९	लखिमा	लेखिता	४१८
२४०	राप	रपि	४१८
२४४	दर्शिचता	दर्शिता	४२३

		श्लोके गद्ये			श्लोके गद्ये
सुत	सुतरा	४२७	गन्तव्मे	गन्तव्यमे	६८७
मूर्जु	मूर्जं	४३८	सव	[illegible]र्व	७४८
प्रयज	श्रयज्	४४०	प्रतियोगित	[illegible]तियोगिता	७५२
स्वय	स्वयं	४४१	[illegible]	[illegible]मर	७५२
पथ्वी	पृथ्वी	४४६	[illegible]र्यियन्ते	[illegible]तर्म[illegible]न्ते	७५२
रपियय	द्रु तमपि	४६०	[illegible]	[illegible]व[illegible]	७६६
विषवे	विषये	४६०	[illegible]	[illegible]ुभ	७८५
निसग	निसर्ग	५३१	[illegible]	[illegible]ीति	७८७
स्वास्थ्य	स्वास्थ्यं	५३५	साख	सखि	८१८
वंत्यै	वृंत्यै	५४६	खात्मा	[illegible]त्मा	८२१
ध्येय	ध्येयं	५४९	शाकथते	शक्यते	८३६
सघ	संघ	५५२	द्वथे	द्वये	९६२
सि	मित्र	५६२	महत्व	महत्व	८८१
भवः	भव्यं	५६२	समेयं	समेय	८८३
हार्दिकिं	हार्दिकीं	५६४	अम्यस्य	अभ्यस्य	८०३
समपित	समर्पित	५७८	बुसुत्सित्त	बुभुत्सित्ता	९९८
एकात्रिता	एकत्रिता	६०३	विशल	विशाल	९२८
सवेयु	- भवेयु	६०८	दीर्वायुप	दीर्घायुषा	९७३
चक्र	चंक्र	६०९	जुपे	जुषे	९७४
समस्तमू	समस्तम्	६१०	चर्कर्त्ति	चर्कर्त्ति	९८१
विवार	विचार	६१३	प्रकाश	प्रकाशं	९८२
तोपण	तोषण	६२८	व्यन्नितुम्	व्यञ्जितुम्	१०४०
सम्पूक	सम्पर्क	६५[illegible]	शूभ्	शूभ्	१०४६

		श्लोके गद्ये			श्लोके गद्ये
पीत्य	पीत्थ[illegible]	१०५१	सहिया	सहिता	१२१६
इष्यु	इत्यु[illegible]	१०६६	साफल्यंने	साफल्यंनो	१२२३
स्सभर	[illegible]भर	१०[illegible]	षुरस्थे	पुरस्थे	१२४६
धिय	[illegible]या	११[illegible]	प्रमवति	प्रभवति	१२६५
धुलिखेलकस्थ	धुलि[illegible]लकस्य	[illegible]	साधरणतो	साधारणतो	१३४६
नीपञ्च	[illegible]प[illegible]	[illegible]	सहख्रा	सहस्रा	१२६६
मधिकं	अधि[illegible]	[illegible]	लघीय	लघीया	१३८३
मवि	मविरत	[illegible]	राष्ट्रं	राष्ट्र	१३६५
रतं	भिक्ने	११६२	त्रिवसृति	विस्तृतिः	१३६७
श्रद्धवा	श्रद्धया	११७८	हृषा	हर्षा	१३६६
समस्तां	समस्तं	१२००			

वाल्मीकिविद्यापीठपुस्तकालयः

प्रत्यावर्तनतिथिः

मातृभूमि प्रेस, काठमाडौं।